TRADUCERI DE DOCUMENTE TIMPURII
SERIA I

TEXT EVREIEȘTE PALESTINIAN
(PRE-RABINIC)

APOCALIPSA LUI AVRAAM

EDITAT, CU O TRADIȚIE DIN TEXTUL SLAVONIC ŞI NOTE

DE

GH BOX, MA

LECTOR DE EBRAICĂ RABINICĂ, KING'S COLLEGE LONDRA;
CANONIC ONORABIL DE ST. ALBANS

CU ASISTENȚA LUI

JI LANDSMAN

SOCIETATE PENTRU PROMOVARE
CUNOAȘTERE CREȘTINĂ
LONDRA: 68, HAYM A RKET, SW I.
NEW YORK: COMPANIA MACMILLAN

1919

Prima ediție 1918. *A doua impresie* 1919 .

© Biblioteca Spirituală

CUPRINS

Prefaţa editorilor
Introducere
Bibliografie

Titluri scurte, abrevieri şi paranteze utilizate în această ediţie

PARTEA I

PARTEA A II-A

Note suplimentare I
Note suplimentare II

Anexa I
Anexa II
Anexa III

© Biblioteca Spirituală

PREFAȚĂ A EDITORILOR

OBIECTIVUL acestei serii de traduceri este în primul rând de a oferi studenţilor manuale scurte, ieftine şi practice, care, se speră, vor facilita studiul textelor specifice în clasă, sub îndrumarea unor profesori competenţi. Dar se speră, de asemenea, că volumele vor fi acceptabile pentru cititorul general care ar putea fi interesat de subiectele pe care le tratează. S-a considerat recomandabil, ca regulă generală, să se limiteze notele şi comentariile la o arie restrânsă; mai ales că, în majoritatea cazurilor, sunt disponibile lucrări excelente, cu un caracter mai elaborat. Într-adevăr, este de dorit ca aceste traduceri să aibă efectul de a-i determina pe cititori să studieze lucrările mai ample.

Scopul nostru principal, într-un cuvânt, este de a face unele texte dificile, importante pentru studiul originilor creştinismului, mai accesibile în general, în traduceri fidele şi academice.

În majoritatea cazurilor, aceste texte nu sunt disponibile într-o formă ieftină şi practică. Într-unul sau două cazuri au fost incluse texte ale unor cărţi disponibile în Apocrifele oficiale; dar în fiecare astfel de caz există motive pentru publicarea acestor texte într-o nouă traducere, cu o introducere, în această serie.

* * * * *

O ediţie a *Apocalipsei lui Avraam* este inclusă în volumul de faţă. Notele explicative, în acest caz, cele prezentate în comentariul la text, sunt mult mai lungi şi mai complete decât de obicei. Acest lucru a fost necesar datorită faptului că Cartea este pusă aici la dispoziţia cititorilor englezi pentru prima dată; iar dificultăţile şi obscurităţile din text nu sunt de neglijat.

VAI DE ESTERLEY.

GH BOX.

INTRODUCERE

O SCURTĂ RELATARE A CARTEA

Apocalipsa lui Avraam, care a fost păstrată în literatura slavă veche, se împarte în două părţi distincte (cf. cazul oarecum similar al *Înălţării lui Isaia*). Prima parte, conţinută în capitolele I-VIII, constă într-o naraţiune midrașică bazată pe legenda convertirii lui Avraam de la idolatrie, care are mai multe trăsături particulare.[1] A doua parte (capitolele IX-XXXII) are un caracter pur apocaliptic şi conţine o revelaţie făcută lui Avraam despre viitorul rasei sale, după ascensiunea sa (temporară) în regiunile cereşti, sub îndrumarea arhanghelului Iaoel, care aici pare să joace rolul lui Metatron Mihail. Se bazează pe relatarea viziunii în transă a lui Avraam descrisă în ***Geneza XV*** - o temă favorită pentru speculaţiile apocaliptice. În Carte, aşa cum ne este prezentată, cele două părţi sunt legate organic. Astfel, în capitolul X... Arhanghelul spune: *Eu sunt cel care a fost însărcinat să dau foc casei tatălui tău împreună cu el, pentru că a arătat respect faţă de idolii morţi* - *o* aluzie la naraţiunea din capitolul VIII; iar planul general al întregii lucrări pare să se bazeze pe ideea că nemulţumirea lui Avraam faţă de cultul idolilor de care era înconjurat, care s-a manifestat în protestul său vehement către tatăl său Terah (cap. I-VIII), a apelat atât de mult la favoarea divină, încât arhanghelul ***Iaoel*** a fost trimis special de Dumnezeu pentru a-l instrui şi a-l iniţia în cunoaşterea misterelor cereşti. Dacă porţiunea apocaliptică a existat vreodată într-o formă mai scurtă şi independentă va fi discutată mai jos.

Cartea începe cu o descriere a activităţilor lui Avraam ca făuritor şi vânzător de idoli, tatăl său Terah fiind fabricant de idoli. Îndoielile sale cu privire la caracterul justificabil al cultului la idoli sunt stârnite în special de un accident care s-a întâmplat cu chipul de piatră numit Merumat şi de un accident similar care s-a întâmplat cu „*alţi cinci zei*", prin care au fost zdrobiţi (cap. I-II). Reflectând asupra acestui lucru, este determinat să protesteze tatălui său împotriva irealităţii de

[1] Vezi Anexa I, în special p. 60.

© Biblioteca Spirituală

a cere o binecuvântare de la astfel de imagini neajutorate, stârnind astfel mânia lui Terah (cap. III-IV). Este determinat să testeze mai departe puterile idolilor aşezând un zeu de lemn, ***Barisat***, în faţa focului şi spunându-i idolului să vadă că focul nu trebuie lăsat să se stingă în timpul absenţei sale. La întoarcere, îl găseşte pe *Barisat* căzut pe spate şi „*ars îngrozitor*" (cap. V). El protestează din nou tatălui său împotriva inutilităţii unui astfel de cult, contrastând sarcastic meritele relative ale idolilor de aur, argint şi lemn (cap. VI). Apoi, el arată că elementele focului, apei, pământului şi corpurile cereşti (soarele, luna şi stelele) sunt mai vrednice de onoare decât idolii şi totuşi, întrucât fiecare este supus unei forţe superioare, niciunul dintre ele nu poate pretinde a fi Dumnezeu (cap. VII). În timp ce vorbea încă cu tatăl său, o voce a venit din ceruri poruncindu-i să părăsească casa tatălui său. Abia ieşise din casă când focul a coborât şi a mistuit tot ce se afla în ea.

Partea apocaliptică începe cu o poruncă divină dată lui Avraam de a pregăti un sacrificiu în vederea primirii unei revelaţii divine cu privire la viitor (cap. IX). Avraam, îngrozit de această experienţă, este confruntat de îngerul ***Iaoel***, care îl încurajează şi îi explică misiunea sa de a fi cu Avraam şi de a acţiona ca ghid ceresc al său. Sub îndrumarea îngerului, el porneşte spre Horeb, Muntele lui Dumnezeu, o călătorie de patruzeci de zile (cap. X-XII) şi acolo, cu ajutorul lui ***Iaoel***, realizează sacrificiul. În acest moment, ***Azazel,*** arhanghelul căzut şi seducătorul omenirii, intervine şi încearcă să-l descurajeze pe Avraam de la scopul său. Sub forma unei păsări necurate, el zboară „*peste cadavre*" (cf. Gen. XV, 2) şi încearcă să-l convingă pe Avraam să părăsească locul sfânt, dar în zadar. ***Iaoel*** denunţă spiritul rău, poruncindu-i să plece şi spunându-i că veşmântul ceresc care fusese anterior al său a fost pus deoparte pentru ***Avraam*** (cap. XIII-XIV).

După aceasta, Avraam şi îngerul se înalţă pe aripile păsărilor nejunghiate (ale sacrificiului) spre cer, care este descris pe larg. Acesta este plin de „*o lumină puternică*" de o putere inexprimabilă şi acolo îi văd pe îngerii care se nasc şi dispar zilnic, după ce îşi cântă imnul de laudă (cap. XV-XVI). În acest moment, Avraam, auzind vocea divină, cade la pământ şi, învăţat de înger, rosteşte cântecul ceresc de laudă şi se roagă pentru iluminare (cap. XVII). El vede tronul divin cu Heruvimii şi Creaturile sfinte (*hayyoth*), despre care este dată o descriere şi în special a rivalităţii lor care este atenuată de activitatea lui Iaoel (cap. XVIII). Dumnezeu vorbeşte acum şi îi dezvăluie lui Avraam puterile cerului în diferitele firmamente de dedesubt (cap. XIX). Dumnezeu îi promite o sămânţă numeroasă ca stelele (cap. XX). Ca răspuns la o întrebare pusă de Avraam despre **Azazel,** Dumnezeu îi arată o viziune a lumii, a roadelor şi creaturilor ei, a mării şi a monştrilor ei (*inclusiv Leviatanul*), a Grădinii Edenului, a roadelor, râurilor şi binecuvântărilor ei. El vede, de asemenea, o mulţime de fiinţe umane „*jumătate dintre ele în partea dreaptă a imaginii şi jumătate în stânga*" (cap. XXI). I se explică căderea omului, fiind atribuită păcatului lui ***Adam*** şi ***Evei*** în Grădină, o viziune a cărei viziune apare în imagine, precum şi a rezultatelor acesteia asupra destinelor omenirii, care sunt împărţite în oamenii din partea dreaptă a imaginii, reprezentând lumea evreiască, şi oamenii din stânga, reprezentând lumea păgână. În special, păcatul idolatriei, care are ca rezultat impuritatea şi crima, este schiţat şi manifestat (cap. XXII-XXV). Întrebarea de ce este permis păcatul este răspunsă de Dumnezeu (cap. XXVI), iar aceasta este urmată de o viziune a judecăţii în care este descrisă distrugerea Templului. Ca răspuns la întrebarea chinuită a lui Avraam, i se explică faptul că acest lucru se datorează păcatului idolatriei din partea seminţei sale. În acelaşi timp, i se dă un indiciu despre mântuirea viitoare (cap. XXVII). Ca răspuns la întrebarea cât va dura judecata, se dă ***o descriere a necazurilor care au precedat Epoca Mesiană şi a zorilor acesteia din urmă*** (cap. XXVIII-XXIX; ultimul capitol conţine o lungă interpolare creştină). În acest moment, Avraam se găseşte „*pe pământ*", dar primeşte o dezvăluire suplimentară cu privire la pedepsirea păgânilor şi la adunarea lui Israel (cap. XXX-XXXI). Un scurt paragraf care repetă promisiunea eliberării poporului ales de sub opresiune încheie Cartea (cap. XXXII).

Caracterul Cărţii, în ansamblu, este în întregime evreiesc. Limba sa originală a fost probabil ebraica sau aramaica, din care a fost realizată o versiune greacă (care stă la baza slavonei); iar data compunerii originale poate fi plasată la sfârşitul secolului I sau începutul secolului al II-lea d.Hr.

© Biblioteca Spirituală

TEXTUL ŞI MSS-URILE SLAVONICE[2]

Versiunea slavă, sau mai degrabă traducerea, a *Apocalipsei lui Avraam* (*Ap. Abr.*) a fost păstrată într-o serie de manuscrise. Cel mai vechi şi mai valoros dintre acestea este faimosul ***Codex Sylvester***,[3] care aparţine acum Bibliotecii Departamentului de Tipografie al Sfântului Sinod din Moscova. Manuscrisul, care datează din prima jumătate a secolului al XIV-lea, este scris pe pergament, cu două coloane pe fiecare pagină şi conţine în total 216 pagini, Apocalipsa noastră ocupând paginile 164-182.[4] Conţine o colecţie de vieţi ale diferiţilor sfinţi, iar *Apocalipsa lui Avraam* se prezintă în el ca o lucrare completă în sine, fără nicio legătură cu lucrările care o preced şi o urmează.

Textul Apocalipsei noastre conform Codex Sylvester (citat ca S) a fost editat de profesorul N. Tikhonravov în lucrarea sa *Memoriale ale literaturii apocrife ruse* (*Pamyatniki otrechennoi russkoi literatury*), Moscova, 1863, vol. I, pp. 32-53; şi, de asemenea, de profesorul J. Sreznevsky în lucrarea sa *Monumente antice ale scrierii şi limbii ruse* (*Drevnie Pam'yatniki russkovo pis'ma i yazyka*), Petrograd, 1863, I, pp. 247 ^{b}-256 ^{a}, cu lecturi din manuscrisul Uvaroff, care aparent este o simplă copie a lui S. Tikhonravov şi-a completat ediţia cu corecturi ale numeroaselor greşeli clericale care abundă în S, câştigând astfel recunoştinţa studenţilor, în timp ce Sreznevsky s-a mulţumit cu producerea unei simple copii a textului, cu toate greşelile sale. Pe lângă aceste ediţii, Societatea Imperială a Bibliofililor a publicat şi o ediţie facsimil a textului Apocalipsei noastre, conform lui S (Petrograd, 1890), oferind astfel studenţilor mijloacele de a consulta manuscrisul în sine. În afară de S, textul lui *Ap. Abr* . este conţinut şi în multe Palea.[5]Palea, aşa cum indică şi numele său (º B"8"4V sc. *4"2Z60), se ocupă de Vechiul Testament, în special de partea istorică a acestuia, începând cu creaţia şi terminând cu David sau Solomon, naraţiunile biblice fiind extinse şi înfrumuseţate cu materiale apocrife şi pseudoepigrafice. Originea Palea slavă trebuie căutată într-un prototip grecesc,[6] care, prin Bulgaria şi Serbia, a găsit, la o dată timpurie, o intrare în Rusia, unde timp de secole s-a bucurat de o mare popularitate - cel puţin atâta timp cât o traducere a întregii Biblii nu a fost pusă la dispoziţia clerului şi a poporului, adică până în secolul al XVI-lea.

Există două tipuri de Palea, cea istorică şi cea expozitivă, prima fiind cunoscută şi sub numele de „*ochii*" Palei, deoarece conţine textul pe care îl comentează Palea expozitivă. Expunerile au un caracter polemic, polemica fiind invariabil îndreptată împotriva evreilor (*Zhidovin*), cărora li se demonstrează că toate profeţiile şi diversele tipuri şi-au găsit adevărata împlinire în Hristos. Palea se bazează bogat pe literatura midraşică evreiască şi apoi foloseşte materialul ca argument împotriva evreilor de la care a fost împrumutată.

Iniţial, Apocalipsa noastră nu avea loc în Palea, aşa cum se poate vedea din cel mai vechi manuscris Palea, care datează din secolul al XIV-lea şi este păstrat în Mănăstirea Alexander-Nevsky (Petrograd). Mai târziu, a fost introdusă, dar şi-a păstrat caracterul original de lucrare independentă (aşa cum este cazul în Palea Uvaroff); dar tot mai târziu (din secolul al XVI-lea încoace) textul lui *Ap. Abr*. îşi pierde caracterul original de lucrare independentă, materialul fiind integrat în viaţa lui Avraam. Titlul Cărţii este eliminat, iar persoana întâi în care vorbeşte Avraam în S este schimbată în a treia, adică este transformată într-o naraţiune despre Avraam, deşi scribul se uită adesea pe sine şi păstrează persoana întâi a originalului.

Scrierile apocrife şi pseudoepigrafice trebuie să fi fost introduse în Rusia la o dată foarte timpurie. Grupuri mari de ruşi devotaţi, conduşi de un călugăr învăţat, făceau pelerinaje frecvente la Constantinopol şi în Ţara Sfântă. În astfel de pelerinaje, oamenii erau, pentru prima dată,

---

[2] Substanţa acestei secţiuni a Introducerii a fost realizată de domnul JI Landsman.

[3] Sylvester, după care este numit manuscrisul, a fost un preot proeminent în primii ani ai domniei lui ***Ivan cel Groaznic***, asupra căruia a exercitat timp de câţiva ani o influenţă salutară. A fost autor şi iubitor de cărţi, iar Codexul a făcut parte dintr-o colecţie de manuscrise care a rămas după moartea sa în mănăstirea Kirillo, unde a fost exilat: vezi Sreznevsky, *Naraţiuni despre sfinţii Boris şi Gleb* (*Skazan ia o sv'yatykh Borisë i Gl). b*), Petrograd, 1860, Pt. I. şi *The Orthodox Encyclopædia* (*Pravoslavnaya Bogoslovshaya E.*) IV. 1195 (*sv Domostroi*).

[4] O descriere completă a lui S este dată de Sreznevsky, *op. cit* ., pp. I-VIII.

[5] Despre Palea, vezi lucrările lui N. S. Tikhonravov (*Sochinenia*), Moscova, 1898, vol. I, pp. 156-170 şi notele valoroase de la sfârşitul volumului; cf. şi articolul *Palea* din Enciclopedia Rusă publicată de Brockhaus—Efron.

[6] Se ştie că există un manuscris al unei Palea greceşti la Biblioteca din Viena şi a fost editat de A. V. Vasil'eff în *Anecdota græco-byzantina* , I. pp. 188-192 (Moscova, 1892).

© Biblioteca Spirituală

familiarizaţi cu aceste scrieri, iar călugărul învăţat traducea pe loc cartea, care îi îmbogăţise cunoştinţele despre Patriarhi sau Apostoli, în slavonă, apoi o aducea înapoi, ca pe o comoară extrem de preţioasă, în propria ţară, spre marea încântare a colegilor săi călugări din mănăstire. Prin urmare, se poate considera de la sine înţeles că originalul grecesc al Apocalipsei noastre nu a fost niciodată adus în Rusia şi că nu a existat niciodată mai mult de o traducere a acesteia în slavonă, deoarece S şi Palea nu reprezintă traduceri diferite, ci doar tipuri sau recenzii diferite ale uneia şi aceleiaşi versiuni. Diferenţele dintre Palea şi S sunt foarte mici, prima modernizând doar ici şi colo stilul şi ortografia. Prin urmare, Palaea este de mare valoare pentru reconstrucţia textului original, mai ales că a păstrat, în multe cazuri, o copie mai corectă decât în cazul lui S. Versiunea Palaea este însă desfigurată de numeroasele interpolări făcute de scribii ulteriori, care lipsesc toate din S şi care sunt uşor de discernut ca fiind interpolări.[7]

Versiunea Palea a Apocalipsei noastre a fost editată de Tikhonravov [8]dintr-un manuscris care a aparţinut cândva Mănăstirii Iosif din Volokolamsk, de unde a fost transferată la Biblioteca Academiei de Teologie din Moscova, [3]manuscrisul datând din secolul al XV-lea. Apoi, I. Porfir'ev l-a editat în *Naraţiunile sale apocrife despre persoane şi evenimente din Vechiul Testament* (*Apokrificheskia skazania o vetkhozavetnykh litsakh i sobytiakh*), Petrograd, 1877, pp. 111-130, [9]dintr-un manuscris datând din secolul al XVII-lea, iniţial proprietatea Bibliotecii Mănăstirii Soloveţk, de unde a fost transferată la Biblioteca Academiei de Teologie din Kazan. [10]A şi K sunt strâns legate între ele şi reprezintă un tip de text comun ambelor. Astfel, aceleaşi greşeli se găsesc în ambele, precum şi acelaşi material suplimentar, care nu există în S.[11]

Un alt text paleologic, care conţine o parte din textul Apocalipsei noastre, şi anume doar naraţiunea legendară din capitolele I-VIII, a fost editat de A. Pypin în *Pseudepigrapha şi Apocrifele Antichităţii Ruse* (*Lożnyja i otrechennyja knigi russkoi stariny*) în volumul al treilea al lucrării Kuselev-Bezborodko, *Memoriale ale Literaturii Ruse Vechi* (*Pam'yatniki starinnoj russkoi literatury*), Petrograd, 1882, pp. 24-26. Acesta provine din Paleologia Muzeului Rumjancov, datând din anul 1494.[12]

În S, sfârşitul Cărţii lipseşte, dar, din fericire, există atât în A, cât şi în K. K are, de asemenea, la sfârşit un scurt paragraf care nu se găseşte în A, care formează o concluzie potrivită pentru întreaga Carte. Cititorul îl va găsi în notele de la pasajul final. Vezi în continuare Anexele II şi III.[13]

DATA COMPOZIŢIEI ŞI LIMBA ORIGINALĂ A CĂRŢII

Textul slav, este evident, a fost realizat dintr-o versiune greacă care, fără îndoială, era curentă la Constantinopol. Este probabil, totuşi, ca textul grecesc care stă la baza celei slave să fi fost el însuşi o traducere a unui original semitic. O serie de indicii sugerează acest lucru. Simpla coordonare a propoziţiilor, repetiţiile naive şi frecvenţa expresiei „*Iată-mă*" (= ebraic *hinnênî*), care caracterizează toate părţile Cărţii, indică în această direcţie. Apoi, şi numele sarcastice date idolilor din prima parte (cap. I-VIII) - idolul de piatră *Merumath* (= ' *eben M r ã m* ~ , „*piatra înşelăciunii*"), idolul de lemn *Barisat* (= *bar 'isht* ~ „*fiul focului*", aramaic) - presupun o cunoaştere a limbii ebraice sau aramaice, sau a ambelor, din partea cititorilor originali, ceea ce ar fi puţin probabil într-o compoziţie pur greacă. De asemenea, faptul că se presupune că Avraam este vorbitorul pe tot parcursul lucrării poate oferi o oarecare greutate argumentului pentru un original ebraic. Efectul cumulativ al acestor consideraţii, luate împreună cu caracterul intens evreiesc al Cărţii în ansamblu, face ca un original semitic să fie foarte probabil. Poate că Cartea a fost compusă în ebraică, cu un uşor amestec de aramaică, aşa cum se întâmplă în Midraşimul

---

[7] Materia care nu se găseşte în S este, în traducerea tipărită mai jos, cuprinsă între paranteze pătrate şi tipărită cu caractere mai mici.

[8] *Op. Cit* ., pp. 54-77. [3] Citat mai jos ca A.

[9] Făcând parte din vol. XVII, publicat de Departamentul de Limbă şi Literatură Rusă al Academiei Imperiale de Ştiinţe.

[10] Citat mai jos ca K.

[11] Pentru câteva exemple de erori identice în text, care apar atât în A, cât şi în K, vezi Bonwetsch, p. 8.

[12] Citat mai jos ca R.

[13] Vezi în continuare Bonwetsch, pp. I-II.

© Biblioteca Spirituală

palestinian timpuriu.

Data compunerii Cărţii poate fi determinată, în limite înguste, cu o oarecare probabilitate. Evident, *terminus a quo* este distrugerea Templului din Ierusalim în anul 70 d.Hr., care este deplânsă de Avraam în partea apocaliptică a Cărţii. Faptul, de asemenea, că aceasta formează punctul central al imaginii, că revelaţia conduce la ea ca un fel de punct culminant şi că apocaliptistul este atât de profund mişcat de dezvăluire, sugerează că evenimentul este destul de recent. Ginzberg (*JE*, I. 92) consideră că „*ultimele decenii ale primului secol*" sunt probabil perioada căreia ar trebui atribuită compunerea Cărţii, cel puţin în forma sa cea mai timpurie. În orice caz, *terminus ad quem* cu greu poate fi mai târziu decât primele decenii ale secolului al II-lea. Faptul că Cartea a câştigat acceptarea în cercurile creştine şi a fost adaptată prin uşoară interpolare scopurilor creştine - deşi caracterul său intens evreiesc este manifest pe fiecare pagină - susţine puternic data timpurie. O astfel de Carte ar fi fost pe placul creştinilor evrei din Palestina, când creştinismul iudeo-creştin era încă în strânsă legătură cu o comunitate evreiască necreştină din Ţara Sfântă - şi se poate presupune, având în vedere caracterul semitic al limbii sale originale, că Cartea era de origine palestiniană. Prin urmare, trebuie să fi fost scrisă într-o perioadă în care literatura apocaliptică timpurie era încă scrisă în ebraică sau aramaică, *adică* nu mai târziu de primele decenii ale secolului al II-lea.[14]

Chestiunea privind existenţa iniţială a Cărţii într-o formă mai scurtă şi mult mai simplă este discutată mai jos.

ATESTAREA TIMPURIE A CĂRŢII

Faptul că Cartea trebuie să se fi bucurat de o vogă şi o popularitate considerabile în anumite cercuri creştine este dovedit de supravieţuirea sa, în mai multe forme, în literatura slavă veche. Şi acest lucru trebuie să fie la fel de adevărat şi pentru forma greacă a Cărţii din care a derivat slavona. Există, aşa cum ne-am aştepta, unele dovezi timpurii ale existenţei Cărţii, deşi unele dintre ele sunt vagi şi incerte. Ceea ce pare a fi cea mai clară şi mai explicită dovadă de acest fel se găseşte în *Recunoaşterile Clementine*, I. 32, care ne poartă înapoi cel puţin la începutul secolului al IV-lea şi care, nu este improbabil, prin sursele Literaturii Clementine, ar putea da înapoi la o perioadă anterioară, poate chiar la un alt secol.[15] Secţiunea din *Recunoaşteri* se ocupă de Avraam, iar partea care ne priveşte în mod special este următoarea:

Încă de la început, acest om [***Avraam***], *fiind astrolog, a fost capabil, din relatarea şi ordinea stelelor, să-L recunoască pe Creator, în timp ce toţi ceilalţi se înşelau şi au înţeles că toate lucrurile sunt guvernate de providenţa Sa. De aceea, un înger, stând lângă el într-o viziune, l-a instruit mai pe larg cu privire la lucrurile pe care începea să le perceapă. I-a arătat, de asemenea, ce aparţinea neamului şi posterităţii sale şi le-a promis că acele regiuni vor fi restituite, mai degrabă decât date lor.*

Aici, prima propoziţie se referă în mod clar la o formă a legendei convertirii lui Avraam de la idolatrie; dar este în acord mai degrabă cu relatarea lui Filon din *de Abrahamo*, § 15 (vezi Anexa I.) decât cu cea întruchipată în prima parte a Cărţii noastre, care îl înfăţişează pe Avraam în primele sale zile ca făcător şi vânzător de idoli, mai degrabă decât ca astrolog. Însă a doua propoziţie formează o bună descriere a celei de-a doua părţi sau apocaliptice a Cărţii noastre şi poate fi considerată o referinţă la aceasta. Faptul că, de fapt, o carte cunoscută sub numele de „*Apocalipsa lui Avraam*" a existat în vremea sa este afirmat explicit de Epifanie (*Hær* . XXXIX. 5) unde, vorbind despre secta gnostică numită „*Sethienii*", spune că aceştia posedau o serie de cărţi „*scrise în numele unor oameni mari*", şapte în numele lui ***Set*** şi, printre altele, una „*în numele lui Avraam, pe care o declară şi ei a fi o apocalipsă*" şi care este „*plină de toată răutatea*" (BVF0H). 6"6\"Î ¨:B8gT<). Schürer consideră că această carte eretică nu poate fi identificată cu Apocalipsa noastră. Dr. MR James, însă,[16] este înclinat să creadă „*că Epifanie, pe baza autorităţii sale, merge*

[14] Vezi *EA* ., p. LVIII şi următoarele.

[15] Cf. Hort, *Clementine Recognitions* , pp. 80 şi urm.

[16] *Testamentul lui Avraam* (Cambridge „Texte şi studii"), p. 14.

© Biblioteca Spirituală

prea departe aici şi le dă seţilor o carte pe care s-ar fi putut folosi, dar pe care nu au fabricat-o." Este foarte posibil şi nu improbabil ca această sectă gnostică să fi folosit Cartea noastră într-o formă interpolată. După cum vom vedea, există trăsături gnostice în forma în care a ajuns la noi, iar Ginzberg este înclinat să le considere ca interpolări dintr-o carte gnostică care poartă acelaşi nume. O Carte eretică (*sau Apocalipsa*) a lui Avraam poate fi, de asemenea, menţionată într-un pasaj din *Constituţiile Apostolice* , VI. 16 (*compilate în forma sa actuală probabil în a doua jumătate a secolului al IV-lea*), care sună după cum urmează:

Şi printre Antici, unii au scris cărţi apocrife despre ***Moise***, ***Enoh***, ***Adam***, ***Isaia***, ***David***, ***Ilie*** şi despre ***cei trei patriarhi***, dăunătoare şi respingătoare adevărului (N2@D@B@4) 6" JH • 802 g\"Î ¦P2DV).

Se va observa că aceasta este o listă de pseudepigrafe din Vechiul Testament, majoritatea elementelor fiind uşor de recunoscut. Prin „*cei trei patriarhi*" se pot înţelege doar ***Avraam, Isaac*** şi ***Iacov***. Astfel, pasajul atestă existenţa, în momentul în care compilatorul a scris, a unei Cărţi apocrife a lui Avraam, care ar putea fi identică cu Apocalipsa noastră.[17] În cele din urmă, există dovezile listelor de cărţi (*care conţin numele simple*) incluse în *Sinopsisul Pseudo-Atanasie* (compilat probabil în jurul anului 500 d.Hr.) şi Stihometria lui Nichifor (întocmită la Ierusalim probabil în jurul anului 850 d.Hr.). Aceasta din urmă este identică cu prima, cu excepţia faptului că ataşează numelui fiecărei cărţi numărul de *stihoi* sau linii conţinute în aceasta. Primele şase nume de pe aceste liste sunt următoarele: (1) ***Enoh****;* (2) ***Patriarhi****;* (3) ***Rugăciunea lui Iosif****;* (4) ***Testamentul lui Moise****;* (5) ***Adormirea lui Moise****;* (6) ***Avraam***. A doua listă adaugă la al şaselea nume „*stihometrie 300*", oferindu-ne astfel „*o carte* [a lui Avraam] destul de mai scurtă decât Estera grecească, care are 350 FJ\P@4". Dr. MR James[18] este de părere că cuvântul • B@6V8LR4H trebuie adăugat înainte de U$D"V: aici, iar această opinie o putem accepta în siguranţă. Avem astfel o altă dovadă a existenţei unei cărţi numite „*Apocalipsa lui Avraam*", care a fost suficient de importantă pentru a fi inclusă într-o listă de cărţi apocrife din Vechiul Testament care conţin nume bine-cunoscute precum Cartea lui Enoh, Testamentele celor Doisprezece Patriarhi şi Adormirea lui Moise.

Dintr-o analiză a acestor dovezi se poate concluziona că o carte (sau mai multe cărţi) apocrife sub numele lui Avraam erau curente în primele secole ale creştinismului: şi că Apocalipsa noastră este un produs sau o formă a acestei literaturi. Aşa-numitul *Testament al lui Avraam* este, fără îndoială, un altul. Rămâne de luat în considerare posibilitatea ca Apocalipsa noastră să fi luat forme diferite (prin mărire sau scurtare) şi să fi fost adaptată în momente diferite pentru scopuri diferite.

ELEMENTE GNOSTICE ÎN TEXT

Printre trăsăturile gnostice din textul Cărţii noastre se poate număra accentul semnificativ pus pe „*dreapta*" şi „*stânga*" în reprezentarea apocaliptică (cf. XXII. (sfârşit), XXIII.), partea „*dreaptă*" fiind sursa purităţii şi luminii, iar „*stânga*" cea a impurităţii şi întunericului. Această idee este străveche,[19] bazându-se pe dualismul care insistă asupra categoriei de lumină şi întuneric şi poate fi urmărită până în zoroastrismul antic. Dar a fost dezvoltată în sistemele gnostice timpurii (vezi Irineu, *adv. Hær.* I., XI. 2: II. XXIV. 6) şi în Cabala evreiască, unde „*partea dreaptă*" şi „*partea stângă*" (*sitr ~ yêmîn ~ w -sitr ~ 'ah ~ r ~*) devin termeni tehnici. În sistemul emanistic al Zoharului, întreaga lume este împărţită între „*dreapta*" şi „*stânga*", unde operează respectiv puteri pure şi impure - în partea dreaptă Cel Sfânt şi puterile Sale, în stânga şarpele Sammael şi puterile sale (cf. Zohar, *Bereshith*, 47 *b* , 53 *f* , 169 *b* şi următoarele, 174 *b*). Prin urmare, atunci când găsim Cartea noastră împărţind omenirea în două oştiri, una în partea dreaptă (= evreii) şi una în stânga (= păgânii), prezenţa influenţei gnostice pare clară. În acelaşi timp, ar putea fi o trăsătură originală a Cărţii, deoarece ideea fusese deja asimilată de vechea tradiţie mistică evreiască (Cabala), iar dacă

[17] S-ar putea referi, desigur, la o altă *Carte apocrifă a lui Avraam*; Dr. MR James crede că referinţa ar putea fi la *Testamentul lui Avraam*.

[18] *Op. cit.* , p. 9. Sinopsisul cuprinde unsprezece elemente .

[19] Cf. Matei XXV.

© Biblioteca Spirituală

Apocalipsa noastră ar fi de origine esenian, nu ar fi nimic surprinzător în prezenţa unui astfel de element.

Opoziţia dintre lumină şi întuneric pare să fie prezentă şi într-un pasaj obscur din capitolul XIV, care lipseşte din S. Acesta sună astfel (lui Azazel i se adresează):

Căci moştenirea ta este peste cei care sunt cu tine, născuţi împreună cu stelele şi norii, alături de oamenii a căror parte eşti tu şi care există prin fiinţa ta; iar vrăjmăşia ta este neprihănirea.

Poate că prin cei „*născuţi cu stele şi nori*" se înţelege aceia care, prin naştere şi creaţie, aparţin sferei nopţii şi întunericului, spre deosebire de cei drepţi care aparţin sferei luminii. Acest lucru este din nou în acord cu concepţia dualistă antică menţionată mai sus şi ar putea fi foarte bine o trăsătură originală. Absenţa propoziţiei din S se poate datora unei excizii. Cu greu poate fi o interpolare din surse slave.

Pe de altă parte, există două pasaje în care textul original ar fi putut fi modificat sub influenţa gnostică creştină (în afară de interpolarea evidentă indicată prin caractere italice în cap. XXIX). În cap. XX, Dumnezeu, adresându-se lui Avraam, spune: „*Cum este numărul stelelor şi puterea lor, (aşa voi face) din sămânţa ta o naţiune şi un popor pus deoparte pentru Mine în moştenirea Mea cu* ***Azazel***." Şi din nou în cap. XXII: „*Dar cei care sunt în partea dreaptă a imaginii - aceia sunt poporul pus deoparte pentru Mine dintre popoarele lui* ***Azazel***." Aici, Dumnezeu este reprezentat ca împărtăşindu-Şi moştenirea (= poporul evreu) cu spiritul rău ***Azazel***. „*Aceasta*", spune Ginzberg (*JE* ., I. 92), „*este fără îndoială doctrina gnostică a Dumnezeului evreilor ca kakodaimon*", *adică* faptul că Dumnezeul Vechiului Testament este o zeitate inferioară, a cărei lucrare a fost contopită cu elemente malefice. Totuşi, aceste elemente gnostice din Cartea noastră nu sunt foarte pronunţate; Nu există aluzii clare şi explicite la vreuna dintre doctrinele complete ale ofiţilor sau ale sectelor gnostice înrudite. Fenomenele sugerează că ***<u>această Carte este în esenţă una evreiască</u>***, care ar fi putut fi folosită şi citită de creştinii gnostici şi adaptată printr-o uşoară revizuire pentru a o face acceptabilă pentru aceşti cititori.

CARACTERUL GENERAL AL CĂRŢII ŞI INTEGRITATEA TEXTULUI SĂU

Cartea este în esenţă evreiască şi există trăsături în ea care sugerează originea esenian; cum ar fi doctrina sa predestinaristă puternică, concepţiile sale dualiste şi tendinţele sale ascetice. Este foarte posibil să fi trecut de la cercurile eseniene la cele ebionite - interpolarea din capitolul XXIX pare cu siguranţă opera unui evreu-creştin - şi de acolo, într-o oarecare formă, să fi ajuns în cercurile gnostice.

Este Cartea aşa cum se află în faţa noastră – în afară de interpolarea din capitolul XXIX – în esenţă în forma sa originală? La această întrebare se poate da, cu o oarecare probabilitate, un răspuns afirmativ. ***Ginzberg***, este adevărat, sugerează o viziune diferită. El spune (*JE*., I. 92):

> Este foarte probabil ca anumite părţi ale Apocalipsei eretice a lui Avraam, care circula printre gnostici (Epifanie, XXXIX. 5), să fi fost încorporate în textul actual [al Apocalipsei noastre]. Scăzând, aşadar, prima parte [*adică* capitolele I-VIII, care conţine „*Legenda*"], care nu aparţine Apocalipsei, şi interpolările gnostice şi creştine, rămân doar aproximativ trei sute de rânduri, iar acest număr ar corespunde exact cu numărul pe care, conform stihometriei lui Nichifor, îl conţinea ***Apocalipsa lui Avraam***.

Există dificultăţi considerabile legate de această teorie. Este dificil de presupus că Cartea, în forma sa originală, a existat fără capitolele de început (I-VIII) care povestesc convertirea lui Avraam de la idolatrie. Există mai multe aluzii în capitolele ulterioare la această naraţiune de început, care apar destul de natural. Capitolele formează o bună introducere la ceea ce urmează şi, ca atare, au fost probabil aduse în forma lor actuală de către autorul original al Cărţii. Materialul legendei era, desigur, mult mai vechi; dar trebuie observat că autorul nostru a tratat acest material într-un mod foarte liber, iar acest fapt sugerează, de asemenea, că aceste capitole nu au fost o simplă adăugare la Carte, împrumutată dintr-una dintre formele actuale ale legendei. Pare mai probabil ca „*Apocalipsa lui Avraam*" mai scurtă, sugerată de Stihometria lui Nichifor, să fi fost o recenzie prescurtată a cărţii originale, probabil adaptată în scopuri creştine ortodoxe. Nu este nicidecum imposibil ca o recenzie mai scurtă să fi existat alături de forma originală mai completă la o dată ulterioară. Este posibil ca aceasta din urmă să fi supravieţuit şi să fi fost citită de

© Biblioteca Spirituală

preferinţă în anumite cercuri şi, de acolo, să fi trecut în literatura bisericească slavă veche. Dacă eretica „*Apocalipsa lui Avraam*" la care se referă Epifanie, care, potrivit lui, era „*plină de toată răutatea*", a fost o altă recenzie independentă, este imposibil de spus. În general, pare mai probabil ca forma mai veche a Cărţii - mai ales dacă s-a dezvoltat în cercurile ebionite (evreo-creştine) - să fi fost forma în care a fost citită de gnosticii setici. Simplul fapt că a fost citită în astfel de cercuri ar face-o suspectă în ochii unei ortodoxii ulterioare, care s-ar fi putut strădui să o suprime prin publicarea unei recenzii mai scurte a textului. Dar forma mai veche era prea populară pentru a fi eliminată complet în acest fel - deşi aproape a dispărut din literatura creştină şi, în formele sale greceşti şi semitice, a dispărut, de fapt, supravieţuind doar în vechea sa înfăţişare slavă.

Faptul că o astfel de carte iudeo-creştină ar fi fost acceptabilă pentru cititorii gnostici setieni nu este surprinzător. Această sectă gnostică susţinea doctrina conform căreia ***Sophia*** „*a găsit mijloace de a păstra de-a lungul fiecărei epoci, în mijlocul lumii Demiurgului, o rasă purtând în ea sămânţa spirituală care era legată de propria ei natură*"... ei „*îl considerau pe **Cain** un reprezentant al Hylicului; pe **Abel,** al Psihicului; iar pe **Seth**, care avea să reapară în cele din urmă în persoana lui Mesia, al principiului **Pneumatic***".[20]

Accentul pus în Cartea noastră (cap. XXIV) pe fărădelegile lui ***Cain***, „*care a acţionat fără de lege prin intermediul Adversarului*", şi consecinţele sale nefaste în uciderea lui ***Abel***, ar atrage astfel de cititori gnostici la fel ca împărţirea omenirii în „*dreapta*" şi „*stânga*" şi atribuirea acesteia din urmă stăpânirii „*Adversarului fără de lege*" ***Azazel***. Şi ***Avraam***, eroul Cărţii, era în linia lui ***Set***, iar din el izvorăşte ***Mesia*** (cap. XXIX). Toate acestea ar fi citite de astfel de cititori gnostici în lumina propriilor lor presupoziţii.

Concluzionăm, aşadar, că Cartea, în esenţă aşa cum se află în faţa noastră, este o producţie evreiască şi eseniană, la fel ca *Testamentul lui Avraam înrudit*. Aceasta descrie iniţierea lui Avraam în misterele cereşti asociate cu „*Carul*" Divin (cf. Ezechiel I). Angelologia sa este în concordanţă cu speculaţiile eseniene, iar în capitolul XVII, ***Avraam*** este învăţat de arhanghel, sub forma imnului ceresc, misterul Numelui Divin. Am ajuns în etapa în care Enoh a căzut în fundal, iar Avraam, la fel ca Moise, a devenit centrul învăţăturii mistice, adică „*când pecetea circumciziei devenise garanţia vieţii.*"[2] Este demn de remarcat faptul că *cartea kabbalistică Sefer Yesîr* ~ (secolul al II-lea d.Hr.) a fost atribuită lui Avraam.

Unii cititori ar putea considera, ca o obiecţie la această opinie, că importanţa atribuită sacrificiului lui Avraam în Carte şi distrugerii Templului, considerat calamitatea supremă, este incompatibilă cu autoritatea eseniană, deoarece esenienii respingeau sacrificiile de animale. Însă, aşa cum a arătat Kohler,[3] esenienii, care au acceptat Legea mozaică, nu se opuneau unor astfel de sacrificii din principiu. Ceea ce se opuneau era preoţia din Templu „*din neîncredere în starea lor de sfinţenie şi puritate, mai degrabă decât din aversiunea faţă de sacrificiu.*" Lui Avraam, sfântul esenian, acţionând sub poruncă divină directă, nicio astfel de obiecţie nu i s-ar aplica.

Trebuie adăugat că manuscrisele slave oferă un text semnificativ mai scurt decât textele manuscriselor paleene. Unele dintre pasajele omise sunt probabil cazuri de excizie deliberată, iar altele de omisiune accidentală. Rămâne însă un număr substanţial în care textul mai scurt este probabil original, fiind suspectată prezenţa gloselor sau a amplificărilor ulterioare. Toate aceste pasaje sunt indicate în textul traducerii de mai jos.

TEOLOGIA CĂRŢII

Partea apocaliptică a Cărţii se bazează pe povestea sacrificiului şi a transei lui Avraam, aşa cum este descrisă în ***Geneza 15.*** Această experienţă este interpretată ca însemnând că Avraam a primit o dezvăluire divină cu privire la destinele descendenţilor săi, care este şi punctul de vedere al Midraşului rabinic (cf. *Bereshith rabba*, XLIV. 15 şi următoarele). Această schemă oferă cadrul în care se află apocalipsa noastră. Avraam, după ce a îndeplinit sacrificiul prescris, se înalţă la cer, sub îndrumarea îngerului, şi de acolo vede sub el drama viitorului lumii, precum şi diversele puteri şi forţe care operează în sfera cerească. În exact acelaşi mod, Midraşul (*Bereshith rabba*, XLIV. 14) interpretează experienţa lui Avraam ca o ascensiune. Conform unei ziceri a lui R. Jehuda,

[20] Neander, *Istoria Bisericii* , II. 154. [2] Cf. Kohler în *JQR* , VII. 594 (iulie 1895), [3] În *JE* ., V. 230 (sv *Essenes*).

© Biblioteca Spirituală

care citează autoritatea lui R. Johanan, Dumnezeu *l-a făcut* [pe Avraam] *să se înalţe deasupra boltei firmamentului* şi i-a spus: „*Priveşte acum spre cer*": „*a privi*" [*aici*] *nu înseamnă altceva decât de la* [*înălţimea*] *de sus la* [*ceea ce este*] *jos*. Aceasta este o continuare a unui comentariu la propoziţia: *Şi l-a scos afară* (Gen. XV. 5), interpretată ca însemnând: „*Şi El (Dumnezeu) l-a scos (pe Avraam) afară din lume*."

Îngerul care îl conduce pe Avraam în călătoria sa cerească este arhanghelul Iaoel, care joacă un *rol extrem de important*. După cum se subliniază în note, el îndeplineşte funcţiile atribuite în alte părţi lui Mihail şi Metatron. Aşa cum Metatron poartă tetragrama (cf. Ex. XXIII. 21, „*Numele Meu este în el*)", tot aşa Iaoel aici (cap. X) posedă puterea Numelui Inefabil. Numele Iaoel în sine este evident un substitut pentru tetragrama, care era prea sacru pentru a fi scris în întregime. Această fiinţă angelică este astfel vicegerentul lui Dumnezeu, al doilea după Dumnezeu Însuşi. Totuşi, el poate să nu fie venerat, ci mai degrabă îi dă lui Avraam exemplul de a-L venera pe Dumnezeu. Prin urmare, el este figura supremă în angelologia evreiască. La fel ca Enoh, care a fost, de asemenea, transformat în Metatron, Iaoel acţionează ca ghid ceresc. Iaoel este, de asemenea, dirijorul corului ceresc (cap. XII, „*Cântăreţul Veşnicului*"; cf. şi cap. XVII), o funcţie atribuită în altă parte lui Mihail; La fel ca Mihail, el este gardianul rasei alese (capitolul X, sfârşit) şi are puterea de a supune „*atacul şi ameninţarea fiecărei reptile*" (*ibid*.).

Această fiinţă angelică supremă este cea care, într-o linie a tradiţiei apocaliptice, devine Fiul Omului ceresc - o concepţie care a exercitat o influenţă importantă asupra dezvoltării cristologice.[21]

În faţa lui ***Iaoel*** stă ***Azazel***, care aici apare ca arhi-diaconul[22] şi activ pe pământ (cap. XIII), deşi adevăratul său domeniu este în ***Hades***, unde domneşte ca stăpân (cap. XXXI). De fapt, conform reprezentării particulare a Apocalipsei noastre, ***Azazel*** este însuşi focul Iadului (cf. cap. XIV „*Fii cărbunele aprins al cuptorului pământului*" şi XXXI „*ars cu focul limbii lui* ***Azazel***"). El este sursa oricărei răutăţi şi necurăţii (cap. XIII), iar cei nelegiuiţi sunt moştenirea sa (*ibid*.). Este denunţat ca fiind calomniatorul adevărului şi seducătorul omenirii, „*împrăştiind pe pământ secretele cerului*" şi „*revoltat împotriva Celui Atotputernic*" (cap. XIV). Dualismul radical al Cărţii reiese nu numai în divizarea clară a omenirii în două oştiri, care reprezintă respectiv evreismul şi păgânismul, ci şi în contradistincţia clar definită ***a două epoci***, ***Epoca prezentă a nelegiuirii şi Epoca viitoare a dreptăţii*** (cf. cap. XXIX şi IX). Epoca prezentă - numită „*acest eon*" (cap. XXXI) - este „*coruptibilă*" (cap. XVII), „*Epoca nelegiuirii*" (cap. XXIX, XXXII), în timpul căreia păgânii au stăpânirea asupra evreilor (cap. XXXI); trebuie să dureze „*doisprezece" ani sau „ore*" (cap. XXIX). În opoziţie se află „ *Epoca viitoare* " (cap. XXXI) sau „Epoca celor drepţi" (cap. XVII, XXIX). Originea păcatului este urmărită până la Cădere, care este descrisă în cap. XXIII. Agentul este, desigur, şarpele, care este doar instrumentul lui Azazel. Într-adevăr, cele douăsprezece aripi ale acestuia din urmă sunt date în descrierea şarpelui. Duhul rău, care este descris ca fiind „ *între* " perechea umană din Grădină, „ *reprezintă nelegiuirea, începutul lor (pe drum) spre pierzare, chiar Azazel* ", iar văzătorul continuă să întrebe de ce Dumnezeu a dat „*putere unor astfel de oameni să distrugă generaţia de oameni în lucrările lor de pe pământ.*" Într-un anumit sens, aşadar, conform reprezentării Apocalipsei noastre, păcatul lui Adam afectează destinele tuturor descendenţilor săi. Otrava morală a senzualităţii (ebr. *zôh* | *m* ~) cu care şarpele a infectat-o pe Eva (TB, *Y b* ~ *môth*, 103 *b*) transmisă tuturor generaţiilor (cf. *Înţelepciunea* II. 24, 4 Ezra. III. 21).[23] Aceasta are o influenţă importantă asupra doctrinei pauline a păcatului originar. În acelaşi timp, Apocalipsa noastră, în ciuda exprimării puternice a opiniilor predestinare în alte părţi, insistă cu un accent pronunţat asupra libertăţii voinţei omului (cf. cap. XXVI).

Se pare că Cartea nu ştie nimic despre o înviere. Morţii drepţi, se pare, merg direct în

---

[21] Cf. *EA* ., p. 284. Numele Jaoel (Yahoel) apare ca nume al unui înger principal (peste foc) în Cartea Kabbalistică *Berith Menuha* 57a, iar sub el sunt alţi şapte, inclusiv Gabriel: vezi Lucken, *Michael*, p. 54.

[22] Aşadar, într-o formă a tradiţiei din 1 Enoh, Azazel stă în fruntea îngerilor căzuţi.

[23] În TB *Aboda zara* 22 *b,* R. Johanan se referă la acest lucru astfel: *În momentul în care şarpele a venit peste Eva, el a infectat-o cu senzualitate* (*zôh* | *m* ~). A fost acesta şi cazul cu Israel (în general)? *Când israeliţii au stat pe Muntele Sinai, infectarea lor* (*impuls către senzualitate*, *zôh* | *m* ~ *th* ~ *n*) *a încetat; străinii* (păgânii) care *nu au stat pe Muntele Sinai - infectarea lor* (a senzualităţii) *nu a încetat.* Legământul de pe Muntele Sinai a anulat efectele Căderii.

© Biblioteca Spirituală

Paradisul ceresc („*Grădina Edenului*"), unde se bucură de „*roade şi binecuvântări*" cereşti (cap. XXI), în timp ce morţii răi merg imediat în lumea de dincolo şi la ***Azazel***. Nu se spune nimic despre o stare intermediară. Opinia mai obişnuită este că Paradisul ceresc este rezervat morţilor drepţi, care vor intra în el după judecata finală (cu excepţia câtorva sfinţi privilegiaţi precum Enoh, cărora li se permite să intre în el în prealabil). Cea mai apropiată paralelă cu ideea din Cartea noastră pare să apară în 1 Enoh LX. 8, 23, LXI. 12, LXX. 4, unde drepţii aleşi locuiesc deja în grădina vieţii.

Se vorbeşte despre „*o judecată" „la sfârşitul lumii*", dar este o judecată asupra naţiunilor păgâne, efectuată de Israel la sfârşitul epocii actuale a nelegiuirii[2] (cf. cap. XXII, XXIX).

O descriere escatologică detaliată a sfârşitului epocii actuale a nelegiuirii şi a venirii epocii dreptăţii este dată în capitolele XXIX-XXXI. În capitolul XXIX se afirmă că, înainte de începutul noii ***Epoci***, judecata lui Dumnezeu va fi executată asupra nemiloaselor naţiuni păgâne de către poporul lui Dumnezeu; zece plăgi vor veni peste toate creaturile pământului din cauza păcatului; cei care sunt din sămânţa lui Avraam supravieţuiesc conform unui număr predeterminat, se grăbesc la Ierusalim, se răzbună pe duşmanii lor şi se bucură înaintea lui Dumnezeu, la care se întorc (cap. XXIX). În capitolul următor (XXX) este dată o descriere detaliată ***a celor zece plăgi*** care îi lovesc pe păgâni „*în ceasul al doisprezecelea al epocii actuale.*" Cap. XXXI. descrie sunetul trâmbiţei care anunţă ***misiunea Alesului lui Dumnezeu*** (Mesia), care îi adună pe cei risipiţi ai lui Israel, şi anihilarea şi soarta oribilă a duşmanilor fără de Dumnezeu ai lui Israel şi a duşmanilor lui Dumnezeu atât din interiorul, cât şi din afara lui Israel *(foştii evrei renegaţi*), şi bucuria pe care o provoacă căderea acestor oameni răi şi manifestarea semnal a dreptăţii lui Dumnezeu.

Aşa cum s-a subliniat mai sus, Apocalipsa noastră, la fel ca cea care însoţeşte ***Înălţarea lui Isaia*** şi alte exemple din literatura apocaliptică, exprimă tradiţia şi experienţa mistică asociate cu misterele Carului sau Tronului Divin. Speculaţia care a dat naştere acestei tradiţii începe de la ***Viziunea Carului lui Ezechiel*** (***Ezech. I)*** şi este întruchipată într-o literatură destul de extinsă, în special în I şi II Enoh în Apocalipsa timpurie şi în literatura neo-ebraică „***Hekalot***" (secolele VIII-X d.Hr.). Materialul din care este compusă şi care este constant remodelat, constă în principal din descrieri ale celor ***şapte ceruri*** „*cu oştirile lor de îngeri şi diversele comori ale lumii şi ale tronului divin deasupra cerului cel mai înalt.*"[1] Cerul este reprezentat ca fiind plin de o lumină de o strălucire inexprimabilă, iar *Carul Divin* este înconjurat de îngeri de foc cu aspect războinic. Misticul căruia i se permite să intre în sfera cerească primeşte de obicei dezvăluiri divine despre viitor sau despre lumea spirituală.

Pentru a se bucura de această experienţă, misticul trebuie să se pregătească să intre în starea extatică, care este provocată în special prin abluţiuni şi post, dar uneori şi prin invocaţii fervente şi prin alte mijloace. El este răsplătit prin „***viziunea Merkabei***" sau „***Carului Divin***" (*Cei care îşi imaginau astfel intrând în Carul Ceresc* şi plutind prin aer erau *numiţi Yôr dê Merk ~ b ~*, *adică „cei care coboară (se îmbarcă) în carul asemănător unei nave*" (***Jellinek***). „*În acest car se presupune că ei se înalţă la ceruri, unde, în lumina orbitoare care îi înconjoară, contemplă cele mai intime secrete ale tuturor persoanelor şi lucrurilor altfel impenetrabile şi invizibile.*"[24] Conducătorul carului ceresc este ***Metatron*** (conform lui Kohler, sugerat de *Mithra*), îngerul de lângă Tron, al cărui nume este asemenea cu al lui Dumnezeu şi care posedă toată cunoştinţele şi o împărtăşeşte omului. ***Metatron,*** aşa cum am văzut, este ***Enoh*** transformat. În Cartea noastră, el pare să apară sub numele de ***Jaoel.*** Este interesant de observat că, conform „*Hekalot*" evreiesc târziu, cel iniţiat care este admis în regiunile cereşti, pentru a i se permite să păşească în faţa Tronului Divin, trebuie să recite anumite rugăciuni până când Dumnezeu Însuşi i se adresează, dacă este vrednic; cf. cu aceasta Rugăciunea-Imn pe care Avraam este învăţat să o recite în capitolul XVII al Cărţii noastre. Conform lui Kohler[3], misterele Merkabah „*au rămas proprietatea exclusivă a celor iniţiaţi, Senû'îm sau Hashsh ~ 'îm*", pe care îi identifică cu esenienii.

[Este demn de remarcat accentul pus în toate părţile Cărţii asupra păcatului idolatriei, în special faptul că jertfele din Templu fuseseră pângărite de rituri idolatre (cf. cap. XXIV). Poate că acest lucru este menit să sugereze un motiv pentru care sanctuarul a fost distrus.]

---

[24] Conform capitolului XXII, aceste popoare sunt destinate „*unele judecăţii şi restaurării, iar altele răzbunării şi distrugerii la sfârşitul lumii*". [3] Cf. *JE*, VIII. 499 *b*.

© Biblioteca Spirituală

[1] „*Judecata Marii Curți de Apel*” menționată în capitolul XXIV apare într-o clauză care lipsește din S și poate fi o interpolare.

Se va observa că capitolele XXX și XXXI reproduc într-o oarecare măsură conținutul capitolului XXIX. Acestea se citesc ca o anexă. Mai mult, figura lui ***Mesia*** apare pentru prima dată aici, iar *rolul său* este unul oarecum limitat. Ultimele cuvinte ale capitolului XXIX (*„Și iată! Eu sunt cu voi pentru totdeauna*”) ar fi putut forma concluzia Apocalipsei.

Trebuie menționat, de asemenea, că în adaosul creștin din capitolul XXIX nu se pune accent pe divinitatea lui Hristos. Descrierea se citește ca una ebionitică.

În acest context, se poate observa că identificarea fructului pomului interzis din capitolul XXIII cu strugurii poate reflecta tendința ascetică, care a crescut în cercurile evreiești (și iudeo-creștine) după distrugerea Ierusalimului, de a se abține de la vin ca semn de doliu. Acest sentiment ar fi putut stimula ideea că vinul era sursa vaiului pentru omenire (vezi nota la pasaj). Se pare că esenienii îl considerau pe ***Ionadab***, fondatorul sectei „*băutorilor de apă*” (*recabiților)*, ca un prototip al ordinului esenian (vezi *IE*, V. 230 *b*).

AFINITĂȚI LITERARE ȘI IMPORTANȚA SPECIALĂ A CĂRȚII

Apocalipsa noastră are afinități, așa cum s-a subliniat deja, cu cărți precum *Înălțarea lui Isaia*, care, la fel ca ea, tratează misterele cerurilor[25] și este plasată într-un cadru mistic similar. Însă ultima lucrare are un element pronunțat creștin și este o producție de origine iudaico-creștină în forma sa actuală, în timp ce în Cartea noastră elementul creștin este limitat la un scurt pasaj interpolat în capitolul XXIX.

Există o anumită afinitate cu *Testamentul lui Avraam, iar această lucrare, la fel ca Apocalipsa noastră, poate fi de origine esenianâ. Însă cele două cărți sunt destul de distincte, iar contextul lor istoric este diferit. Testamentul*, deși conține un element apocaliptic în părțile care descriu „*călătoria*” lui Avraam prin regiunile cerești când vede soarta sufletelor plecate, se bazează pe ideea morții lui Avraam; mai mult, figura angelică principală din *Testament* este Mihail, iar escatologia este diferită. Este posibil ca escatologia celor două cărți să fie considerată complementară, Apocalipsa *oferind* aspectele naționale, iar *Testamentul* aspectele individuale ale acestuia din punct de vedere esenian.

Există, de asemenea, o anumită afinitate cu literatura clementină (*Omilii* și *Recunoașteri*), care este extrem de importantă pentru istoria iudeo-creștinismului gnostic. Astfel, în *Omiliile clementine*, doctrina contrastelor este mult elaborată. *Conducătorul acestei lumi este* ***Satana***, *conducătorul lumii viitoare este* ***Mesia***. Divinitatea lui Hristos nu este recunoscută, nu se pune accent pe doctrina ispășirii și se poruncește ascetism strict.

Cartea noastră este importantă pentru ilustrarea ideilor evreiești care stau la baza doctrinei păcatului originar în legătură cu povestea Căderii în Pământ și în angelologia și demonologia sa. În figura angelică a lui ***Iaoel*** (= *Mihail* = *Metatron*), vicepreședintele lui Dumnezeu și cel care a împărtășit revelația divină omului (*în persoana lui Avraam*), avem încă o ilustrare a gamei de concepții de partea evreiască care au influențat ideea Logosului și dezvoltarea cristologică. Estimarea pesimistă a lumii așa cum este - „*eonul nelegiuirii*” - care în mare măsură se află sub stăpânirea lui ***Azazel***, ilustrează expresii precum «*dumnezeul acestei lumi*» (2 Corinteni IV. 4), «*conducătorul acestei lumi*» (Ioan XII. 31) care sunt aplicate lui ***Satan***. Acestea reflectă probabil sentimentul popular evreiesc. Pământul este al Domnului, așa cum insistă însuși Sfântul Pavel (1 Corinteni X. 26), dar a căzut sub stăpânirea celui rău și poate fi răscumpărat de acolo doar de Mesia, cel al lui Dumnezeu.

Cartea noastră este deosebit de importantă ca încă un exemplu interesant al ideilor apocaliptice ale iudaismului târziu și, mai ales, pentru că aruncă o lumină binevenită asupra ideilor deosebit de congeniale iudaismului-creștinismului timpuriu, atunci când acesta devenise deja, într-o oarecare măsură, detașat de fluxul comun al vieții bisericești.

---

[25] Cele șapte ceruri sunt menționate și parțial descrise în Apocalipsa noastră, în capitolul XIX. Un alt punct de contact este referința la „veșmântul ceresc” din capitolul XIII, sfârșit. Pentru o discuție despre afinitățile teologice ale acestor idei cu scrierile Noului Testament, cf. Introducere la *Înălțarea lui Isaia* , pp. XXI-XXIV.

© Biblioteca Spirituală

BIBLIOGRAFIE

Pentru ediţiile textului slav, vezi a doua secţiune a acestei introduceri.

O valoroasă traducere germană a textului slav, cu note critice şi introducere, a fost publicată în seria *Studien zur Geschichte der Theologie und Kirche:* este editată de prof. G. Nathanael Bonwetsch (Leipzig, 1897).

Articole de Ginzberg în *JE* ., I. 91f.; Lagrange în *Revue Biblique* , 1905, p. 511-514; vezi şi Schürer, *Geschichte des jüdischen Volkes* , III. p. 336-338.

TITLURI SCURT, ABREVIERI ŞI PARANŢE PARANTETE UTILIZAT ÎN ACEASTĂ EDIŢIE

1 Enoh = Cartea etiopică a lui Enoh.

2 Enoh = Cartea slavă a lui Enoh.

Ap. Bar . = Apocalipsa siriacă a lui Baruch.

Apocalipsa greacă a lui Baruch = Apocalipsa editată sub acest titlu (şi bazată pe un text grecesc şi, de asemenea, unul slav) de Dr. H. Maldwyn Hughes în Corpusul Oxford al *Apocrifelor şi*

Pseudepigrafe ale Vechiului Testament , ii. pp. 527-541.

Asc. Is. = Înălţarea lui Isaia.

Pirke de R. Eliezer este citat conform ediţiei (traducere şi note în engleză) a lui G. Friedlander (Londra, 1916).

Bere = *Leben Abraham's nach Aufjassung der jüdischen Sage* , von Dr. B. Beer (Leipzig, 1859).

Bonwetsch = *Die Apocalypse Abrahams* . . . herausgegeben von G. Nathanael Bonwetsch (Leipzig,

1897, în seria *Studien zur Geschichte der Theologie und der Kirche*).

Volz = *Jüdische Eschatologie von Daniel bis Akiba* , dangesvellt von Paul Volz (Tübingen und Leipzig, 1903).

Weber = *Jüdische Theologie auf Grund des Talmud und verwandter Schriften:* von Dr. Ferdinand Weber (Leipzig,1897).

S = Codex Sylvester (prima jumătate a secolului al XIV-lea): Ediţie facsimile, Petrograd, 1890 (editat şi de Tihonravov).

P = Palaea (naraţiuni şi expuneri din Vechiul Testament în limba slavă).

A = un text Palea al *lui Ap. Abr* , editat de Tikhonravov după un manuscris din secolul al XV-lea.

K = un text paleolog al *lui Ap. Abr* ., editat de I. Porfir'ev după un manuscris din secolul al XVII-lea.

R = un text paleografic al *lui Ap. Abr* ., i.-viii., editat de A. Pypin după un manuscris datat 1494.

Lueken = *Michael: eine Darstellung und Vergleichung der jüdischen und der morgenl ~ indisch-christlichen Tradition vom Erzengel Michael:* von Wilhelm Luecken (Göttingen, 1898). *EA* . = *The Ezra-Apocalypse* , editat de GH Box (1912).

JQR = Revista Trimestrială Evreiască.

DB = Dicţionar al Bibliei.

JE = Enciclopedia Evreiască.

MT = Text masoretic.

[ ] Parantezele pătrate care încadrează cuvintele scrise cu caractere mai mici indică informaţii suplimentare şi, în majoritatea cazurilor, probabil interpolate, care lipsesc din S.

( ) Parantezele rotunde care încadrează cuvintele scrise cu *caractere italice* indică glose sau adăugiri editoriale.

() Parantezele rotunde care încadrează cuvintele scrise cu caractere obişnuite indică adăugiri la textul traducerii făcute în scopul clarităţii.

Pentru lucrările citate sub următoarele nume — Tikhonravov, vezi pp. XI, XIV.

Srcznevsky, sec. p. XI.

Pypin, vezi p. XIV.

Porfir'ev, vezi p. XIV.

[*Traducerea care urmează a fost pregătită cu asistenţa domnului **JI Landsman**, care a consultat în acest scop ediţia facsimile a **Codexului S** şi diversele ediţii tipărite menţionate mai sus. Pentru forma traducerii prezentate aici, domnul **Landsman** îşi asumă întreaga responsabilitate. Nicio traducere sau ediţie anterioară a cărţii nu a fost publicată în limba engleză, din câte ştie editorul*.]

© Biblioteca Spirituală

APOCALIPSA LUI AVRAAM

PARTEA I

LEGENDA (Capitolele I - VIII)

Titlu[26]

Cartea ***Apocalipsei lui Avraam***, fiul lui Terah, fiul lui Nahor, fiul lui Serug, fiul lui Roog (Reu[27]), fiul lui Arpaxad, fiul lui Sem, fiul lui Noe, fiul lui Lameh, fiul lui Metusala, fiul lui Enoh, fiul lui Iared (Arad).

Convertirea lui Avraam de la idolatrie (Capitolele I-VIII)

I. În ziua în care am născocit dumnezeii tatălui meu[28] ***Terah*** şi dumnezeii lui ***Nahor***, *fratele său*,[29] *când căutam să aflu cine este Dumnezeul Atotputernic*, eu, ***Avraam***, în vremea când mi-a căzut soarta, când am împlinit slujbele tatălui meu ***Terah*** dumnezeilor lui de lemn şi piatră, aur şi argint, aramă şi fier, intrând în templul lor ca să[30] *slujesc*[31], am găsit pe dumnezeul al cărui nume era ***Merumat***,[32] cioplit în piatră, căzut la picioarele dumnezeului de fier ***Nahon***.[33] Când am văzut aceasta, inima mea s-a îndurerat şi[34] am zis în mintea mea că nu voi putea să-l aduc înapoi la locul lui. Eu, Avraam, eram singur,[35] pentru că era greu, fiind făcut din piatră mare. [36]Am ieşit şi i-am spus tatălui meu. El a intrat cu mine şi, când l-am mişcat amândoi înainte ca să-l aducem înapoi[37] la locul lui, i-a căzut capul în timp ce îl ţineam încă de cap. Şi s-a întâmplat că,[2] când tatăl meu a văzut că i-a căzut capul lui *Merumat*,[3] mi-a zis: „*Avraam!*” Şi eu am răspuns: „*Iată-mă*.” Şi el mi-a zis: „*Adu-mi un topor, din cei mici*,[38] „*din casă*.” Şi i l-am adus.[39] Şi a cioplit un alt ***Merumat*** dintr-o altă piatră, fără cap, iar capul care fusese aruncat de pe Merumat l-a pus peste el şi a sfărâmat restul lui Merumat.[5]

II. Şi a făcut alţi cinci dumnezei şi mi i-a dat [şi][40] mi-a poruncit să-i vând afară, în strada oraşului. Şi am înşauat[41] măgarul tatălui meu şi i-am pus pe el şi m-am dus la han să-i vând. Şi iată că negustorii din *Fandana*,[42] în *Siria*, călătoreau cu cămile, mergând în *Egipt*,[43] ca să facă negoţ.[44] Şi am vorbit cu ei. Şi una dintre cămilele lor a scos un geamăt, şi măgarul s-a speriat şi a sărit şi i-a răsturnat pe dumnezei; şi trei dintre ei au fost zdrobiţi, iar doi au fost păstraţi. Şi s-a întâmplat

---

[26] Întregul titlu apare doar în S.

[27] Unele verigi din lanţul genealogic sunt omise: *Reu, fiul lui Peleg, fiul lui Eber, fiul lui Şelah, fiul lui Arpaxad* (Gen. XI, 10-16); ***Avraam a fost astfel „al zecelea de la Noe***” (Iosif Flaviu, *Ant.*, I, 6, 5).

[28] Avraam este reprezentat ca urmând ocupaţia tatălui său, aceea de făuritor de idoli; cf. *Bereshith rabba* la Gen. XI. 28 (vezi Anexa, p. 58).

[29] fratele *său* (*adică al* lui Avraam)*;* probabil o glosă (structura naraţiunii cere „*al meu*”); A omite.

[30] Cf. Daniel V. 4.

[31] Probabil o glosă (deci Tihonravov); sau o lectură *despre altarul* pentru *sacrificii* (Bonwetsch).

[32] Idolul de piatră Merumath (= evr. *'eben m rûm* ~ , „*piatra înşelăciunii*”) a fost principalul obiect al închinării lui Avraam în această perioadă.

[33] Deci A; S are *Naritson;* K, *pe nume Nahin.*

[34] *şi* omisă de S.

[35] *Eu, Avraam, singur:* K omite; S. + *şi iată!*

[36] *fiind dintr-o piatră mare:* R omite.

[37] *ca să-l putem aduce înapoi:* R omite.

[38] *dintre cele mici:* K omite.

[39] K citeşte: *Şi a tăiat capul unui alt zeu de piatră şi l-a fixat pe zeul Merumat care căzuse înainte, iar capul care căzuse de la el şi restul celuilalt zeu le-a zdrobit.*

[40] *şi:* SK omite.

[41] *al tatălui:* A omite.

[42] *Fandana* probabil = ***Paddan-Aram*** (Gen. XXV. 20).

[43] Cf. Gen. XXXVII. 25.

[44] K citeşte: *pentru a cumpăra de acolo papirus din Nil. Şi i-am întrebat, iar ei m-au informat.*

© Biblioteca Spirituală

că, când sirienii au văzut că am dumnezei, mi-au zis: „*De ce nu ne-ai spus [că ai dumnezei? Atunci am fi cumpărat"*[*îi*][45] *înainte ca măgarul să audă sunetul cămilei şi nu s-ar fi pierdut. Dă-ne, oricum, zeii care au mai rămas şi îţi vom da preţul cuvenit*[46] *pentru zeii zdrobiţi, precum şi pentru zeii care au fost păstraţi.*"[12] Căci eram îngrijorat în inima mea cum aş putea să-i aduc tatălui meu preţul de cumpărare;[47] şi cei trei zdrobiţi i-am aruncat în apa râului *Gur*, care era în acel loc, şi s-au scufundat în adâncuri[48] şi nu a mai rămas nimic din ei.

III. Pe când mergeam încă pe drum, inima mea era nedumerită în mine şi mintea mea era distrasă. Şi am zis în inima mea: [„*Ce faptă rea este aceasta pe care o face tatăl meu? Nu este el, mai degrabă, dumnezeul dumnezeilor săi, din moment ce ei ies la iveală prin dălţile şi strungile sale şi prin înţelepciunea sa şi nu este oare mai degrabă potrivit ca ei să se închine tatălui meu, din moment ce sunt lucrarea lui? Ce este această amăgire a tatălui meu în lucrările sale?*][49] Iată, ***Merumat*** a căzut şi nu s-a putut ridica în propriul său templu, nici eu nu l-am putut mişca singur până când a venit tatăl meu şi noi amândoi l-am mişcat; şi cum eram astfel prea slăbiţi, i-a căzut capul şi el (*adică* tatăl meu l-a pus pe o altă piatră a unui alt dumnezeu, [1] pe care o făcuse fără cap.

[1] R omite.
[2] R omite.
[3] + *zeul său*, K.

Şi ceilalţi cinci zei au fost zdrobiţi din măgar, care nu au putut nici să se ajute singuri,[2] nici să rănească măgarul, pentru că[3] „*I-a zdrobit în bucăţi; nici bucăţile lor sfărâmate nu au ieşit din râu*." [4] Şi am zis în inima mea: „ *Dacă este aşa, cum poate* ***Merumat****, zeul tatălui meu, având capul altei pietre,*[5] *şi el însuşi fiind făcut dintr-o altă piatră,*[5] *să salveze un om sau să asculte rugăciunea unui om şi să-l răsplătească?*"[6]

IV. Şi în timp ce cugetam astfel, am ajuns la casa tatălui meu; şi după ce am adăpat măgarul şi i-am pus fân, am adus argintul şi l-am dat în mâna tatălui meu Terah. Când a văzut aceasta, s-a bucurat [şi][7] a zis: „*Binecuvântat eşti tu, Avraam, printre zeii mei,*[8] *„pentru că ai adus preţul zeilor, astfel încât munca mea n-a fost în zadar*." Şi am răspuns şi i-am zis: „*Ascultă, părinte Terah! Binecuvântaţi sunt zeii tăi, căci tu eşti zeul lor, din moment* ce[9] *Tu i-ai făcut; căci binecuvântarea lor este ruinare şi puterea lor este zadarnică*; [11] *cei ce nu s-au ajutat singuri,* [12] *cum te vor ajuta ei atunci pe tine sau cum mă vor binecuvânta pe mine?*[13] *Am fost bun cu tine în această privinţă,*[14] *pentru că prin (folosind) inteligenţa mea, ţi-am adus bani pentru zeii zdrobiţi.*" Şi când a auzit cuvintele mele,[15] s-a mâniat foarte tare pe mine, pentru că rostisem cuvinte aspre împotriva zeilor lui.

V. Eu însă, după ce m-am gândit la mânia tatălui meu, am ieşit; [şi după ce am ieşit][16] Tatăl meu[17] a strigat, zicând: „*Avraam!*" Şi eu am răspuns: „*Iată-mă*." Şi el a zis: „*Ia şi adună aşchiile de lemn din care am făcut dumnezei* ***de pin*** *înainte de a veni tu; şi pregăteşte-mi mâncarea pentru masa de prânz*."[18] Şi s-a întâmplat că, atunci când am adunat aşchiile de lemn, am găsit sub ele un mic dumnezeu care zăcea printre tufişuri în stânga mea, iar pe fruntea lui era scris: *DUMNEZEU BARISAT*. 19 Şi 20 nu am făcut-o.

[1] Cf. *Înţelepciunea* XIII. 10 („ *o piatră nefolositoare, lucrarea unei mâini străvechi* "); K citeşte: *şi i-au pus capul de piatră al unui alt zeu.*
[2] Cf. *Înţelepciunea* XIII. 16 („ *ştiind că nu se poate ajuta singură* ").
[3] =? *deşi* (ebr. *'aph kî;* rabinic *'aph 'al pi)* .
[4] Conform Mishna ' *Abôd* ~ *z* ~ *n* ~ III. 3, evreii aveau datoria să distrugă un idol scufundându-l în apele Mării Moarte, din care nu putea ieşi niciodată.
[5] Omis de K.
[6] Cf. *Înţelepciunea* XIII, 17 şi următoarele (întregul capitol trebuie comparat în acest context).
[7] S omite.

[45] S omite.
[46] AK omite; se citeşte în schimb: *Şi am cugetat în inima mea şi mi-au dat valoarea.*
[47] K citeşte: *şi a luat bucăţile zeilor zdrobiţi şi le-a aruncat în Marea Moartă, din care aceasta nu ar fi putut ieşi niciodată.*
[48] AK, + *al râului Gur.*
[49] Acest pasaj este dat de AK, dar lipseşte din S; se pare că este o interpolare ulterioară.

© Biblioteca Spirituală

8 Lit. *zeilor mei:* citit? *despre* (*de*) *zeul meu* (Bonwetsch).
9 Textul lui S este corupt aici.
10 A, *ajutor.*
11 K, *neputincios* .
12 Cf. nota din capitolul precedent.
13 Pentru această idee, vezi Evrei VII:7.
14 *Tranzacţie* literară .
15 K, *asta* .
16 S omite.
17 ani S, *el.*
18 ani Cf. Isaia XLIV, 15, *Înţelepciunea* XIII, 12 şi următoarele.
19 *Barisat* = probabil *bar 'isht* ~ , *„fiul focului "*.
20 AK, + *s-a întâmplat că, atunci când l-am găsit, l-am păstrat şi.*

„Anunţaţi-l pe tatăl meu că l-am găsit pe zeul de lemn ***Barisat*** sub aşchii. Şi s-a întâmplat ca, după ce am pus aşchiile în foc, ca să-i pot pregăti mâncare tatălui meu, când am ieşit să întreb despre mâncare, l-am aşezat pe ***Barisat*** în faţa focului aprins,[1] spunându-i ameninţător: *„Fii atent, Barisat, [ca]* [2] *„Focul să nu se stingă până nu vin eu; dacă, totuşi, se stinge, suflă în el ca să ardă din nou*." Şi am ieşit şi mi-am îndeplinit scopul.[3] Şi la întoarcere l-am găsit pe *Barisat* căzut pe spate,[4] cu picioarele înconjurate de foc şi ars îngrozitor.[50] Am izbucnit în râs şi mi-am spus: *„Cu adevărat, o, Barisat, poţi aprinde focul şi să gătească mâncare "* Şi s-a întâmplat, în timp ce vorbeam (aşa) în râsul meu,[51] el (*adică* Barisat) a fost ars treptat de foc şi prefăcut[52] în cenuşă. Şi i-am adus mâncarea tatălui meu şi a mâncat. Şi i-am dat vin şi lapte,[53] iar el s-a bucurat şi l-a binecuvântat pe zeul său Merumat. Şi i-am spus: *„O, părinte Terah, nu-l binecuvânta pe zeul tău* ***Merumat*** *şi nu-l lăuda, ci mai degrabă laudă-l pe zeul tău* ***Barisat****, pentru că, iubindu-te mai mult, s-a aruncat în foc ca să-ţi gătească mâncarea!*" Şi el mi-a spus: *„Şi unde este el acum?"* „[Şi am spus:][54] «*El este ars în cenuşă în violenţa focului şi este prefăcut în praf.*» Şi el a zis: «*Mare este puterea lui Barisat! Voi face un altul astăzi, iar mâine va pregăti»"*[55] *mâncarea mea*."

VI. Când eu, Avraam, am auzit însă astfel de cuvinte de la tatăl meu, am râs în gândul meu şi am oftat de durerea şi de mânia sufletului meu şi am spus:[56] *„Cum poate atunci ceea ce este făcut de el - statuile fabricate - să fie un ajutor al tatălui meu? Sau va fi atunci trupul supus sufletului său, iar sufletul spiritului, iar spiritul nebuniei şi ignoranţei?"*[57] Şi am spus:[11] *„Este potrivit să înduri o dată răul. Aşa că îmi voi îndrepta mintea spre ceea ce este pur şi îmi voi deschide gândurile înaintea lui*." [Şi][58] am răspuns şi am spus: *„O, părinte* ***Terah****, oricare dintre aceştia îl lauzi ca pe un zeu, eşti nebun în mintea ta. Iată, zeii fratelui tău* ***Oron****,*[59] *care stau în templul sfânt, sunt mai vrednici de onoare decât* [aceia][60] *ai tăi. Căci iată,* ***Zucheus****, zeul fratelui tău* ***Oron****,*[61] *este mai vrednic de onoare decât zeul tău.*"

1 Aprinderea *focului.*
2 S omite.
3 Lit. *a făcut sfatul meu:* o expresie ebraică, *' ~ s ~ ' ' s ~* , *„a pune în aplicare un plan"* (Isaia XXX. 1).
4 S, + *înainte de* .

Merumat, pentru că este făcut din aur, care este foarte preţuit de oameni, şi când îmbătrâneşte va fi remodelat; dar dacă zeul vostru Merumat este schimbat sau rupt, el nu va fi

50 A; + *Şi s-a întâmplat când am văzut asta.*
51 A, *minte;* K, *în mintea mea şi am râs.*
52 Literal, *a devenit* .
53 În Palestina, vinul era uneori amestecat nu doar cu apă, ci şi cu lapte; cf. *Cânt* . V. 1 (*Mi-am băut vinul cu laptele meu*): cf. şi Is. LV. 1.
54 SA omite.
55 Lit. a *face* .
56 *adică* am crezut (*„am spus în inima mea"*). Propoziţia care urmează (*„Se cuvine să înduri o dată răul"*) înseamnă: *„Este bine să suferi în acest fel pentru o cauză bună."*
57 În această propoziţie, textul lui S nu este în ordine şi a fost corectat de Tikhonravov în conformitate cu A şi K.
58 Omis de S.
59 *adică* Haran (deci S); A are *tatăl tău Nahor* , K are *fratele meu Nahor.*
60 Omis de S.
61 O altă formă a lui Haran (deci S); A şi K se citesc aşa cum este indicat în nota anterioară.

© Biblioteca Spirituală

reînnoit, pentru că este o piatră; ceea ce este şi cazul zeului ***Joavon*** [1] [2] [care stă cu ***Zucheus*** peste ceilalţi zei - cu cât[3] este el mai vrednic de onoare decât zeul **Barisat**, care este făcut din lemn, în timp ce este făurit din argint! Cum[3] este el făcut, prin adaptarea omului, valoros la înfăţişare! Dar zeul tău ***Barisat***, pe când era încă, înainte de a fi pregătit, a fost dezrădăcinat (?)[4] pe pământ şi era mare şi minunat, cu gloria ramurilor şi a florilor,[5] l-ai cioplit cu securea şi prin arta ta a fost transformat într-un zeu. Şi iată! grăsimea lui s-a ofilit deja şi a pierit, a căzut de la înălţime la pământ, a ajuns de la statură mare la mică, iar înfăţişarea feţei lui a dispărut şi el] ***Barisat*** însuşi este ars de foc şi prefăcut în cenuşă şi nu mai este; şi tu spui: *„Astăzi voi face pe altul care*[6] mâine îmi va pregăti mâncarea!”[7] *„A pierit spre nimicire completă!”*[7]

VII. [8] *„Iată, **focul** este mai vrednic de cinste decât*[9] *toate lucrurile formate, pentru că şi ceea ce nu este supus este supus lui, iar lucrurile uşor pieritoare sunt batjocorite de flăcările lui.*[9] [10] *Dar şi mai vrednică de onoare este **apa,***[10] *pentru că ea învinge focul şi*[11] *satură pământul.*[11] *Dar nici pe ea nu o numesc Dumnezeu, pentru că*[12] *este supusă **pământului** sub care se înclină apa.*[12] *Ci numesc pământul mult mai vrednic de onoare, pentru că el învinge natura* (*şi plinătatea*)[13] *apei. Nici pe el (adică pământul), însă, nu-l numesc zeu*, [*pentru că*][14] *şi el este uscat de soare*, [*şi*][14] *este dat omului spre a fi cultivat.* [15] [*Numesc soarele mai vrednic de onoare decât pământul*,][16] *pentru că el cu razele sale luminează întreaga lume* [17] *şi diferitele atmosfere.*[17] [*Dar*][14] *nici pe el nu îl numesc zeu, pentru că de noaptea* [18] *şi de nori îi este întunecat drumul.* [18] *Nici nu numesc luna sau stelele*

[1] Deci S; A, *Joauv;* K, *Joav;* R, *Jav.*
[2] Pasajul lung dintre paranteze care urmează există în A şi K, dar lipseşte în S. Constă într-o lungă comparaţie între zeii Joauv (Joavon) şi Barisat şi este foarte obscur. Probabil este o interpolare ulterioară.
[3]
[4] Lit. *că* . ? citeşte *înrădăcinat* .
[5] *adică* în timp ce creştea ca un copac.
[6] Lit. *şi el* .
[7] *Nu a abandonat el aceasta* (*odată pentru totdeauna*) *pierind spre nimicire completă?* A (K).
[8] Inserţie AK la începutul acestui capitol: *Gândindu-se astfel, Avraam a venit la tatăl său, spunând: „ Părinte Terah* ”, uitând că Avraam îi vorbea deja. Propoziţia lipseşte în S.
[9] Deci S; pentru acest AK au *zeii tăi onoraţi de aur, argint, piatră şi lemn, pentru că arde pe zeii tăi; da, zeii tăi sunt arşi în supunere focului, în timp ce focul i-a batjocorit, devorând zeii tăi.*
[10] AK citeşte: *Dar pe acesta* (şi anume focul) *nu-l numesc zeu, pentru că a fost supus apei, în timp ce apa este mai demnă de onoare decât ea* (*adică* focul).
[11] AK, *îndulceşte roadele pământului.*
[12] AK, *apa se înclină sub pământ* .
[13] [14] Deci S; dar AK omite — probabil este o glosă. S omite. [15] Lit. *pentru muncă (=* ebr. *la' | bÇd)* .
[16] Omis de S; dar trebuie să fi aparţinut textului original. Este atestat de A K.
[17 ani] Deci S; AK omit: *atmosfere* (? inferioară şi superioară) = ' XDgH ; cf. 4 Ezra al VI-lea. 4, *altitudines aerum* .
[18 ani] AK, *este ascuns de întuneric.*

dumnezeu, pentru că şi ea, la vremea ei, îşi întunecă[1] *lumina noaptea.*[2] [*Dar*][1] *aud* [*aceasta*],[1] *Terah, tatăl meu; căci*[3] *îţi voi face cunoscut*[3] *Dumnezeul care a făcut toate lucrurile, nu pe aceştia pe care îi considerăm noi dumnezei. Cine este atunci El? sau ce este El?*

Cine a înroşit cerurile şi a făcut soarele auriu,
Şi luna strălucitoare, şi odată cu ea stelele;
Şi a uscat pământul în mijlocul multor ape,
Şi te-a pus în [4] **.** . . [5] [şi m-a încercat în confuzia gândurilor mele][5]
„Totuşi, fie ca Dumnezeu să ni se descopere prin Sine Însuşi! ”

VIII. Şi s-a întâmplat, în timp ce vorbeam[6] astfel tatălui meu ***Terah*** în curtea casei mele,[7] s-a pogorât[8] ***glasul Celui Atotputernic*** [9] din cer, într-un nor de foc,[10] spunând şi strigând: *„Avraam, Avraam!*” Şi am spus: *„Iată-mă.*” Şi El a zis:[11] *„Tu cauţi în înţelegerea inimii tale pe Dumnezeul Zeilor şi Creatorul;*[11] [12] *Eu sunt El:*[12] *Ieşi de la tatăl tău, **Terah**, şi ieşi din casa aceasta,*[13] *ca să nu fii ucis în păcatele casei tatălui tău.*” Şi am ieşit. Şi s-a întâmplat că, când am ieşit, înainte să reuşesc să ies în faţa uşii curţii, s-a auzit un zgomot [mare][14] tunet[15] şi l-a ars[16] pe el şi[16] casa lui,[16] şi tot ce era în casa lui, până la pământ, patruzeci de coţi.[17]

[1] S omite.

© Biblioteca Spirituală

[2] Sau (*pe tot parcursul*) *nopții*.
[3] Lit. *Voi investiga* (sau *examina*) *înaintea ta cu privire la.* Întrebarea care urmează: *Cine este atunci El?* etc., oferă obiectul investigației.
[4] Trebuie furnizat ceva aici.
[5] Deci AK; S omite.
[6] SK, *a reflectat* .
[7] AK, *al său* (*adică* al lui ***Terah***), pe bună dreptate. În acest punct urmează în AK (R) o inserție care conține, printre altele, o versiune a cunoscutei legende despre arderea templului idolilor de către Avraam și, odată cu aceasta, a fratelui său Haran; cf. Anexa I.
[8] Lit. *cade* (S); K, *a căzut* (A omite).
[9] = LXX. Ò ÆFPLD`H (frecvent ca traducere a termenului ebraic h~' ' l , „*Dumnezeu*"); cf. 4 Ezra IX. 45 etc.
[10] K, *flacără* .
[11] Textul lui S nu este în ordine; Sreznevsky citește: *Cogu Coisya, De Dumnezeu te temi și pe Creator îl cauți.*
[12] A omite.
[13] K, *al lui* .
[14] S omite.
[15] K, + *și a căzut foc din cer.*
[16] A (KR) omite.
[16] K, + *și locuitorii lui, atât oameni, cât și animale.*
[17] Aici se termină R. Povestea midrașică despre arderea casei lui ***Terah*** se bazează, de fapt, pe o interpretare a cărții biblice „*Ur din Haldee*" (Gen. XI. 31, XV. 7). Aici „*Ur*" este interpretat ca = „*foc*"; Avraam a fost scos din „*Ur*" („*foc*") de către Domnul.

PARTEA A II-A
APOCALIPSA (Capitolele IX - XXXII)

Avraam primește o Poruncă Divină de a oferi o Jertfă după patruzeci de zile ca pregătire pentru o Revelație Divină (Capitolul IX; cf. Gen. XV).

IX. Atunci un glas mi-a vorbit de două ori: „*Avraam, Avraam!*" Și am spus: „*Iată-mă!*" Și El a zis: „*Iată*,[1] *Eu sunt*[1]; *nu vă temeți*,[2] *căci Eu sunt înaintea lumilor*,[3] *și un Dumnezeu puternic care a creat*[4] *lumina lumii*.[4] *Eu sunt un scut împotriva ta*,[2] *și Eu sunt ajutorul tău. Du-te, ia-Mi* ***o junică*** *tânără de trei ani,* ***o capră*** *de trei ani,* ***un berbec*** *de trei ani,* ***o turturea*** *și* ***un porumbel***,[5] *și adu-Mi o jertfă curată. Și în această jertfă îți voi pune veacurile* (*viitoare*) *și îți voi face cunoscut ce este rezervat și vei vedea lucruri mari pe care nu le-ai văzut* (*până acum*),[6] *pentru că ți-a plăcut să Mă cercetezi și te-am numit* ***Prietenul Meu***.[62] *Dar ferește-te*[63] *de orice mâncare care iese din foc, de la băutul vinului și de la ungerea* (*cu untdelemn*) *timp de patruzeci de zile*",[64] *și apoi pune pentru Mine jertfa pe care ți-am poruncit-o, în locul pe care ți-l voi arăta, pe un munte înalt*,[65] *și acolo îți voi arăta* ***veacurile care au fost create și stabilite***,[66] ***făcute și reînnoite***,[11] *prin Cuvântul Meu*[67] *și*[13] *îți voi face cunoscut ce se va întâmpla în ele cu cei care au făcut răul și au practicat dreptatea în generația oamenilor.*"

[1] K, *sunt cu tine.*
[2] Cf. Gen. XV. 1.
[3] Sau ***epoci*** („*eoni*").
[4] A, *prima lumină:* K, *la început cerul și pământul și apoi prima luminătoare a luminii și a lumii* (cf. Gen. I, 1 și

[62] Sau „iubit". Avraam, ca prieten ales al lui Dumnezeu (sau „iubit de Dumnezeu", cf. 2 Cron. XX: 7, Is. XLI: 8, Ep. Iacov II: 23) poate primi revelație specială; pentru juxtapunerea celor două idei cf. 4 Ezra III: 14.
[63] Sau *abține-te* . Prin *orice formă de hrană care iese din foc* se înțelege, fără îndoială, carne.
[64] Postul ca pregătire pentru primirea unei revelații divine era practicat mult de apocalipți. În 4 Ezra se fac referire la patru posturi de șapte zile, urmate în fiecare caz de o revelație divină. Aici, trebuie remarcat, perioada este una de patruzeci de zile. Pentru termenii folosiți aici, cf. 4 Ezra IX:24. Ungerea trupului (în special a feței) cu untdelemn era un semn de bucurie folosit în legătură cu ospățurile (cf. Eclesiastul IX:8, Ps. XXIII:5, Amos VI:6) și omis în jale ca semn de durere (cf. 2 Samuel XIV:2, Daniel X:3).
[65] Cf. Gen. XXII. 2.
[66] A omite.
[67] „Cuvântul" lui Dumnezeu are aici o semnificație cvasi-personală; cf. 4 Ezra VI. 38 („ *și Cuvântul Tău, Doamne, a desăvârșit lucrarea* "), 43, etc. [13] *și* omisă de A.

© Biblioteca Spirituală

următoarele). Referința este aparent la lumina creată (nu la cea necreată). Pentru aceasta din urmă, cf. notă la capitolul XVII.

[5] Cf. Gen. XV. 9.

[6] Revelația făcută lui Avraam, descrisă în Gen. XV: 9 și următoarele, a devenit devreme o temă favorită pentru speculațiile apocaliptice, iar o aluzie a fost descoperită în pasajul despre captivitatea ulterioară a lui Israel și supunerea sa față de cele patru puteri mondiale opresive din Cartea lui Daniel (vezi Targums *ad loc.*). Această experiență apocaliptică a lui Avraam este menționată în 4 Ezra III: 14 (*și numai lui* [Avraam] i-ai *descoperit în secret sfârșitul timpurilor noaptea*). Conform *Ap. Bar* . IV: 4, Ierusalimul ceresc i-a fost arătat lui Avraam „*noaptea printre părțile victimelor.*"

Avraam, sub îndrumarea îngerului Iaoel, pornește spre Muntele Horeb, o călătorie de patruzeci de zile, pentru a oferi Jertfa (Capitolele X-XII).

X. Și s-a întâmplat, când am auzit glasul Celui care mi-a spus astfel de cuvinte, (și)[1] m-am uitat încoace și încolo și iată! nu era suflare de om,[2] [3] Duhul meu s-a înspăimântat, sufletul meu a fugit de la mine și am ajuns ca o piatră și am căzut la pământ, căci nu mai aveam putere să stau în picioare pe pământ.[4] [5] Și în timp ce zăceam încă cu fața la pământ,[5] am auzit glasul Celui Sfânt vorbind: „*Du-te,* ***Iaoel****,*[6] *și prin Numele Meu inefabil ridică-l pe omul acela și întărește-l* (*pentru ca să-și revină*) *din tremurul său*." Și a venit îngerul pe care mi-l trimisese, în chip de om, și[7] m-a apucat de mâna dreaptă, m-a ridicat în picioare și mi-a zis:[8] „[9] *Ridică-te,*[9] [*Avraam,*][10] *Prieten al lui Dumnezeu care te iubește; nu te lăsa*[11] *apucat de tremurul omului! Căci, iată! Am fost trimis la tine să te întăresc și să te binecuvântez în numele lui Dumnezeu - care te iubește - Creatorul cerescului și terestrului. Fii neînfricat și grăbește-te spre El. Sunt numit* ***Iaoel***[12] *de Cel care mișcă ceea ce există cu mine pe* ***a șaptea***[13] *întindere pe*[14] *firmament,*[15] *o putere în virtutea Numelui inefabil care locuiește în mine.*[16]

[1] Omite (un ebraism? marchează apodoză).

[2] Cf. 4 Ezra al VII-lea. 29 („omnes qui spiramentum habent hominis").

[3] K citește: *și s-a înspăimântat în duhul său și sufletul său a pierit în el și a ajuns ca un mort și a căzut ca o piatră pe pământ și.*

[4] Cf. Ezek. I. 28; Dan. VIII. 17, X. 8 f.; 1 Enoh al XIV-lea. 14, 24; 4 Ezra X. 29 f.

[5] K omite.

[6] Numele arhanghelului Ioel (Jaoel) este scris diferit în diversele texte (cf. versiunea slavonă a *Cărții lui Adam* , ed. de Jagi ƒ , în *Denkschriften des Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien, philol.-histor. Classe* , Vol. XLII.): S, *Naoil, Iloil; A, Aol, K, Jaol, Cartea lui Adam, Joil = Joel. Jaoel* (= ebr. *Yahoel*) este reprezentat în Apocalipsa noastră ca o ființă posedată de puterea numelui inefabil, o funcție atribuită în scrierile rabinice lui Metatron, „ *al cărui nume este asemenea cu cel al lui Dumnezeu Însuși* " (TB *Sanh* . 38 *b*). Numele *Yahoel* (Jaoel) este evident un substitut pentru numele inefabil *Yahweh* , a cărui scriere integrală a fost interzisă. În cap. XVII, mai jos, Dumnezeu Însuși este adresat lui Jaoel. Pentru Jaoel, ca dirijor al corului ceresc, cf. nota de la cap. XVII.

[7] A omite.

[8] Cf. 4 Ezra x. 30.

[9] A omite.

[10] S omite.

[11] AK, *dacă.*

[12] S, *Eloel;* A, *Aol;* K, *Ioal.*

[13] A, *mijloc* .

[14] *adică* ? „peste".

[15] Îngerul trimis lui Isaia pentru a-l conduce prin diferitele „ *ceruri* " „ *venise din al șaptelea* „[*adică* cel mai înalt] *cer* "; cf. *Asc. Isaia* VI . 13 , VII. 27.

[16] Cf. Exod XXIII. 21 („*numele meu este în el*", *adică* îngerul lui ***Iahve***); aici ***Iaoel*** pare să joace *rolul* lui Mihail (vezi Introducere, p. XXV).

Eu sunt cel căruia i s-a dat să oprească, conform poruncii Sale, atacul amenințător al creaturilor vii ale Heruvimilor unele împotriva altora,[1] *și să-i învețe pe cei care Îl poartă* [2] *cântecul* ***celei de-a șaptea ore a nopții omului****.*[3] *Sunt rânduit să opresc* ***Leviatanul****, căci mie îmi sunt supuse atacul și amenințarea fiecărei reptile.*[4] [*Eu sunt cel care a fost însărcinat să dezlănțui* ***Hadesul****, să-l distrug pe cel care se uită la morți.*][5]

[1] Prin „*crepturile vii ale Heruvimilor*" se înțeleg „*sfinții hayyoth*" din Ezechiel I, care sunt identificați în mod expres cu Heruvimii [cerești] din Ezechiel X: 20. Sunt patru la număr (fiecare cu patru fețe) și sunt purtătorii tronului

© Biblioteca Spirituală

divin (vezi nota următoare). Se pare că sunt reprezentaţi aici cu un aspect ameninţător şi în pericolul unui atac ameninţător unul asupra celuilalt, astfel încât o influenţă restrictivă era necesară. Conform Midrashului (*Exodul rabba* v.), invidia şi neîncrederea lipsesc din lumea angelică, deşi îngerii invidiau pe Israel pentru posesia Legii; dar cf. *Asc. Isaia* 9.

2 *adică* „sfinţii *hayyoth* [*'creaturi vii'*] care poartă tronul gloriei" (*Sifra* la Lev. I. 1).

3 Conform lui TB *Abôd ~ z ~ r ~* 3 *b* , „Dumnezeu stă [noaptea] şi ascultă cântecul făpturilor vii [*hayyoth*], aşa cum se spune (Psalmul XLII. 8): *Ziua Domnul porunceşte bunătatea Sa iubitoare* [*adică* judecă şi susţine lumea şi Se ocupă de studiul Legii] *şi noaptea cântecul Lui este cu mine*". În TB *Hag* . 12 *b* se spune că grupurile de îngeri slujitori din al cincilea cer „ *rodesc cântecul Lui noaptea şi tac ziua pentru slava lui Israel* ". În *Pirke de R. Eliezer* iv. Mihail este reprezentat ca fiind conducătorul primei dintre cele patru grupuri de îngeri slujitori care rostesc laude înaintea Celui Sfânt; cf. şi *Mekilta* la Exod XV. 1; şi în Noul Testament Luca II. 13 (cântecul îngeresc noaptea).

4 Mihail este reprezentat în literatura kabbalistică ca îngerul-prinţ care este pus peste elementul apă (cf. Lueken, *Michael* , p. 54); această concepţie este probabil veche, deoarece pe ea se bazează povestea haggadică conform căreia, atunci când Solomon s-a căsătorit cu fiica faraonului, Mihail a înfipt în fundul mării un băţ, în jurul căruia s-a adunat mâzgă şi pe care a fost în cele din urmă construită Roma (*Midrash rabba* la Cânt. I. 6, în numele lui R. Levi, sfârşitul secolului al III-lea d.Hr.). Mihail este, de asemenea, prinţul zăpezii, care aparţine elementului apă (*Deut. rabba* V. 12). Leviatanul, ca monstru marin *prin excelenţă,* i-ar fi supus, la fel ca toate reptilele, deşi sarcina de a ucide monstrul este atribuită, prin legenda evreiască, lui Gabriel; dar Mihail şi Gabriel sunt adesea confundaţi în aceste conexiuni. [Pentru „*spiritul mării*" care îl stăpâneşte, cf. 1 Enoh LX. 16.] Reprezentarea de aici este paralelă într-un fel cu cea care îl înfăţişează pe Mihail ca duşman şi cuceritor al lui Satan (cf. Apoc. XII, 7 şi următoarele) şi în tradiţia creştină ulterioară ca învingător al dragonului (cf. Lucken, *op. cit* ., pp. 106 şi următoarele). Trebuie remarcat faptul că, conform cărţii cabalistice *Raziel,* fol. 4 *a,* numele lui Mihail este un farmec puternic împotriva reptilelor (cf. Lueken, p. 28).

5 Propoziţia dintre paranteze este omisă de S. Una dintre funcţiile lui Mihail (împreună cu Gabriel) este de a deschide porţile Iadului şi de a elibera păcătoşii de acolo; vezi *Yalqut Shim* . despre Isaia XXVI. 2 şi cf. Lueken, *op. cit* ., p. 52. Ceea ce se înţelege prin „*a-l distruge*" *pe cel care se uită la morţi* nu este clar. S-ar putea referi, eventual, la datoria de a îngropa morţii. A permite unui cadavru - chiar şi al unui duşman - să rămână neîngropat era considerat o impietate (cf. Ps. LXXIX. 2 şi următoarele; Tobit I. 17, II. 7; Josephus, *Apion* , II. 29) şi este de remarcat faptul că, conform *Vieţei lui Adam şi Eva*, XLVIII. 4 şi următoarele; (cf. Charles, *Corpus* II. 151), Mihail şi Uriel îngroapă trupurile lui Adam şi Abel în Paradis. Dar limbajul expresiei de aici nu se potriveşte deloc acestui lucru. Având în vedere următoarea propoziţie, unde „*morţi*" = idoli morţi, referinţa ar putea fi probabil la cultul idolilor. Într-un text bizantin, povestea luptei lui Mihail cu diavolul pentru trupul lui Moise primeşte un motiv oarecum similar. Diavolul este reprezentat ca încercând să aducă trupul neînsufleţit al lui Moise israeliţilor pentru ca aceştia să-l poată venera - iar acest lucru s-ar putea baza iniţial pe o sursă evreiască care, în acest fel, protesta împotriva cultului creştin al sfinţilor şi moaştelor (cf. Lueken, op . *cit* ., p. 121 şi următoarele). Dar poate că *„stareth at"* ar trebui schimbat în *„terfieth"*, iar referinţa este la Moartea personificată; cf. Nota suplimentară, p. 55 şi următoarele.

Eu sunt cel care a fost însărcinat să dau foc casei tatălui tău împreună cu el, pentru că a arătat veneraţia pentru morţi (*idoli*).[1] *Am fost trimis să te binecuvântez acum şi ţara*[2] *pe care Cel Veşnic, pe care l-ai invocat, a pregătit-o pentru tine şi pentru tine mi-am croit drum pe pământ.*[3] *Ridică-te, Avraam! Du-te fără teamă; bucură-te şi bucură-te; şi Eu sunt cu tine! Căci cinste veşnică ţi-a fost pregătită de Cel Veşnic. Du-te, împlineşte jertfele poruncite. Căci iată! Am fost rânduit să fiu cu tine şi cu generaţia pregătită* (*să răsară*) *din tine; şi cu mine* ***Mihail***[4] *te binecuvântează pentru totdeauna. Îndrăzneşte, du-te!*"

XI. Şi m-am ridicat şi l-am văzut pe Cel ce mă apucase de mâna dreaptă şi m-a pus pe picioare. Înfăţişarea trupului lui[68] era ca safirul, înfăţişarea feţei lui ca crisolitul, *părul capului lui ca zăpada*, ***turbanul*** de pe capul lui[69] ca înfăţişarea curcubeului şi îmbrăcămintea hainelor lui ca purpura; şi un sceptru de aur era în mâna lui dreaptă.[70] Şi el mi-a zis: „*Avraame!*" Şi eu am răspuns: „*Iată-mă, robul tău.*" Şi el a zis: „*Să nu te sperie privirea mea, nici vorbirea mea, ca să nu ţi se tulbure sufletul.*[71] *Vino cu mine şi voi merge cu tine până la jertfa vizibilă, dar după jertfă*,[72] *invizibilă pentru*

---

68 K, + *picioarele lui* (o glosă? sugerată de Apoc. I. 15).

69 Cf. Apoc. XIX. 12 (*„pe capul său multe diademe"*).

70 Cf. Apoc. I. 16 (*„şi avea în mâna dreaptă şapte stele"*). Există o asemănare generală aici cu descrierea lui Hristos cel înălţat din Apoc. I. 14-16, dar detaliile sunt diferite, cu excepţia faptului că ambele au sintagma descriptivă caracteristică, derivată din Daniel VII. 9 („părul capului lui ca lâna curată", aici „ca zăpada", cf. Apoc. I. 14); cf. şi 2 Enoh I. 5 (descrierea celor doi îngeri care îl vizitează pe Enoh). Figura descrisă este regală (observaţi veşmintele purpurii şi sceptrul) şi este investită cu slava divină; cf. Ezechiel 26 şi următoarele.

71 Sau „ *tulburat* "; cf. 2 Enoh I. 8 şi adesea în scrierile apocaliptice.

72 K, + *Eu voi fi.* Îngerul apare în formă vizibilă pentru moment. Aşadar, Mihail i se pare lui Avraam „ca un războinic foarte frumos" (*Test. Abrah* . I.).

© Biblioteca Spirituală

totdeauna. Îndrăznește și vino!"

XII. Și am mers noi doi împreună patruzeci de zile și patruzeci de nopți,[73] și n-am mâncat pâine și n-am băut apă, pentru că hrana mea era să văd pe îngerul care era cu mine și pe fiul lui.

[1] În forma rabinică a legendei (vezi Anexa), Avraam este salvat din cuptorul aprins în care fusese aruncat de Nimrod de către Mihail, conform opiniei lui Eliezer b. Iacob (*Geneza rabba* XLIV. 16). Mihail, potrivit rabinilor, a fost apărătorul patriarhilor. Strict vorbind, Gabriel este prințul focului.

[2] *adică* pământul Palestinei. În tradiția musulmană, Mihail este îngerul bun care aduce pace și belșug.

[3] Mihail a fost cel care, conform tradiției rabinice, i s-a arătat lui Avraam în diferite momente, *de exemplu* , i-a spus lui Avraam că Lot a scăpat, a protejat-o pe Sara de a fi pângărită de Abimelec (*Pirke de R. Eliezer* XXVI.), a anunțat-o pe Sara că va avea un fiu (Gen. XVIII. 10), l-a salvat pe Lot din Sodoma (TB *Baba mesia* , 86 *b*) și a împiedicat sacrificiul lui Isaac înlocuindu-l cu un berbec. În *Testul lui Avraam* (I.), Mihail este cel care coboară și îl vizitează pe Avraam pentru a-i lua sufletul.

[4] Aici, Mihail este asociat cu vorbitorul, arhanghelul Iaoel. Acest lucru sugerează mai degrabă că acesta din urmă îndeplinește de fapt rolul lui Metatron (***Mihail*** și ***Metatron*** sunt tovarăși, *Zohar* I. 149 *b*). Dar Iaoel combină de fapt funcțiile ambelor. Scriitorul dorește să clarifice faptul că Iaoel este strâns asociat cu Mihail.

Cuvântul — aceea a fost băutura mea.[1] Și am ajuns la Muntele lui Dumnezeu, la ***Horeb***, cel glorios. Și i-am zis îngerului: „*Cântăreț al Celui Veșnic! Iată! Nu am nicio jertfă cu mine și*[2] *nici nu știu unde să fie vreun altar pe munte: cum aș putea aduce o jertfă?*" Și el mi-a zis: „*Privește în jur!*"[74] [75]Și m-am uitat în jur,[4] și iată că ne însoțeau toate animalele de jertfă prescrise - junina tânără, capra, berbecul, turtureaua și porumbelul.[76] Și îngerul mi-a zis: „*Avraam!*". Am spus: „*Iată-mă*." Și el mi-a zis: „*Tăie toate acestea și împarte animalele în jumătăți, una lângă alta, dar păsările nu le desparte*;[77] *și dă-le* ***oamenilor*** *pe care ți-i voi arăta, care stau lângă tine,* ***căci aceștia sunt altarul***[78] *de pe Munte, ca să se aducă o jertfă Celui Veșnic*; *dar turtureaua și porumbelul dă-mi-le, căci Mă voi sui pe aripile păsării,*[79] *ca să te arăt în cer și pe pământ și în mare și în abis și în lumea de dincolo și în Grădina Edenului și în râurile ei și în plinătatea întregii lumi și în cercul ei - vei privi în toate*."[80]

Avraam îndeplinește Jertfa, sub îndrumarea Îngerului, și refuză să fie abătut de la Scopul său de către Azazel (Capitolele XIII-XIV)

XIII. Și am făcut totul conform poruncii îngerului și le-am dat îngerilor, care veniseră la noi, animalele împărțite, dar îngerul[81] a luat păsările. Și am așteptat jertfa de seară. Și o pasăre necurată a zburat *peste cadavre* și[82] am alungat-o. Și pasărea necurată mi-a vorbit și a zis: „*Ce faci tu, Avraam, pe Înălțimile Sfinte, unde nimeni nu mănâncă și nu bea și*[83] *unde nu este mâncare de om?*"

[1] Cf. Ioan IV. 31-34. ***Ilie*** a mâncat și a băut înainte de a porni în călătoria sa spre Horeb și „*a mers în puterea hranei acelei hrane patruzeci de zile și patruzeci de nopți*" (1 Regi XIX. 8): cf. Exod XXIV. 18. Există o paralelă strânsă cu textul nostru din Filon, *Viața lui Moise*, Cartea III. 1, unde se spune despre Moise pe Munte: „*a neglijat orice mâncare și băutură timp de patruzeci de zile, evident pentru că avea o hrană mai bună decât cea din acele contemplări cu care a fost inspirat de sus, din cer.*"

---

[73] Cf. 1 Regi XIX. 8. [11] S, + *și băutura mea.*

[74] A, *în spatele* .

[75] AK omite.

[76] Cf. Gen. XV. 9.

[77] Cf. Gen. XV. 10.

[78] Oamenii vii (sau mai degrabă îngerii) iau locul altarului material; cf. utilizarea metaforică a termenului „*templu*" aplicat trupului (cf. Ioan II:21; 1 Corinteni III:16, VI:19). Dar o astfel de utilizare a termenului „*altar*" nu pare să fi devenit curentă în literatura evreiască.

[79] Urcarea la cer se realizează pe aripile unui porumbel. Porumbelul este potrivit în acest context datorită rapidității sale (cf. Ps. LV. (6) 7, „*O, de-aș avea aripi ca ale unui porumbel* " etc.; cf. și Virgil, *Æn.* VI. 190 și următoarele) și purității sale. Pentru simbolismul porumbelului aplicat lui Israel, precum și ***Duhului Sfânt*** (Matei III. 16), cf. I. Abrahams, *Studies in Pharisaism and the Gospels* , pp. 47 și următoarele.

[80] Revelațiile promise aici lui Avraam corespund modelelor anterioare date în 1 și 2 Enoh.

[81] K, + *Iaoel* .

[82] Cf. Gen. XV. 11.

[83] *adică* ei se află în domeniul sferei spirituale, unde nu există mâncare și băutură; cf. *Test. Abrah* . (A) IV., „*toate spiritele cerești sunt incorporeale și nici nu mănâncă, nici nu beau.*"

© Biblioteca Spirituală

[2] Cf. Gen. XXII. 7.

Omule, dar acestea [1] mistuie totul cu foc şi te vor arde.[2] Părăseşte-l pe omul care este cu tine şi fugi, căci dacă te vei sui la Înălţimi, ele te vor nimici.[2] Şi s-a întâmplat, când am văzut pasărea vorbind, i-am spus îngerului: „*Ce este aceasta, domnul meu?*" Şi el a zis: „*Aceasta este* ***nelegiuire***,[3] *acesta este* ***Azazel***."[4] Şi el i-a zis: „*Ruşine asupra ta,* ***Azazel****! Căci soarta lui Avraam este în cer, dar a ta pe pământ. Pentru că ai ales şi ai iubit acesta ca locuinţă (loc) a necurăţiei tale, de aceea Domnul cel veşnic şi puternic* ***te-a făcut locuitor pe pământ***[5] *şi prin tine orice duh rău al minciunii,*[6] *şi prin tine mânie şi încercări pentru generaţiile de oameni necredincioşi;*[7] *căci Dumnezeu, Cel Veşnic, Cel Atotputernic,* ***nu a îngăduit ca trupurile celor drepţi să fie în mâna ta,***[8] *pentru ca astfel viaţa celor drepţi şi distrugerea celor necuraţi să fie asigurată.*[9] *Ascultă, prietene,*[10] *Pleacă de la mine cu ruşine. Căci nu ţi-a fost dat să te joci ca ispititorul faţă de toţi cei drepţi. Depărtează-te de omul acesta! Nu-l poţi duce în rătăcire,* ***pentru că este un duşman al tău şi al celor care te urmează şi iubesc ceea ce voieşti****. Căci iată, veşmântul care era al tău odinioară în ceruri i-a fost pus deoparte,*[11] *şi murirea*

[1] [2] [3] *adică* fiinţele cereşti. Omis de A K. Cf. Zah. V. 8.

[4] Azazel este arhanghelul căzut, seducătorul omenirii, care aici, ca şi în Cartea lui Enoh, îndeplineşte *rolul* lui Satan sau Samael. El este în esenţă spiritul necurăţiei şi, în acest fel, este descris în textul nostru ca coborând sub forma unei păsări necurate. Este interesant de observat că Targumul palestinian de la Gen. XV. 11 interpretează păsările necurate la figurat ca popoare idolatre („ *Şi au coborât popoare idolatre, care sunt ca nişte păsări necurate, ca să fure jertfele lui Israel; dar dreptatea lui Avram a fost un scut împotriva lor* ").

[5] [2] Azazel, care aici este în mod clar un arhanghel căzut, asemenea Satanei de mai târziu (cf. Bousset, *Relig. d. Judentums* , 386), a fost expulzat din cer de către Dumnezeu. Conform 2 Enoh XXIX. 5, domeniul lui Satan, după expulzarea sa, era aerul (cf. Efeseni II. 2), dar aici Azazel este un „locuitor de pe pământ", unde controlează puterile malefice (cf. Ioan XII. 31, „prinţul acestei lumi", Matei IV. 8 şi următoarele). În *Testamentele celor Doisprezece Patriarhi* (cf. şi *Asc. Is* .), Beliar este arhidiaconul, conducătorul spiritelor rele şi sursa impurităţii şi a minciunii. Dar Azazel, ca toate fiinţele cereşti, poate zbura prin aer (*Gen. rabba* XIX.) şi poate lua orice formă, cum ar fi cea a unei păsări (*TB Sanh* ., 107 *a*).

[6] Expulzarea lui Azazel a dus odată cu ea şi a oştirilor sale, al căror lider era. [Reţineţi că în capitolul XXXI al Cărţii noastre, Azazel este descris ca stăpânul iadului.]

[7] Pentru păcatul şi mizeria aduse asupra pământului de îngerii căzuţi, cf. 1 Enoh VIII:2, IX:6, 8, X:7 şi următoarele, etc.

[8] Conform lui *TB Baba bathra* , 17a „ impulsul malefic" (*yeser h ~ -ra'*) nu avea nicio putere asupra celor trei oameni drepţi, Avraam, Isaac şi Iacov. În *cartea „Testul",* Avraam este reprezentat ca fiind fără păcat.

[9] Observaţi dualismul puternic. Activitatea puterilor malefice face pierzarea sigură pentru victimele lor, în timp ce, pe de altă parte, prin însăşi eşecul său în cazul celor drepţi, le face fericirea mai sigură în cele din urmă.

[10] [Lit. „consilier", o expresie idiomatică care se găseşte încă în dialectele ruseşti (cf. *Dicţionarul limbii ruse al* lui Dalj , sv *sovetnik*) şi care înseamnă „prieten", folosită cu bunăvoinţă. — JIL]

[11] „ *Veşmintele cereşti* " sunt aici menţionate „*care sunt acum păstrate sus, în al şaptelea cer*", conform *Asc. Isaia* IV. 16. Ideea, iniţial realistă, a fost treptat spiritualizată şi a ajuns să însemne trupurile spirituale în care cei drepţi vor fi îmbrăcaţi în cer; cf. ***1 Enoh LXII. 15*** şi următoarele („*veşminte ale slavei*", „*veşminte ale vieţii*"); cf. şi ***2 Enoh XXII. 8*** şi următoarele, unde Mihail este poruncit de Dumnezeu să „*ia de la Enoh haina lui pământească... şi să-l îmbrac cu haina slavei mele*." În *Înălţarea lui Isaia,* văzătorul nu poate urca la cel mai înalt cer până când „*veşmântul*" său nu i se aduce (*Asc. Isaia* IX. 1-2). Acolo el vede coroanele şi veşmintele care sunt rezervate celor drepţi (*ibid*. IX. 13 şi următoarele); cf. şi *Asc. Isaia* VIII. 14; Apoc. III. 4, 5, 18, VI. 11, VII. 9; 2 Cor. V. 3 şi următoarele.

care era a lui, ţi-a fost transferată."[1]

XIV. Îngerul mi-a zis:[2] [„*Avraam!*" Şi eu am zis: „*Iată-mă, slujitorul tău.*" Şi el a zis:

„*Să ştii de acum înainte că Cel Veşnic te-a ales pe tine, (Cel) pe care îl iubeşti;* ***fii curajos şi foloseşte această autoritate, atât cât îţi poruncesc, împotriva celui care defăimează adevărul****;*[3] *nu aş putea oare să-l fac de ruşine pe cel care a împrăştiat pe pământ secretele cerului*[4] *şi s-a răzvrătit*[5] *împotriva Celui Atotputernic?* [6]*]* [7] *Spune-i: «Fii cărbunele aprins al Cuptorului pământului;*[8] *du-te,* ***Azazel****, în părţile inaccesibile ale pământului;*[9] *[căci moştenirea ta este (să fie) peste cei care există cu tine, fiind născuţi odată cu stelele şi norii,*[10] *cu oamenii a căror parte eşti tu şi (care) prin fiinţa ta există;*[11] *iar vrăjmăşia ta este îndreptăţirea. Din acest motiv, prin pierzarea ta, dispari de la mine.*" Şi am rostit cuvintele pe care îngerul mă învăţase. Şi el a zis: „*Avraam!*" Şi eu am zis: „*Iată-mă, slujitorul tău.*"

[1] Astfel, ***Azazel*** şi-a pierdut „*veşmântul vieţii*" sau roba nemuririi şi a devenit muritor, în timp ce Avraam o

© Biblioteca Spirituală

dobândește.

[2] S, *Avraam* .

[3] Cf. Ioan VIII. 44 („*el [Diavolul] este un mincinos şi tatăl lui*"). ***Satana*** – aici ***Azazel*** – este *prin excelenţă* „*calomniatorul*" (Ò *4V$@8@H), „*cel care calomniează adevărul.*"

[4] Îngerii căzuţi (1 Enoh VII, LXIX, 6 şi următoarele), şi în special ***Azazel*** (1 Enoh VIII, 1), sunt reprezentaţi ca adus ruină morală pe pământ, învăţându-i pe oameni folosirea magiei, astrologiei şi ştiinţei (inclusiv folosirea armelor de război). O paralelă strânsă cu textul nostru există în 1 Enoh IX, 6: „*Vedeţi ce a făcut **Azazel**, cum a propovăduit toată nedreptatea pe pământ şi a descoperit lucrurile secrete ale lumii care au fost săvârşite în ceruri.*"

[5] Aşadar, Sammael, „*marele prinţ din ceruri*", este mustrat de Tora pentru răzvrătire împotriva lui Dumnezeu (*Pirke de R. Eliezer* XIII.: „*Tora a început să strige cu voce tare, spunând*: *De ce, o, Sammael! acum că lumea este creată, este timpul să te răzvrăteşti împotriva Omniprezentului? Este oare ca un timp când ar trebui să te înalţi* (Iov XXXIX. 18)?"). Astfel, cele două păcate principale ale lui ***Azazel*** constau în „*împrăştierea secretelor cerului pe pământ*" şi în *urzirea răzvrătirii împotriva Celui Preaînalt*.

[6] [1] = probabil LXX. Ò ÊFPLD`H (ebr. *h ~ ' ' l*); vezi cap. VIII. nota. Kohler sugerează ebr. ' *abâr*, „*Cel Puternic*" (al lui Iacov), Gen. XLIX. 24 (LXX, Ò *L<VFJ0H), Isaia XLIX. 26 (LXX, ÆFPbH).

[7] Clauză între paranteze atestată de AK, omisă de S.

[8] ***Azazel*** este condamnat să fie în sine focul Iadului; cf. XXXI. („*ars cu focul limbii lui Azazel*"). Astfel, oriunde merge, el poartă, ca să zicem, Iadul cu el - o concepţie care pare a fi specifică Apocalipsei noastre în literatura apocaliptică timpurie (cf. Volz, p. 291).

[9] *adică* în acele părţi ale pământului rezervate lui până la judecata finală. În 1 Enoh X. 4, ***Azazel*** este condamnat să fie legat şi plasat în Dudâêl, în deşert, şi acolo să fie închis în întuneric până la judecata finală.

[10] Această expresie este obscură. Se pare că se referă la bărbaţii care aparţin (? prin naştere) lui ***Azazel***, a cărui soartă a fost predeterminată (vezi nota următoare).

[11] Cei răi sunt „*partea*" lui ***Azazel***, *adică* i-au fost atribuiţi de la început. Ideea pare a fi predestinaristă; cf. *Înţelepciunea* II. 24 („*prin invidia diavolului a intrat moartea în lume şi cei ce sunt partea lui o încearcă*"), *Ap. Bar* . XLII. 7 („*căci stricăciunea îi va lua pe cei ce îi aparţin, iar viaţa pe cei ce îi aparţin*"); 1 Enoh XLI. 8. [Se referă oare sintagma din propoziţia anterioară, „*a fi născut odată cu stelele şi norii*", la cei care prin naştere şi creaţie aparţin sferei nopţii şi întunericului, spre deosebire de cei drepţi, care aparţin tărâmului luminii? Vezi ***1 Enoh XLI. 8*** şi nota lui Charles.]

Şi îngerul mi-a zis: „*Nu-i răspunde; căci Dumnezeu i-a dat putere* (*lit. voinţă*) *asupra celor care-i răspund*."[2] [Şi îngerul mi-a vorbit a doua oară şi a zis: „*Acum, mai degrabă, oricât de mult îţi vorbeşte, nu-i răspunde, ca să nu aibă voinţa lui curs liber în tine, pentru că Cel Veşnic şi Puternic i-a dat*[3] *greutate şi voinţă*;[3] *nu-i răspunde*." Am făcut ce mi-a fost poruncit de înger;][4] şi oricât de mult mi-a vorbit, nu i-am răspuns[5] absolut nimic.[5]

Avraam şi Îngerul se înalţă pe aripile păsărilor spre Cer (Capitolele XV-XVI)

XV. Şi s-a întâmplat *când a apus soarele, iată că ieşea un fum ca dintr-un cuptor*.[6] Îngerii care aveau părţile jertfei[7] s-au suit din vârful cuptorului fumegând. Şi îngerul m-a luat cu[8] mâna dreaptă şi m-a pus pe aripa dreaptă a porumbelului şi s-a aşezat pe aripa stângă[9] a turturelei, care (păsările) nu fuseseră nici junghiate, nici despicate. Şi m-a dus la marginea focului arzător [şi ne-am suit ca prin multe vânturi spre cerul care era fixat la suprafaţă.[10] Şi am văzut în văzduh][11] pe înălţimea, la care ne-am suit o lumină puternică, pe care era imposibil de descris,[12] şi iată, în această lumină, un foc arzător pentru oameni, mulţi oameni cu înfăţişare bărbătească,[13] toţi schimbându-şi (continuu) înfăţişarea şi forma, alergând şi fiind transformaţi şi închinându-se şi strigând cu un sunet de cuvinte pe care nu le cunoşteam.[14]

[1] Propoziţia între paranteze este atestată de AK, dar lipseşte din S. Ar putea fi o interpolare ulterioară (vezi Introducerea).

[2] O atingere psihologică fină.

[3] Textul ar putea fi corupt. Ar putea însemna o voinţă copleşitoare.

[4] Propoziţia între paranteze este atestată de AK, dar lipseşte din S. Este evident un text paralel şi alternativ la propoziţia precedentă.

[5] Conform interpretării lui Sreznevsky (*no se ni ti,* literalmente „*nici asta, nici aia*").

[6] Cf. Gen. XV. 17 (şi XV. 12).

[7] Cf. cap. XII de mai sus.

[8] A, *al lui* .

[9] A omite.

[10] *adică* cerul de deasupra firmamentului.

[11] Omis accidental în S de homoiotelenton („*s-a urcat... s-a urcat*").

[12] *adică* lumina necreată, care iniţial a luminat pământul, dar a fost retrasă când Adam a păcătuit. Vezi notele

© Biblioteca Spirituală

suplimentare de la capitolul XVII de mai jos.

[13] K, *sex*.

[14] Descrierea se referă la oastea de îngeri care se nasc zilnic, își cântă cântecul de laudă înaintea lui Dumnezeu și apoi dispar; cf. *Geneza rabba* LXXVIII. 1: *Rabinul Helbo, în numele lui R. Samuel bar Nahman, a spus: „O oaste de îngeri nu repetă niciodată cântecul de laudă, ci în fiecare dimineață Dumnezeu creează o nouă oaste de îngeri și aceștia cântă un nou cântec înaintea Lui și apoi dispar*." Ei sunt creați zilnic din șuvoiul de foc care izvorăște din sfântul *hayyoth* (*ibid* .); cf. Ps. CIV. 4. Cf. și 2 Enoh XXIX. 3: „*Și din foc am făcut rândurile oștirilor spirituale, zece mii de îngeri, iar armele lor sunt de foc, iar veșmântul lor este o flacără arzătoare*"; vezi mai departe Weber, p. 166 și următoarele.

XVI. Și i-am zis Îngerului: „*De ce m-ai adus aici acum, pentru că eu*[2] *nu pot vedea acum, căci sunt deja slăbit și duhul meu se îndepărtează de mine?*"[3] Și el mi-a zis: „*Rămâi lângă mine; nu te teme! Și Cel pe care îl vezi vine direct spre noi cu glas mare de sfințenie*[4] *- Acela este Cel Veșnic care te iubește; dar pe Sine Însuși nu-L poți vedea*).[5] *Dar să nu ți se slăbească duhul* [*din cauza strigătului cel mare*],[6] *căci Eu sunt cu tine și te întăresc*."

Avraam, învățat de Înger, rostește Cântecul Ceresc și se roagă pentru Iluminare
(Capitolul XVII)

XVII. Și pe când vorbea el încă, iată că un foc[7] a venit asupra noastră[8] de jur împrejur,[8] și un glas era în foc *ca vuietul multor ape*,[9] ca vuietul mării în vuietul ei.[10] Și îngerul și-a plecat capul lângă mine și s-a închinat.[11] Și am vrut să mă arunc la pământ, iar locul înalt pe care stăteam [*la un moment dat s-a ridicat*,][12] dar la un moment dat s-a rostogolit în jos.[13]

Și el a zis: „*Închină-te numai,* ***Avraam****, și rostește cântecul pe care te-am învățat*", pentru că nu era pământ pe care să cazi. Și m-am închinat doar și am rostit cântecul pe care

[1] S, *unde*.

[2] K, *ochii mei*.

[3] Omul muritor, conștient de slăbiciunea sa, este orbit de lumina cerească. Pe de altă parte, Adam, înainte de a cădea, a putut vedea cu ajutorul ei „de la un capăt al lumii până la altul" (TB *Hag* . 12a).

[4] *adică* proclamând sfințenia Lui, deci A; în S cuvântul este corupt. K (care poate păstra lectura corectă aici) are: „[cu un glas puternic] zicând: *Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul*." În 1 Enoh XXXIX. 12, trisagionul (Isaia VI. 5) este cântecul veghetorilor îngerești.

[5] Dumnezeu Însuși este invizibil.

[6] Omis de S.

[7] Prezența Divină este revelată prin foc (Exod III. 2, Deut. IV. 36, Ps. LXXVIII. 14), iar Dumnezeu Însuși este numit „*un foc mistuitor*" (Deut. IV. 24, IX. 3). Dar aici este probabil gândit la carul de foc care purta Prezența Divină; cf. Ezechiel I. 4 („*un nor mare cu un foc înconjurat.*").

[8] A omite.

[9] Cf. Apoc. I. 15 (Dan. X. 6). Această trăsătură face parte din coloritul supranatural atât de caracteristic Apocalipticii - lumina cerească este de o strălucire orbitoare, vocea divină este ca tunetul (cf. 2 Enoh XXXIX. 7: „*ca un tunet mare cu agitație continuă a norilor*"); vezi Volz, *Der G eist Gottes* , p. 120 și următoarele.

[10] Cf. Isaia XVII:12.

[11] O puternică notă evreiască – onoarea divină poate fi adusă numai lui Dumnezeu și nimănui altcuiva, chiar și celei mai înalte ființe cerești; cf. Apocalipsa XXII: 9.

[12] S omite.

[13] Această descriere este interesantă. Văzătorul s-a înălțat „ *ca prin multe vânturi* " la cer și stă „ *pe înălțime* " (cap. XV). El simte o puternică dorință de a cădea pe pământ, deoarece locul înalt pe care stătea cu îngerul, într-un moment s-a ridicat, în altul s-a prăbușit (cf. 4 Ezra VI. 29 și 13-16). Frământarea este produsă de Vocea Divină. În cap. XXX, văzătorul se găsește brusc (în timp ce Dumnezeu vorbește) din nou pe pământ.

[14] A omite *nr.*

El mă învățase.[1] Și el a spus: „*Recită fără încetare.*" Și eu am recitat, iar el[2] și el însuși[2][3] cu mine[3] am recitat cântecul:[4] *Veșnic, puternic, sfânt, El,*[5][6] *singurul Dumnezeu—Suprem!*

Tu, care ești născut din tine însuți,[6] *incoruptibil, fără pată*,
Necreat, imaculat, nemuritor,
Autocomplet, autoiluminator;
[7] *Fără tată, fără mamă, nenăscut*, [7] *Preaînălțat, Cel de Foc!*
Iubitor de oameni,[8] *binevoitor*, [9] *darnic*,[10] *gelos pe mine și foarte milostiv*;[11]

© Biblioteca Spirituală

[1] Numai îngerii înţeleg cum să rostească cântecul divin de laudă, deşi binecuvântaţii dintre muritori pot fi învăţaţi (ca aici) să cânte astfel într-o stare de extaz. Fiecare dintre sferele angelice are propria „*Voce*" (cf. 1 Enoh XL. 3 şi următoarele), iar limbajul angelic este de neînţeles pentru muritori (cf. cap. XV de mai sus, sfârşit), deşi văzătorul iluminat şi inspirat poate fi învăţat atât să înţeleagă, cât şi să rostească astfel de „*cuvinte*" (ca aici; cf. ¦< (8fFF"4H 8"8,Ã< în NT). Enoh cel înălţat în ceruri a trecut printr-o experienţă similară (cf. 1 Enoh LXXI. 11 şi următoarele: „*Am căzut cu faţa la pământ şi tot trupul mi s-a topit, dar duhul mi s-a transfigurat şi am strigat cu glas tare*" etc.), la fel ca şi Isaia (*Asc. Is*. VIII. 17). Potrivit lui ***Filon***, nicio fiinţă nu poate exprima în mod adecvat lauda cuvenită lui Dumnezeu (*Viaţa lui Moise*, II. XXXI. [§ 239]), în contrast cu Eccles. XXXIX. 6. Vezi în continuare Volz, *op. cit* ., p. 137.

[2] A omite.

[3] S omite. În *Asc. Is.* VIII. 17, văzătorul inspirat se alătură îngerului în cântecul ceresc de laudă.

[4] K, + *primul cântec al lui Avraam pe care eu, îngerul sfânt* ***Iaoel,*** *l-am învăţat* (*în timp ce*) *se mişca cu el în aer.*

[5] AK omite *El.*

[6] Cf. primele versuri ale imnului medieval evreiesc, *'Adon 'ôl ~ m* „*Domnul lumii. El a domnit singur, cât timp creaţia era încă neformată*", iar pentru „*auto-originat*" expresia „*fără început*" (*b lî r 'shîth*) aplicat lui Dumnezeu în acelaşi context. Numele divin ***Shaddai*** a fost explicat în mod tradiţional ca = „*cel autosuficient*" (*sh -dai h ß lô*). Această idee ar putea sta la baza textului de aici.

[7] Cf. Evrei 7:3 BVJTD :ZJTD • (g<g"8`(0J@H) , al lui Melhisedec (= ebr. *b ' ' ' n ' ~ bb După cum remarcă Westcott* (*ad loc.*), „*Cuvintele* (BVJTD, :ZJTD) au fost folosite în mod constant în mitologia greacă (*de exemplu*. Atenei şi Hephaestus); şi astfel a trecut în concepţiile mai înalte ale Divinităţii, ca în cea a lui Trismegistus citată de Lactantius (iv. 13): *ipse enim pater Deus et origo et principium rerum quoniam parentibus caret BVJTD şi :ZJTD a Trismegisto verissime nominatur, quod ex nullo sit procreatus."*

[8] = N48V<2DTB@<: cf. ***Înţelepciunea I. 6*** (*„Căci Înţelepciunea este un duh care iubeşte oamenii*" [N48V<2DTB@< B<gØ"].

[9] = ? PD0FB`H .

[10] = P"D4FJ46`H .

[11] Cf. Deut. V. 9 şi următoarele. Întreaga propoziţie (de la „*iubitor de oameni*" la „*compătimitor*") conţine un scurt rezumat al atributelor divine bazat pe Exod XXXIV. 6, 7, un pasaj mult utilizat în literatura ulterioară (cf. *, de ex* ., *Înţelepciunea* XV. 1) şi în special în Liturghie; cf. 4 Ezra VII. 132-VIII. 3 şi notele scriitorului despre aceasta. Aceste atribute sunt predicabile în special Tetragramei (*Jahveh*), care conotează mai precis elementele de milă şi compasiune, în timp ce *'El Ç hâm* denotă putere multiplicată (Cel Atotputernic) şi este asociat cu ideea de dreptate şi lege fixă; ' *El* face parte din *'El Ç hâm* şi denotă pur şi simplu putere.

Eli, adică Dumnezeul meu,
Veşnicul, puternicul şi sfântul Savaot,[1] *foarte glorios El, El, El, El, Jaoel!*[2] *Tu eşti Cel pe care sufletul meu L-a iubit!*
Protector Etern, strălucind ca focul,
A cărui voce este ca tunetul,[3]
A cărui privire este ca fulgerul, atotvăzător,[4]
Cine primeşte rugăciunile celor ce Te onorează!
Şi se îndepărtează de cererile celor care se ruşinează de prin jena provocărilor lor,
Care dizolvă nedumeririle lumii[5] *care izvorăsc din cei nelegiuiţi şi drepţi*[6] *în veacul stricăcios*,[7] *reînnoind veacul celor drepţi!*[8]] [9]
Tu, o, Lumină, străluceşti[10] *înaintea luminii*[11] *dimineaţa peste creaturile Tale*,

[1] Utilizarea lui ***Sabaoth*** ca denumire a lui Dumnezeu este neobişnuită, dar nu fără exemplu; cf. *Ex. rabba* III. 6 [ca răspuns la întrebarea lui Moise, *Care este numele Lui?* Ex. III. 13]: „*Cel Sfânt, binecuvântat fie El, a spus: Cauţi să ştii numele Meu? Sunt chemat după faptele Mele.* ***Sunt chemat în diferite momente cu numele*** *«****El Shaddai, Sabaoth, Elohim, Jahveh****». Când judec creaturile, sunt numit* ***Elohim****, iar când port război împotriva celor răi, sunt numit* ***Sabaoth****, iar când suspend (pedeapsa) păcatelor omului, sunt numit «****El Shaddai****» , iar când am compasiune pentru lumea mea, sunt numit* ***Jahveh****, pentru că* ***Jahveh*** *nu înseamnă altceva decât atributul compasiunii, aşa cum se spune* (Ex. XXXIV. 6 şi următoarele) ***Jahveh, Jahveh, un Dumnezeu plin de compasiune***" etc.

[2] *El-ul* cvadruplu (atestat doar de S) pare a fi un substitut pentru Tetragrammaton; ***Jaoel*** (aplicat aici la Dumnezeu) este, fără îndoială, aşa este. În altă parte a acestei cărţi este desemnat arhanghelul.

[3] Cf. Nota de la începutul acestui capitol.

[4] Cf. Dan. X. 6 (*„şi faţa lui ca înfăţişarea fulgerului şi ochii lui ca nişte lămpi de foc*") şi Ezechiel I. 13, 14.

[5] Lit. „totul" (ebr. ha-kÇl); expresia este uneori folosită astfel în Liturghia ebraică ulterioară.

[6] Amestecul binelui şi răului, sau mai degrabă al drepţilor şi nelegiuitilor, din această lume, face ca eonul actual să fie „*coruptibil*" (cf. 4 Ezra IV. 26-30); chiar şi cei drepţi înşişi suferă din cauza contactului cu cei nelegiuiţi – sfinţenia lor este estompată.

[7] *adică* veacul stricăcios prezent (sau „*æon*"); cf. 4 Ezra VII. 112, XIV. 13 (*„viaţa care este stricăcioasă*").

[8] Confuziile lumii prezente vor fi depăşite prin eliminarea celor fără de Dumnezeu; atunci lumea renovată (*adică* lumea prezentă purificată) va deveni locuinţa potrivită a celor drepţi. Această viziune se armonizează cu cea

© Biblioteca Spirituală

rabinică, care contempla o renovare a lumii prezente; vezi în continuare Volz, *Eschatologie*, p. 297, şi cf. *Jubilees, passim*.

9 Propoziţia între paranteze este atestată de AK, dar omisă de S; este probabil o interpolare. Ritmul este mult îmbunătăţit prin omiterea ei.

10 Sau „*Tu străluceşti ca Lumina*"; textul semitic original ar trebui probabil tradus prin „*Tu ai strălucit*". Lumina este cea mai izbitoare caracteristică din cerul cel mai înalt (cf. 2 Enoh XX. 1, „*Am văzut acolo o lumină foarte mare*" şi XXXI. 2); Dumnezeu este Lumină (cf. 1 Ioan I. 5). Măreţia Sa este înconjurată de lumină pentru a-L face invizibil tuturor fiinţelor (*TB Megilla* , 19 *b*). La această lumină cerească se face referire aici (cf. şi *Înţelepciunea* VII. 26 şi următoarele, unde Înţelepciunea este reprezentată ca strălucirea luminii veşnice). Primul act al creaţiei a fost atunci când Dumnezeu „S-*a îmbrăcat cu lumină ca cu o haină*" (Ps. CIV. 2), în timp ce „strălucirea slavei Sale" (Evr. *ziv h | d ~ rÇ)* a luminat pământul de la un capăt la altul (cf. *Gen. rabba* III., *Pirke de R. Eliezer* III.). Această lumină cerească a fost ulterior retrasă; corpurile de lumină îşi primesc lumina de la o scânteie a ei. Pentru lumină ca simbol al fericirii, cf. Volz, *Eschatologie*, p. 328. Ps. XIX pune în contrast lumina naturală (creată) cu lumina spirituală.

11 Poate că, aşa cum sugerează Ginzberg, „*înainte de lumina dimineţii*" este o traducere greşită a originalului semitic „*înainte de dimineaţa primordială*" (*'ôr r § shôn) sau n Semnificaţia* rândului original ar fi că Dumnezeu a luminat la început *pământul cu strălucirea cerească.*

[astfel încât să devină 1 zi pe pământ,] 2

Şi în cele două locuinţe ale Tale cereşti nu este nevoie de nicio altă lumină
decât splendoarea nespusă din luminile feţei Tale. 3

Primeşte rugăciunea mea [*şi fii mulţumit de ea*],4 *tot aşa şi jertfa pe care Ţi-ai pregătit-o prin mine, cel ce Te-am căutat!*

Primeşte-mă cu bunăvoinţă, arată-mă şi învaţă-mă,
*Şi fă cunoscut robului Tău, aşa cum mi-ai făgăduit!*5

Viziunea lui Avraam despre Tronul Divin (Capitolul XVIII)

XVIII. Şi 6 în timp ce încă recitam cântecul, gura focului care era la suprafaţă s-a ridicat în sus. Şi am auzit un glas ca vuietul mării; şi nu a încetat din cauza7 abundenţei7 focului.8 Şi pe măsură ce focul se ridica, suind la înălţime, am văzut sub foc un tron de foc,9 şi, de jur împrejurul lui

1 2 Randarea *a devenit* . S omite.

3 Cf. Apoc. XXII. 5, XXI. 23, Is. LX. 19 şi următoarele. [Tema este extinsă în Liturghia Sinagogii în legătură cu Binecuvântarea peste lumină care precede recitarea Shema-ului*:* „*Binecuvântat eşti Tu, Doamne, care ai format lumina şi ai creat întunericul... Da, lumină veşnică* (ebr. *'ôr 'ôl ~ m*) *în vistieria vieţii; căci El a vorbit şi din întuneric a ieşit lumină*."]

4 Propoziţia între paranteze este atestată de AK; S o omite.

5 Avraam se roagă ca jertfa să fie acceptată şi, prin urmare, ca secretele viitorului să fie dezvăluite prin revelaţie. Rugăciunea pare a fi o adăugare personală la cântecul de laudă din partea lui Avraam. Structura întregului, cu invocaţia sa iniţială, alcătuită din propoziţii care descriu atributele divine şi transcendenţa, şi urmată de o rugăciune, este similară cu cea din 4 Ezra VIII. 20 şi următoarele (cf. în special versetele 20-27), care este, de asemenea, poetică ca formă. Aici trebuie observat că „*cântecul*" propriu-zis pare a fi o dezvoltare midraşică a atributelor şi caracterului divin, aşa cum sunt deduse din diferitele nume ale lui Dumnezeu (***El Shaddai, Elohim, Jahveh, Sabaoth***).

6 7 S omite. Deci AK; S este corupt aici.

8 *adică* ? vocea se auzea încă prin trosnetul focului.

9 Cf. 2 Enoh XX. 3. Viziunea tronului gloriei lui Dumnezeu a fost punctul central al experienţei mistice.

cei atotvăzători, 1 care recitau cântecul, şi sub tron ***patru făpturi vii de foc*** care cântau, şi înfăţişarea lor era una singură, *fiecare dintre ele având patru feţe*.2 Şi3 aceasta era înfăţişarea feţelor lor: *de leu, de om, de bou, de vultur*:4 ***patru capete*** [erau pe corpurile lor]5 [aşa că cele patru creaturi aveau şaisprezece feţe];6 şi fiecare avea şase aripi;7 de la umeri [*şi de la părţile laterale*]8 şi de la coapsele lor. Şi cu (două) aripi de la umeri îşi acopereau feţele şi cu (două) aripi care (ieşeau) din coapsele lor îşi acopereau picioarele, în timp ce (două) aripile din mijloc le întindeau pentru a zbura drept.9 Şi când au terminat de cântat, s-au privit unii pe alţii şi s-au ameninţat unul pe altul.10 Şi s-a întâmplat când îngerul care era cu mine a văzut că se ameninţau unul pe altul, m-a părăsit şi a alergat la ei şi a întors faţa fiecărei făpturi vii de la faţa care o întâmpina imediat, pentru ca să nu-şi vadă feţele ameninţându-se una pe alta.11 Şi i-a învăţat cântecul de pace care12 îşi are originea [în Cel Veşnic].12

Şi stând singur şi privind, am văzut în spatele făpturilor vii un car cu roţi de foc, fiecare

© Biblioteca Spirituală

roată plină de ochi de jur împrejur;[13] şi deasupra roţilor era un tron;[14] l-am văzut, şi acesta era acoperit de foc, şi focul îl înconjura de jur împrejur,[15] şi iată! un foc de nedescris înconjura o oştire de foc. Şi am auzit glasul lui sfânt ca glasul unui om.[16]

[1] „*Vegherea multor ochi*" (2 Enoh XX. 1), cf. Ezechiel I. 18, X. 12: „*Ofanimii*" („*Roţile*") sunt descrişi astfel şi sunt consideraţi un ordin de fiinţe cereşti (ca Heruvimii). Dar aici probabil că se referă la Heruvimi.

[2 3] Cf. Ezechiel I. 5, 6. SK omit.

[4 5] Cf. Ezechiel I. 10 (Apocalipsa IV. 7). S omite.

[6] Propoziţia între paranteze este atestată de AK; S o omite. Seamănă cu o glosă scribală.

[7] Deci Apocalipsa IV. 8 (bazat pe Isaia VI. 2); în Ezechiel I. 6 cele patru „*creaturi vii*" au fiecare câte patru aripi. Aici S se citeşte *trei* (*adică* ? trei perechi de aripi).

[8 9] S omite. Cf. Isaia VI:2, Ezechiel I:11, 12.

[10] Ideea fundamentală a acestei reprezentări stranii pare a fi cea a emulaţiei şi rivalităţii (în serviciu). Acest lucru poate fi ilustrat din Midrash *Tauhuma* de la Gen. II. 4 (ed. Buber, p. 10), unde într-un comentariu la versetul *Stăpânirea şi frica sunt cu el, el face pace în locurile sale înalte* (Iov XXV. 2) se spune: „*Stăpânirea, adică* Mihail, *şi frica, adică* Gabriel; *care face pace în locurile sale înalte*, chiar şi cereştii (*h ~ -'elyônîm*) au nevoie de pace. Constelaţiile răsar: ***Taurul*** spune: „*Eu sunt primul şi văd ce este înaintea lui*"; ***Gemenii*** spun: „*Eu sunt primul şi văd ce este înaintea lui*"; şi astfel fiecare spune: „*Eu sunt primul*" (text corectat). Trebuie remarcat faptul că în literatura mistică ebraică preocupată de tema Carului şi Tronului Divin (*Merkaba*), îngerii care păzesc Carul sunt reprezentaţi ca fiind feroce şi războinici ca aspect - flăcări ies din ochii lor şi sunt înarmaţi cu arme de foc (cf. Jellinek, *Beth ha-Midrash* III. 94 şi următoarele). Vezi Nota suplimentară II (p. 87).

[11] Poziţia relativă a fiinţelor cereşti în jurul tronului divin este descrisă astfel în Liturghie: „***Hayyoth*** [«*creaturi vii*»] cântă: Heruvimii glorifică: Serafimii exultă, iar ***Arelimii*** binecuvântează. Faţa fiecărei *hayya*, Ophan şi Heruvim este îndreptată spre Serafimi şi, astfel, confruntându-se unul cu celălalt, ei rostesc laude şi spun: *Binecuvântată fie slava Domnului din locul Său*" (*Slujba Sinagogii, Rugăciuni de Sărbătoare* (Anul Nou), p. 87 (ed. Davis)).

[12] Lit. *care este în sine* [*a Celui Veşnic*]: S omite cuvintele între paranteze.

[13 14 15] Cf. Ezek. I. 15, 18, X. 9, 12. Cf. Ezek. I. 26.Cf. Ezek. I. 27.

[16] Cf. Ezechiel I. 28 (sfârşit) combinat cu I. 26.

Dumnezeu îi descoperă lui Avraam Puterile Cerului (Capitolul XIX)

XIX. Şi un glas a venit la mine din mijlocul focului, zicând: „*Avraame, Avraame!*" Am spus: „*Iată-mă!*"[1] Şi El a zis: „*Uită-te la întinderile care sunt sub firmamentul pe care eşti (acum) aşezat*,[2] *şi vezi cum pe nicio întindere nu este altul decât Cel pe care l-ai căutat sau care te-a iubit.*"[3] Şi în timp ce El[4] încă vorbea (şi) iată! întinderile s-au deschis şi sub mine[5] cerurile. Şi am văzut pe a şaptea întindere pe care stăteam un foc larg întins, şi lumină şi rouă şi o mulţime de îngeri şi o putere de glorie nevăzută peste ***făpturile vii*** pe care le vedeam; dar nicio altă fiinţă n-am văzut acolo.[6]

Şi am privit de pe muntele[84] pe care stăteam[7] [în jos][8] spre a şasea întindere şi am văzut acolo o mulţime de îngeri, de spirit (pur), fără trupuri, care îndeplineau poruncile îngerilor de foc care erau pe a opta[85] întindere, în timp ce eu stăteam suspendat deasupra lor. Şi iată, pe această întindere[10] nu erau alte puteri[10] de altă formă, ci numai îngeri de spirit (pur), asemenea puterii pe care am văzut-o pe a şaptea întindere.[86] Şi El a poruncit[87] ca a şasea întindere[88] să fie luată.[12] Şi am văzut acolo, pe a cincea întindere,[13] ***puterile stelelor*** care îndeplinesc poruncile date asupra lor, iar elementele pământului le ascultau.[89]

[1] Cf. Exod III. 4, 4 Ezra XIV. 1 (K, + *Domnul*).

[2] Se presupune că Avraam este acum „*plasat*" în al şaptelea cer şi priveşte de sus ceea ce i se dezvăluie ca existând în diferitele firmamente de sub el şi pe pământ (îngerii, corpurile cereşti şi tot ceea ce se mişcă pe pământ).

---

[84] 7 Lit. *despre statutul meu* . [8] S omite.

[85] *al optulea* cu greu poate fi corect: citeşte? *al şaptelea* . [10] Deci A; S, *puterile lor nu erau.*

[86] În 2 Enoh XIX, văzătorul descrie ce a văzut în al şaselea cer: legiuni de îngeri mai strălucitori decât soarele, arhanghelii aşezaţi deasupra soarelui, stelelor, anotimpurilor, râurilor, vegetaţiei, fiinţelor vii şi sufletelor oamenilor, cu şase fenixuri, şapte heruvimi şi şapte *hayyoth* în mijloc, toţi cântând cu o voce de o frumuseţe indescriptibilă; cf. şi *Asc. Isaia* VIII. 1 şi următoarele, 6 şi următoarele, unde al şaselea cer este descris ca fiind plin de oştiri de îngeri care rostesc laude. În pasajul nostru, se pare că îngerii slujitori (îngerii slujitori) sunt situaţi în acest cer.

[87] AK, *al şaselea firmament şi a dispărut:* S citeşte *al treilea* pentru *al şaselea* .

[88] *Suprafaţă* luminată .

[89] În TB *Hag* . 12 *b* , soarele, luna şi stelele sunt situate în al doilea cer; în 2 Enoh XI. 1-5, „cursul soarelui" şi îngerii „care aşteaptă soarele" sunt situaţi în al patrulea cer.

© Biblioteca Spirituală

[3] Dumnezeu este singurul controlor al tuturor acestora şi, în acest sens, este singura realitate.
[4] AK *asta* (*voce*).
[5] A, *ei* .
[6] În *Asc. Is* . VII. 7 şi următoarele se spune că Isaia a văzut în al şaptelea cer „*o lumină minunată şi îngeri nenumăraţi*" şi „*toţi cei drepţi din vremea lui Adam*" (inclusiv ***Abel*** şi ***Enoh***); în *TB Hag*. 12 *b* ***al şaptelea cer*** ('*Araboth*) conţine judecata şi dreptatea, comorile vieţii, păcii şi binecuvântării, sufletele drepţilor plecaţi, spiritele şi sufletele încă nenăscute, roua cu care Dumnezeu îi va trezi pe morţi, Serafimii, Ofannim, *Hayyoth* şi alţi îngeri ai slujirii şi Dumnezeu Însuşi stând pe Tronul Gloriei. Fără îndoială, „*roua*" din pasajul nostru este roua învierii. Se insistă mult asupra focului şi luminii în acest context. Posibil ca această literatură mistică să fi fost influenţată de cultul lui Mithra, care era în special Zeul Luminii.

Promisiunea unei seminţe (Capitolul XX)

XX. Şi Cel Veşnic Atotputernic mi-a zis: „*Avraam, Avraam!*" Şi eu am zis: „*Iată-mă*." [Şi El a zis:] [1] „*Uită-te de sus la stelele care sunt sub tine şi numără-le*,[2] „*Fă-mi cunoscute*[3] *numărul lor*." Şi am zis: „*Când voi putea? Căci sunt doar un om [din praf şi cenuşă]*." [4] Şi el mi-a zis: „*Precum numărul stelelor şi puterea lor, (aşa) voi face din sămânţa ta o naţiune*[5] *şi un popor, pus deoparte pentru Mine în moştenirea Mea cu* ***Azazel***."[6]

Şi am zis: „*O, Eterne, Tu, Puternicul! Lasă slujitorul Tău să vorbească înaintea Ta şi nu te aprinde mânia Ta împotriva alesului Tău!*[7] *Iată, înainte să mă conduci,* ***Azazel*** *s-a certat împotriva mea. Cum, atunci, când el nu este acum înaintea Ta, Te-ai alăturat lui?*"

O viziune a păcatului şi a paradisului: oglinda lumii (Capitolul XXI)

XXI. Şi El mi-a zis: „*Priveşte acum sub picioarele tale, la întinderea cerului şi înţelege creaţia*" *prefigurat*[11] *în această întindere, creaturile care există pe ea şi vârsta* de 12 ani „ *... pregătit conform lui.*" Şi am văzut sub [suprafeţele a celor[13] picioare şi am văzut sub][14] ***al şaselea cer***[15] şi ce era în el,[16] şi apoi pământul şi roadele lui şi ce se mişca pe el şi fiinţele lui însufleţite; [17] şi puterea oamenilor lui şi nelegiuirea sufletelor lor şi faptele lor drepte [şi începutul lucrărilor lor],[18] şi regiunile inferioare [19] şi pierzarea din ele, ***Abisul***[20] şi chinurile lui.

[1 2 3] S omite; K, + *pentru mine* . Cf. Gen. XV. 5. S omite.
[4] Cf. Gen. XVIII. 27, 4 Ezra IV. 5, 6. Propoziţia între paranteze este atestată de AK, dar omisă de S.
[5] Cf. Gen. XV. 5 (manuscrisele se citesc *„sămânţa ta"* în loc de *„sămânţa ta*"). S adaugă greşit *„naţiune*" *de oameni*.
[6] Ideea de bază pare a fi aceea că moştenirea lui Dumnezeu, lumea creată, este, în condiţiile păcatului, „*împărtăşită*" cu ***Azazel*** (vezi Introducerea suplimentară, p. XXXII), *adică* se află în mare măsură sub stăpânirea puterilor malefice. Aceasta este una dintre concepţiile fundamentale ale Apocalipsei. Pe de altă parte, ***Poporul Ales*** - care este identificat în mod ideal cu cei drepţi - mântuieşte lumea şi, în sine, o face din nou potrivită pentru a fi moştenirea lui Dumnezeu. Dintr-un alt punct de vedere, aceeaşi întrebare este discutată în 4 Ezra - problema, de ce, dacă lumea a fost creată pentru Israel, este Israel dezmoştenit? (cf. 4 Ezra VI. 38-59).
[7] Cf. Gen. XVIII. 32.
[8 9] *Suprafaţă* luminată. + *acum*.
[10] Text slav, *creatură*.
[11] Sau *reprezentat*.
[12] Deci S; AK, *epoci* („*a câştigat*", „*eoni*").
[13] K, *Doamne.*
[14] S omite.
[15] AK, *asemănarea cerului* (sau pentru *al şaselea cer,* redaţi *cele şase ceruri*).
[16] A, *ce era cu asta.*
[17] = ? „*spiritele sale*" (Bonwetsch).
[18] Propoziţia între paranteze este atestată de AK; S o omite.
[19] Cf. *Efeseni* IV. 9 („*părţile de jos ale pământului*").
[20] *adică* Tartarul; cf. 2 Enoh XXVIII. 3, XXIX. 5. „*Abisul*" este descris în 1 Enoh XVIII. 11-16 (XXI. 1-6, XC. 25, 26), unde este lăcaşul îngerilor impuri; cf. Luca VIII. 31; Apocalipsa IX. 1, XI. 7.

Am văzut acolo marea şi valuri insulele şi monştrii lor şi peştii lor, şi ***Leviatanul*** şi stăpânirea lui,[1] şi locul lui de campare, şi peşterile lui, şi lumea care se întindea peste el,[2] şi mişcările lui şi distrugerile lumii din cauza lui.[3] Am văzut acolo râurile şi curgerea apelor lor şi şerpuirile lor. Şi

© Biblioteca Spirituală

am văzut acolo ***Grădina Edenului*** şi roadele ei, izvorul[4] râului care izvorăşte din ea, şi copacii ei şi florile lor, şi pe cei care s-au comportat cu dreptate. Şi am văzut acolo hrana şi binecuvântarea lor.[5] Şi am văzut acolo o mare mulţime - bărbaţi şi femei şi copii [*jumătate dintre ei în partea dreaptă a imaginii*][90] şi jumătate dintre ei în partea stângă a imaginii.[91]

Căderea omului şi continuarea ei (Capitolele XXIL-XXV)

XXII. Şi am spus: „*O, Cel Etern, Cel Atotputernic! Ce este această imagine a creaturilor?*" Şi El mi-a spus: „*Aceasta este voia Mea cu privire la cei care există în sfatul lumii (divin)*[92] *şi mi s-a părut plăcută, iar apoi le-am dat poruncă prin Cuvântul Meu*.[93] *Şi s-a întâmplat că tot ceea ce hotărâsem să fie era deja planificat dinainte în această (imagine) şi stătea înaintea Mea înainte de a fi creat, aşa cum ai văzut*."[94]

[1] Sau *posesiune*. Locuinţa ***Leviatanului*** este „*în apele cele mai adânci*" (*Pirke de R. Eliezer* IX.). Toţi marii monştri marini din mare sunt *hrana Leviatanului*, unul fiind devorat în fiecare zi (*ibid*.).

[2] „*şi între înotătoarele sale [ale **Leviatanului**] se află bara din mijloc a pământului*" (*op. cit., ibid*.).

[3] Când ***Leviatanului*** îi este foame, o zicală hagadică spune: „*ea scoate din gura sa o căldură atât de mare încât face să fiarbă toate apele adâncului.*" [Cei doi mari monştri în forma originală a legendei erau ***Behemot*** (masculul) şi ***Leviatanul*** (femeia): cf. Iov XL.-XLI.; 1 Enoh LX. 7 şi următoarele; *Ap. Bar* . XXIX. 4. În forma rabinică a Hagadei (cf. *TB Baba bathra* 74 *b*) fiecare monstru a fost multiplicat într-o pereche, mascul şi femelă; dar au fost făcuţi incapabili să producă urmaşi, ca nu cumva, procedând astfel, să „*distrugă lumea.*" ***Leviatanul*** feminin a fost ucis şi rezervat celor drepţi din lumea viitoare; leviatanul masculin nu va fi ucis până la sfârşit; vezi în continuare 4 Ezra VI. 49-52 şi discuţia scriitorului în *EA*., pp. 90 şi următoarele, cu referinţe.

[4] A, *surse*.

[5] Se face referire la ***Paradisul ceresc***, care va fi locuinţa celor drepţi („*cei care s-au comportat cu dreptate*"), ale căror fructe sunt „*nestricăcioase*" (4 Ezra VII. 123), în care se află „*pomul vieţii*" (Apocalipsa II. 7) ale cărui „*frunze sunt pentru vindecarea neamurilor*" (Apocalipsa XXII. 2). În 2 Enoh VIII. 2, văzătorul descrie cum a văzut în Paradis „*toţi pomii de culori frumoase şi roadele lor coapte şi parfumate şi tot felul de hrană pe care o produceau, răsărind cu o mireasmă încântătoare.*" Reţineţi că ***Paradisul*** este situat aici pe pământ, deşi se are în vedere Paradisul transcendental: vezi *EA* , p. 196. pocăinţă. În astfel de conexiuni se foloseşte adesea figura unui arhitect şi planuri. Un pasaj (*Gen. rabba* I.) spune: *Când un om ridică o clădire, în momentul în care clădirea este ridicată, o măreşte pe măsură ce este ridicată, sau altfel o măreşte jos şi o contractă sus: dar Cel Sfânt... nu acţionează astfel, ci „cerurile" (pe care El le-a creat) erau cerurile care se înălţaseră în gândirea (Sală), iar „pământul" (pe care El le-a creat) era pământul care se înălţase în gândirea Sa.* Esenienii au fost însă cei care au insistat asupra unei predestinaţii absolute. Rabinii, deşi au admis un anumit grad de predestinare, au subliniat libertatea morală a omului: „ *otul este prevăzut, dar liberul arbitru este dat*", aşa cum a spus ***Akiba***.

Şi am spus: „*O, Doamne, puternic şi veşnic! Cine sunt oamenii din această imagine, de pe partea aceasta şi de pe cealaltă?*" Şi El mi-a zis: „*Aceştia care sunt în partea stângă sunt mulţimea popoarelor care au existat odinioară şi care sunt destinate după tine*,[1] *unele* ***spre judecată şi restaurare***, *iar altele* ***spre răzbunare şi distrugere la sfârşitul lumii***.[2] *Dar aceştia care sunt în partea dreaptă a imaginii - ei sunt oamenii puşi deoparte pentru Mine* ***dintre popoarele cu Azazel***.[95] *Aceştia sunt cei pe care i-am rânduit să se nască din tine şi să fie numiţi Poporul Meu*."

XXIII. „*Acum priveşte din nou în imagine, cine a sedus-o pe* ***Eva*** *şi care este* ***rodul pomului***, [*şi*][4] *vei şti ce va fi şi cum se va întâmpla cu seminţia ta*[96] [6] *printre popoare, la sfârşitul zilelor*

---

[90] Propoziţia între paranteze este omisă (accidental) în S.

[91] Întreaga lume este împărţită în două părţi; poporul lui Dumnezeu în jumătatea dreaptă şi naţiunile în stânga. Acestea din urmă (= păgânii) sunt partea lui ***Azazel*** (cf. cap. XXXI).

[92] Text corectat (***Bonwetsch***); manuscrise citite *în lumină*.

[93] Observaţi această utilizare ipostatică a *cuvântului „Cuvânt"*, dezvoltată din pasaje precum Ps. XXXII: 6; cf. Evrei XI: 3, 2 Petru III: 5, 4 Ezra VI: 38.

[94] Întreaga concepţie este puternic predestinată; întregul curs al creaţiei - apariţia răului şi venirea celor drepţi - este predeterminat; cf. 1 Enoh XCIII., CVI. 19, CVII. 1 şi nota lui Charles despre 1 Enoh XLVII. 3. O expresie puternică a acestei idei apare în 4 Ezra IV. 36, 37. Pentru „*imaginea*" pasajului nostru putem compara poate „*modelul*" (βαρματικῶς) din Evrei VIII. 5 (Exod XXV. 40, XXVI. 30, Fapte VII. 44). În literatura rabinică, alegerea lui Israel este descrisă ca fiind predestinată înainte de crearea lumii, iar această idee este aplicată anumitor alte lucruri, cum ar fi numele lui Mesia, Tora şi

[95] 3 Cf. cap. XX, nota [6] [4] S omite.

[96] 5 Deci AK, citind *s meni* ; S are *la numele tău* (citind *imeni*). [6] Deci S; dar AK omite.

© Biblioteca Spirituală

veacului,[6] *şi cât nu poţi înţelege, îţi voi face cunoscut, căci eşti plăcut în ochii Mei şi îţi voi spune ce este păstrat în inima Mea*."

Şi m-am uitat în imagine, iar ochii mei au alergat spre ***marginea Grădinii Edenului***. Şi am văzut acolo un bărbat foarte înalt şi înfricoşător, neegalat la înfăţişare,[97] îmbrăţişând o femeie, care, de asemenea, se apropia de înfăţişarea şi forma bărbatului. Şi stăteau[98] sub un pom din (Grădina) Edenului, iar rodul acestui pom era ca înfăţişarea *unui ciorchine de struguri de viţă*, [99] iar în spatele pomului stătea *ca un fel de om, în formă de şarpe,*

[1] Lit. *pregătit.*

[2] Dintre popoarele din partea stângă, care reprezintă lumea păgână spre deosebire de evrei, unele vor fi cruţate la judecata finală, în timp ce restul vor fi anihilate; cf. *Ap. Bar* . LXXII, 2, unde se spune despre Mesia că *va chema toate naţiunile şi pe unele dintre ele le va cruţa şi pe altele le va ucide* . Uneori (ca în 4 Ezra XIII. 37 şi următoarele) întreaga lume păgână este sortită anihilării, iar această viziune este foarte proeminentă în iudaismul ulterior. Ideea textului nostru este în acord cu viziunea mai veche bazată pe pasaje precum Ps. LXXII. 11, 17; Is. LXVI. 12, 19-21 (cf. *Psalmii lui Solomon*, XVII. 34). Observaţi că pasajul nostru nu spune nimic despre Mesia în acest context.

având mâini şi picioare ca ale unui om,[1] şi aripi pe umeri, şase[2] în partea dreaptă şi şase[2] în stânga,[3] şi ţinea ciorchinii pomului[4] în mâini,[4] şi amândoi, pe care îi văzusem îmbrăţişaţi, îl mâncau.

Şi am spus: „*Cine sunt aceştia care se îmbrăţişează reciproc sau cine este cel care este între ei sau ce fruct mănâncă ei, o, Cel Atotputernic?*"

Şi El a spus: „*Aceasta este*[100] *lumea oamenilor, acesta este* ***Adam*** *şi aceasta este dorinţa lor pe pământ, aceasta este* ***Eva***; *dar cel care este între ei reprezintă* ***nelegiuirea****, începutul lor (pe calea) spre* ***pierzare****, chiar* ***Azazel***."[101]

Şi am zis: „*O, Veşnice, Tu Atotputernice! De ce ai dat unei asemenea puteri să distrugă generaţia de oameni în lucrările lor pe pământ?*"

Şi El mi-a zis: „*Cei ce vor să facă rău – şi cât de mult i-am urât pe cei ce-l fac! – i-am dat putere asupra lor şi să fie iubit de ei*."[102]

Şi am răspuns şi am zis: „*O, Cel ce este Veşnic, Cel Atotputernic! De ce ai voit să faci ca răul să fie dorit în inimile oamenilor, din moment ce eşti într-adevăr mânios pentru ceea ce ai voit de la Tine, împotriva celui care face ceea ce este nefolositor în sfatul Tău*?"[8]

XXIV. Şi El mi-a zis: „*Fiind mânios pe neamuri*[9] *„din pricina ta şi din pricina oamenilor din familia ta care vor fi separaţi după tine, aşa cum vezi în imagine povara (destinului) care (este pusă) asupra lor*[103] *- şi îţi voi spune ce va fi şi cât va fi în zilele de pe urmă. Uită-te acum la tot ce este* ***în imagine***."

Şi m-am uitat şi am văzut acolo ce era înaintea mea în creaţie; i-am văzut pe ***Adam*** şi pe ***Eva*** existând cu el, şi cu ei pe ***vicleanul Adversar***[104] şi pe ***Cain*** care a acţionat fărădelegile prin

[1] Cf. *Gen. rabba* XX. 8: „*Pe pântecele tău vei merge: În momentul în care Cel Sfânt... i-a spus şarpelui pe pântecele tău vei merge, îngerii slujitori au coborât şi i-au tăiat mâinile şi picioarele, iar strigătul lui s-a răspândit de la un capăt al lumii la altul.*" Această legendă era bine cunoscută în antichitate. Potrivit lui ***Syncellus*** (I. 14), şarpele avea iniţial

---

[97] Statura mare a lui Adam este adesea menţionată în literatura rabinică: „se întindea" (când a fost creat pentru prima dată) „de la un capăt al lumii până la altul", dar când a păcătuit, ea a fost diminuată (*TB Hag* . 12a *)* ; frumuseţea sa bărbătească este, de asemenea, menţionată în *TB Baba mesia* 84a *)* .

[98] 8 K, + *ambele* . [9] Cf. Gen. III. 6.

[99] Cf. *TB Berakoth* 40 *a* , unde este consemnat că R. Meir a declarat că pomul din care a mâncat Adam era o viţă de vie, deoarece singurul lucru care aduce vai asupra omenirii este vinul; cf. Gen. IX. 21 („Şi a băut din vin şi s-a îmbătat"). La fel şi în greacă, *Ap. Bar* . IV. 8 (cf. *Sanh* . 70 *a* , *Bereshith rabba* XIX. 8). Opinia obişnuită era că pomul era un smochin; conform unei alte opinii (*Gen. rabba* XI. 8) fructul era orzul; alta (Samuel ben Isaac) o dată. Cu aceasta din urmă este de acord *varia lectio* a lui AK de aici („palmier").

[100] Lit. *„ sfatul lumii "*, deci K; AS, *„ lumina lumii "*. Un baraj (al cărui corp este compus din cele patru elemente primordiale) este microcosmosul.

[101] Azazel joacă rolul atribuit în altă parte lui Sammael; el foloseşte şarpele ca instrument al său (cf. *Pirke de R. Eliezer* XIII.).

[102] În capitolul XIII (sfârşit), cei răi (spre deosebire de cei drepţi) sunt descrişi ca fiind cei care îl „urmăresc" pe Azazel şi „iubesc" ceea ce el doreşte. Ei sunt „partea" lui Azazel. O caracteristică izbitoare a cărţii noastre este modul în care sufletele şi trupurile oamenilor sunt reprezentate ca fiind posedate fie de puteri bune, fie de puteri rele. [8] AK, *lume* (ceea ce ar putea fi corect). Cuvântul din S tradus prin *sfat* este unul neobişnuit în acest sens. [9] A, *bărbaţi.*

[103] Se pare că acesta este răspunsul la întrebarea pusă la sfârşitul capitolului precedent. Dumnezeu le permite oamenilor să dorească răul (cu pedeapsa sa inevitabilă ulterioară) din cauza tratamentului aplicat de naţiuni seminţei alese (Avraam şi urmaşii săi).

[104] Cf. 2 Cor. XI. 3 („şarpele a amăgit-o pe Eva în viclenia lui").

© Biblioteca Spirituală

patru picioare; cf. şi Josephus I. 1, 4, care declară că şarpele a fost lipsit atât de limbaj, cât şi de picioare. Pentru pedeapsa şarpelui, vezi *Pirke de R. Eliezer* XIV. (ed. Friedlander, p. 99 şi note).

[2] volumul *trei*.

[3] Această descriere se aplică de fapt lui ***Sammael*** (sau ***Azazel***), care avea doisprezece aripi (*Pirke de R. Eliezer* XIII.), care a coborât şi, găsind şarpele iscusit să facă rău, a încălecat şi a călărit pe el. Înainte de pedepsirea sa de către Dumnezeu, şarpele avea înfăţişarea unei cămile, conform aceleiaşi autorităţi (*ibid*.).

[4] AK omite.

Adversar, [1] şi ***Abel*** cel înjunghiat, (şi) distrugerea adusă şi cauzată asupra lui prin cel nelegiuit.[2] Am văzut acolo şi ***Impuritatea***,[3] şi pe cei care ***o poftesc***, şi întinarea ei, şi ***gelozia*** lor, şi ***focul corupţiei*** lor în cele mai adânci părţi ale pământului. Am văzut acolo ***Furtul***, şi pe cei care se grăbesc după el, şi ***aranjamentul*** [răzbunării lor, judecata Marii Curţi de Apel].[4] Am văzut acolo [105] ***bărbaţi goi***, cu frunţile unii împotriva altora, şi ***ruşinea*** lor, şi ***pasiunea*** lor pe care (o aveau) unii împotriva altora, şi ***pedeapsa*** lor. Am văzut acolo ***Dorinţa***, şi în mâna ei capul oricărui fel de fărădelege [şi dispreţul şi risipa ei date ***pierzării***].[106]

XXV. Am văzut acolo asemănarea ***idolului geloziei***,[7] având asemănarea cu o lucrare din lemn, cum obişnuia să facă tatăl meu, iar statuia lui[107] era din bronz strălucitor; şi înaintea lui un om, care se închina la el; şi înaintea lui un altar, şi pe el un băiat junghiat în prezenţa idolului.

Dar I-am zis: „*Ce este idolul acesta, sau*[108] *Cine sunt cei sacrificaţi*,[9] *Sau cine este jertfelnicul? Sau ce este Templul pe care îl văd, frumos în artă şi frumuseţea lui (fiind asemenea) slavei care se află sub stăpânirea Ta?*[109] *Tronul?*"

Şi El a zis: „*Ascultă, Avraam. Aceasta pe care o vezi, Templul, altarul şi frumuseţea, este ideea Mea despre preoţia Numelui Meu glorios, în care locuieşte fiecare rugăciune a omului şi ascensiunea regilor şi a profeţilor şi orice jertfă pe care o rânduiesc să fie adusă Mie printre poporul Meu care va ieşi din generaţia ta*.[110] *Dar statuia pe care ai văzut-o* ***este mânia Mea*** *cu*[111] *care Mă mânie poporul care va veni pentru Mine de la tine*. *Dar omul*

[1] Conform lui *Pirke de R. Eliezer* XXI, Cain a fost urmaşul Evei şi al lui Samael.

[2] În *Ep. Barnaba* XV. 5, Diavolul este numit „ *Cel Fără Lege* " (Ò – <@:@H): *când va veni Fiul Său şi va sfârşi vremea Celui Fără de Lege* (cf. şi 2 Tesaloniceni II. 8).

[3] Observaţi că aici şi mai jos sunt personificate anumite tendinţe malefice (Impuritate, Furt, Dorinţă; catalogul pare să fi fost influenţat de Decalog, Porunci VII., VIII., X.). În cărţile cabalistice ulterioare, astfel de tendinţe sunt personificate ca demoni; cf. *de ex* . *Testamentul lui Solomon* , § 34 (*JQR* ., XI. 24; 1899), unde şapte demone feminine apar în faţa lui Solomon purtând nume precum „ *Înşelăciune* ", „ *Ceartă* " , „ *Gelozie* " , „ *Putere* ".

[4] Propoziţia între paranteze lipseşte în S.

„*Pe care l-ai văzut măcelărindu-l — acela este cel care incită la sacrificii ucigaşe*,[1] *dintre* (*sic*) *care sunt martori*[2] *pentru Mine a judecăţii finale, chiar la începutul creaţiei*."

De ce este permis păcatul (Capitolul XXVI)

XXVI. Şi am spus: „*O, Veşnice, Atotputernice! De ce ai hotărât ca să fie aşa şi apoi ai proclamat cunoştinţa despre aceasta?*"

Şi El mi-a zis: „*Ascultă, Avraam, înţelege ce-ţi spun şi răspunde-mi aşa cum*[4] *Te întreb. De ce nu te-a ascultat tatăl tău,* ***Terah****, şi nu s-a oprit din idolatria diavolească până când a pierit el şi*

---

[105] A, *de asemenea* (în loc de *acolo*).

[106] Omis de S. Poate că propoziţia este o interpolare; în orice caz, textul pare a fi corupt. Cuvântul tradus aici prin *dispreţ* (*moltshanie , lit. „tăcere") este uneori folosit în acest sens, exprimând „dispreţ", „dispreţ"; vezi Dicţionarul slav bisericesc* al lui D'yachenko , sv [7] Cf. Ezek. VIII. 3, 5.

[107] Sau *corp*.

[108] K, *care este cel sacrificat.*

[109] S, greşeala *mea* (o greşeală de scrib?).

[110] Întregul sistem de sacrificii şi cultul levitic sunt de origine divină şi întruchipează idealul divin. „*Ascensiunea regilor şi profeţilor*" este aparent implicată în el ca o dezvoltare subordonată. Tonul pasajului aminteşte mai degrabă de *Jubilee*. În literatura apocaliptică, astfel de aluzii la acest cult sunt rare.

[111] „*Chipul geloziei*" este explicat corect aici ca însemnând imaginea care provoacă gelozia sau mânia lui Dumnezeu. Se face referire la practicile idolatre din Israel. [13] K omite *poporul*.

© Biblioteca Spirituală

toată casa lui împreună cu el?"

Şi am zis: „*O, Doamne, [Cel Puternic]!* [5] *(A fost) în întregime pentru că El nu a ales să mă asculte; dar nici eu nu am urmat lucrările Lui*."

Şi El [mi-a zis]: [6] „*Ascultă, Avraam! După cum sfatul* [7] *tatălui tău este în el şi după cum sfatul tău este în tine, aşa este şi sfatul voinţei Mele gata în Mine pentru zilele viitoare, înainte ca tu să ai cunoştinţă de acestea* [8] *sau să poţi vedea cu ochii tăi ce este viitorul în ele. Cum vor fi cei din seminţia ta, uită-te în imagine*."

O viziune a judecăţii şi a mântuirii (Capitolul XXVII)

XXVII. Şi m-am uitat şi am văzut: iată! imaginea s-a clătinat şi [din ea][112] a ieşit, în partea stângă,[113] un ***popor păgân***, *şi i-au jefuit pe cei din partea dreaptă, bărbaţi, femei şi copii*: [*pe unii i-au măcelărit*],[9] *pe alţii i-au ţinut cu ei*.[114] Iată! I-am văzut alergând spre ei prin ***patru intrări***[115] şi au ars Templul cu foc şi au jefuit lucrurile sfinte care se aflau în el.[1]

[1] *adică* sacrificii care implică sacrificarea fiinţelor umane, cum ar fi oferirea (prin foc) de copii lui ***Moloh***. [2] A, *martori*. [3] Sau *hirotonit*. [4] Lit. *ce*. [5] S omite . [6] S omite. [7] *adică* „voinţă".

[8] *Voinţa lui Dumnezeu este liberă, dar la fel este şi cea a omului*. Argumentul este interesant. Pornind de la faptul, dovedit de cele două exemple contradictorii ale lui Terah şi Avraam, că voinţa omului este liberă, scriitorul justifică libertatea lui Dumnezeu de a permite păcatul, sugerând însă că viitorul va justifica şi mai mult sfatul divin. Viziunea care urmează (capitolul XXVII) serveşte la ilustrarea acestui lucru.

Şi am zis: „*O, Cel Etern! Iată! poporul (care izvorăşte) din mine, pe care l-a primit, hoardele păgânilor îl jefuiesc şi pe unii îi ucid, în timp ce pe alţii îi ţin ca pe străini,*[2] *şi au ars Templul cu foc şi le-au jefuit [şi le-au distrus] lucrurile frumoase din el*.[3] *„O, Tu, Eterne, Atotputernic! Dacă este aşa, de ce mi-ai sfâşiat acum inima şi de ce s-ar întâmpla asta?"*

Şi El mi-a zis: „*Ascultă, Avraam. Ce* [6] [7] *ai văzut* [7] *se va întâmpla din cauza seminţei tale care Mă mânie din cauza statuii pe care ai văzut-o şi din cauza măcelului uman din pictură, din cauza zelului din Templu*;[8] *şi aşa cum ai văzut* [9] *aşa se va întâmpla*."[9]

Şi am zis: „*O, Tu, Cel Atotputernic, fie ca lucrările rele (săvârşite) în nelegiuire să treacă acum, dar*[10] (*arată-mi*)[11] *mai degrabă cei care au împlinit poruncile, chiar şi lucrările lui(?)*[12] *dreptate. Căci Tu poţi face aceasta*."

Şi El mi-a spus: „*Vremea celor drepţi îi va întâmpina*[13] *mai întâi prin* [14] ***sfinţenia*** (*care vine de la regi*[15] *şi conducători drepţi pe care i-am creat la început, ca din aceştia să domnească printre ei*.[15] *Dar din aceştia ies oameni care au grijă de interesele lor*,[16] *aşa cum ţi-am făcut cunoscut şi ai văzut*."

Cât timp? (Capitolele XXVIII-XXIX)

XXVIII. Şi am răspuns şi am zis: „*O, Tu, Cel Atotputernic [Cel Etern]*,[17] *sfinţit de puterea Ta! Fii favorabil cererii mele* [căci pentru aceasta m-ai adus aici sus - şi arată-mi].[18] *După cum m-ai ridicat la înălţimea Ta, aşa fă-mi cunoscut mie, iubitului Tău, oricât de mult întreb - dacă ceea ce am văzut li se va întâmpla mult timp?*"[19]

---

[112] Omis de S.

[113] Utilizarea termenilor „dreapta" şi „stânga" în aceste capitole este remarcabilă. Concepţia conform căreia partea dreaptă este sursa luminii şi a purităţii, în timp ce stânga este sursa întunericului şi a impurităţii, este gnostică şi a fost transmisă de la gnostici în Cabala; vezi Introducerea suplimentară, p. XIX. şi următoarele.

[114] Sc. în sclavie.

[115] Deci AK; S (*schody*), *coborâşuri* (= ? „generaţii"). Cele patru „intrări" sau „coborâşuri" prin care păgânii fac incursiuni asupra poporului ales corespund aparent celor patru sute de ani de sclavie pentru Israel prezişi de Dumnezeu lui Avraam în viziunea din Gen. XV. (cf. versetul 13). Acest lucru a fost interpretat de apocaliptistul nostru, în conformitate cu tradiţia actuală, ca referindu-se la captivitatea şi supunerea lui Israel de către cele patru puteri mondiale opresive din Cartea lui Daniel, înţelese a fi Babilonul, Media, Grecia şi Roma (cf. cap. IX. de mai sus, nota [11]): astfel, Targumul palestinian până la Gen. XV. 13 spune: *Şi iată, Avram a văzut patru regate care urmau să se ridice pentru a-i supune pe fiii lui*. Este important să ne amintim că a patra „intrare" de aici corespunde Imperiului Roman [cf. şi *Pirke de R. Eliezer* XXVIII.]. Posibil ca „coborâre" (S) să fie interpretarea corectă aici şi să însemne „generaţie", o generaţie fiind calculată aproximativ ca echivalentă cu o sută de ani: ebr. ? ;0!30z .

© Biblioteca Spirituală

[1] Scriitorul are evident în minte operaţiunile romanilor sub Tit, care s-au încheiat cu distrugerea Templului prin incendiu în anul 70 d.Hr. Pentru arderea şi jefuirea Templului, cf. Josephus, *War* , VI. 4, 5 şi următoarele; cf. şi 4 Ezra X. 21 şi următoarele.

[2] Dintre cei care nu au fost ucişi în războiul roman, unii au fost rezervaţi pentru triumful învingătorului, alţii pentru arenă, iar restul au fost vânduţi ca sclavi; cf. Josephus, *Războiul* , VI. 9, 2 şi următoarele.

[3 4 5] Omis de S. A, *de acum înainte* . K, *înfuriat*.

[6 7] Lit. *atât de mult*. A omite.

[8] Captivitatea şi suferinţele Israelului sunt datorate căderii în idolatrie.

[9 10 11] Deci AK; dar S omite. A omite, *dar*. Ceva a dispărut din text aici.

[12] Deci AK; S, *aceasta*. [Propoziţia *O, Cel Veşnic Atotputernic... dreptatea Lui* (?) este redată conform textului din AK; textul din S de aici nu este în ordine.]

[13 14] Deci K; A, *el;* S omite. Deci S; AK, *tipul* (*set*) *de.*

[15] „*Regii*" şi „*conducătorii drepţi*" la care se face referire sunt, probabil, precum David, Ezechia şi Iosia, sub a căror domnie pretenţiile de dreptate au fost recunoscute, iar suveranitatea lui Dumnezeu, într-o oarecare măsură, a fost realizată.

[16] Lit. „*pentru ei*" (= ? „*pentru ei înşişi*") - din conducătorii drepţi izvorăsc fii care sunt necredincioşi moştenirii lor (cum ar fi Manase). Propoziţia este obscură, iar sensul incert.

[17] S omite.

[18] Omis accidental în S (prin homoioteleuton, „*crescut... crescut*").

[19] Cf. 4 Ezra IV. 33 şi următoarele.

Şi mi-a arătat o mulţime a poporului Său şi mi-a zis: „*Din cauza lor, prin* ***patru istorii***,[1] *aşa cum ai văzut, Mă voi mânia de ei şi în acestea*[2] *se va pedepsi faptele lor. Dar la* ***a patra ieşire***[3] ***a unei sute de ani***[4] ***şi un ceas al veacului*** - *acelaşi lucru este* ***o sută de ani***[5] - *va fi nenorocire printre păgâni* [dar un ceas de milă şi ocară, ca printre păgâni]."[6]

XXIX. Şi am spus: „*O, Cel Veşnic [Cel Puternic]!*[7] *Şi cât timp este un ceas al Veacului?*"[8]

Şi El a zis: „*Doisprezece ani*[9] *am rânduit din acest* ***Veac nelegiuit***[10] *ca să domneşti peste neamuri şi în semnţia ta; şi* ***până la sfârşitul vremurilor*** *va fi aşa cum ai văzut.*[11] *Şi socoteşte, înţelege şi priveşte în imagine*."

[1 19] SK (*schody*) = *descendenţe* (cf. cap. XXVII, nota de mai sus); cf. Gen. XV. 13-16: „*patru descendenţe*" = „*patru generaţii*".

[2] Sc. patru generaţii.

[3] S, *coborâre* (ca mai sus).

[4] *adică* în a patra generaţie (cf. Gen. XV. 16).

[5] În capitolul XXX, *venirea celor zece plăgi asupra lumii păgâne este plasată* „***la trecerea ceasului al doisprezecelea***"; apoi urmează (cap. XXXI) mântuirea mesianică. Se pare că epoca prezentă este socotită ca durând ***douăsprezece ore*** (fiecare oră = 100 de ani), ***adică* o zi** (cf. Ioan XI: 9). Scriitorul apocaliptic ar putea socoti această zi ca începând cu întemeierea Cetăţii Sfinte de către David (cf. 4 Ezra X: 46) şi culminând cu distrugerea ultimului Templu de către Tit, calamitate care urma să fie urmată de perioada de vaiuri descrisă în capitolul XXX, acestea aducând ***sfârşitul epocii*** (*sau eonului*) prezente. Acum, potrivit lui Iosefus (*Războiul*, VI: 10), perioada de la domnia lui David la Ierusalim până la distrugerea Templului de către Tit s-a ridicat la 1179 de ani. Dacă presupunem că văzătorul a scris la sfârşitul primului secol sau în primii ani ai celui de-al doilea secol d.Hr., perioada ar include aproximativ 1200 de ani. Ca toţi apocaliptiştii, el se presupune, evident, că ***se află în pragul unei noi ere.*** Poate că în textul de mai sus, „*şi o oră al Veacului* " este menit să se sincronizeze cu „*a patra împlinire a unei sute de ani.*" [În *Pirke de R. Eliezer* XXVIII, un dicton atribuit lui R. Elazar ben Azariah spune: (din Gen. XV.) poţi afla că domnia acestor patru regate va dura doar o zi, conform ***Zilei Domnului*** (= 1000 de ani).]

[6] Propoziţia între paranteze este atestată de AK, dar nu de S. Ar putea fi o adăugire la text. *Contumely* cu greu poate fi corect. Poate că a existat o eroare în textul grecesc din care a fost realizată versiunea slavă; ? J4:± citit greşit J4:\"; citeşte, aşadar, „*în milă şi onoare*."

[7] S omite.

[8] Această întrebare a primit deja răspuns la sfârşitul capitolului precedent (***o oră*** = 100 de ani); mai mult, răspunsul care urmează nu răspunde cu adevărat la întrebare. Probabil că există ceva greşit în text; „*ore*" şi „*ani*" par a fi confundate. Poate că întrebarea era iniţial cam aşa: *Cât timp există în orele veacului?*

[9] Citiţi *ore* pentru *ani*. Putem compara ***4 Ezra XIV. 11*** („*Căci era lumii este împărţită în douăsprezece părţi*") şi viziunea despre nori şi ape din *Ap. Bar*. LIII. s., unde apare o diviziune similară. Dacă se păstrează „*anii*", fiecare an va reprezenta probabil o generaţie (socotită la 100 de ani?); cf. 4 Ezra X. 45 (3000 de ani = 30 de generaţii).

[10] Epoca prezentă este era nelegiuirii, unde forţele organizate ale răului sunt dominante; cf. 1 Enoh XLVIII. 7 („*lumea nedreptăţii*"), 4 Ezra IV. 29 şi următoarele.

[11] Pasajul tipărit cu caractere italice care urmează nu poate fi considerat decât o interpolare creştină (probabil

© Biblioteca Spirituală

una iudeo-creştină).

Şi m-am uitat şi[1] *a văzut* ***un om ieşind din partea stângă a păgânilor****;*[2] *Şi au ieşit din partea neamurilor bărbaţi, femei şi copii, multe oştiri, şi s-au închinat Lui.*[3] Şi pe când mă uitam încă, *au ieşit din partea dreaptă* mulţi şi unii l-au insultat *pe omul acela, în timp ce alţii l-au* lovit*; alţii, însă, l-au venerat.* [*Şi*][1] *Am văzut cum aceştia l-au venerat, iar* ***Azazel*** *a alergat şi l-a venerat şi, după ce i-a sărutat faţa, s-a întors şi s-a oprit în spatele lui.*[6]

Şi am spus: „O, Veşnice, Puternice! Cine este omul insultat şi bătut, care este venerat de păgâni împreună cu Azazel? "

Şi El a răspuns şi a zis: „Ascultă, Avraam! Omul pe care l-ai văzut insultat şi bătut şi iarăşi închinat – aceasta este uşurarea[116] *(acordată) de către păgâni popoarelor care purces din tine, în zilele de pe urmă,* [117] *în această* ***a douăsprezecea oră*** [118] *din* ***Epoca nelegiuirii****. Dar în al doisprezecelea an*[9] *În Epoca Mea finală,*[119] *îl voi pune pe acest om din generaţia ta, pe care l-ai văzut (următor) din poporul meu; pe acesta îl vor urma toţi,*[120] *şi cei pe care îi chem eu*[121] (*se*) vor *alătura,* (*chiar*) *cei care îşi schimbă*

[1] S omite.

[2] Se doreşte în mod clar ca omul să fie Isus. Ieşirea sa „ *din partea stângă a păgânilor* " este curioasă. Dacă textul este în ordine, se pare că se referă la apariţia în importanţă a Bisericii Creştine Primordiale în lumea neamurilor. În mod clar, nu se poate referi la originea rasială, deoarece se afirmă mai departe în capitol că „ *omul* " a izvorât din „ *generaţia* " lui Avraam şi din poporul lui Dumnezeu. Dar, având în vedere afirmaţia clară de mai jos - *acest om din generaţia ta, pe care l-ai văzut* (*descendent*) *din poporul meu* - este mai bine să presupunem că textul de aici este dezordonat: se citeşte? *din partea dreaptă* şi se omite *expresia păgânilor* ca o glosă incorectă.

[3] *adică* printre urmaşii Săi trebuie să se număre un număr mare de oameni din lumea neamurilor.

[4] *adică* din lumea evreiască.

[5] Cf. Isaia LIII . 3.

[6] Închinarea lui Hristos de către ***Diavol*** (*Azazel*) este o caracteristică izbitoare în această reprezentare. Este dificil să se determine semnificaţia sa exactă aici. Reflectă ea sentimentul iudeo-creştin conform căruia accesul unei părţi atât de mari a lumii păgâne la creştinism a pus în pericol puritatea noii credinţe, aducând inevitabil în urma sa un amestec semnificativ de păgânism? Cu greu poate însemna că ***Azazel*** fusese cu adevărat convertit. Într-adevăr, omagiul său este înfăţişat în mod semnificativ ca un omagiu pe buze („*i-a sărutat faţa*"; cf. *sărutul trădător al lui* ***Iuda***). Poate că adevăratul sens este că împărăţia răului şi puterile satanice au fost învinse de Hristos (cf. Luca X: 18, Filipeni II: 9, 10, Coloseni II: 15, Efeseni I: 21 şi următoarele). *Omagiul lui Azazel* - conducătorul lumii păgâne nemântuite - a marcat triumful lui Hristos.

sfaturile.[1] *Şi cei pe care i-ai văzut ieşind din partea stângă a imaginii - semnificaţia este:*[2] *Mulţi dintre neamuri îşi vor pune nădejdea în el;*[3] *Cât despre cei pe care i-ai văzut din sămânţa ta în partea dreaptă, unii insultându-L şi lovindu-L, alţii închinându-L, mulţi dintre ei se vor poticni din cauza lui.*[4] *El, însă, testează*[5] *pe cei care l-au venerat din seminţia ta,* ***în acel al doisprezecelea ceas al Sfârşitului****,*[6] ***cu scopul de a scurta Epoca nelegiuirii****.*[7]

„Înainte ca Veacul celor drepţi să înceapă să crească,[8] ***judecata Mea va veni peste păgânii fără de lege prin poporul seminţei tale***[9] *care a fost pus deoparte pentru Mine. În acele zile, voi aduce peste toate creaturile pământului* ***zece plăgi****,*[10] *prin* ***nenorocire*** *şi* ***boală*** *şi suspinul durerii sufletului lor. Aşa voi aduce peste generaţiile de oameni care vor fi pe el, din cauza provocării şi corupţiei creaturilor sale,*[11] *prin care mă provoacă. Şi atunci vor rămâne oameni drepţi din seminţa ta*[12] *în numărul care este păstrat*

---

[116] = ž <gF4H (= ebr. *m nu* ~).

[117] Ce se înţelege prin *uşurarea* (*acordată*) *de către păgâni oamenilor care vin de la Tine, în zilele din urmă?* Expresia este dificilă şi obscură. Poate că „uşurarea" despre care se vorbeşte înseamnă atenuarea procesului de „împietrire" care a avut loc în Israel (prin respingerea lui Isus), care este adus de aderarea unora (a unei rămăşiţe) din Israel la noua credinţă, împreună cu marea mulţime care se revarsă din lumea neamurilor; cf. Romani XI, în special XI. 25 („*o împietrire parţială a venit asupra lui Israel până când va intra plinătatea neamurilor şi tot Israelul va fi mântuit* " şi versetele 29-30: „ *Căci, după cum odinioară eraţi neascultători... dar acum aţi căpătat îndurare prin neascultarea lor, tot aşa şi aceştia sunt acum neascultători, pentru ca, prin îndurarea arătată vouă, să căpăteze şi ei îndurare.*").

[118] Omis de A (homoioteleuton). Pentru confuzia dintre „*oră*" şi „*an*", vezi nota [8] de la începutul acestui capitol.

[119] Lit. *din Epoca sfârşitului meu.*

[120] Sau „*a imita*", „*a deveni asemenea.*"

[121] Cf. 2 Timotei I:9 („ *Dumnezeu, care ne-a chemat cu o chemare sfântă* "), Efeseni IV:1, 4 şi adesea.

© Biblioteca Spirituală

[1] *cei care își schimbă sfaturile* , adică se pocăiesc (:gJ"<@gÃ< = „*a-și schimba părerea sau voința cuiva*”).

[2] Lit. „adică (este)”.

[3] Cf. Isaia XI:10 („ *pe El Îl vor căuta neamurile* ”), Matei XII:21, Romani XV:12.

[4] Cf. Matt. XI. 6, Ioan al VI-lea. 66, Rom. XI. 8, etc.

[5] Cf. Apoc. III. 10 („ *timpurile încercării care vin peste tot pământul locuibil* ”). Timpul „*încercării*” sau al „*testării*” la care se face referire este, fără îndoială, perioada necazurilor mesianice care precede venirea noii ere.

[6] *adică* timpul imediat precedent sfârșitului epocii prezente.

[7] Cf. Matei XXIV. 22, *Ep. Barnaba* IV. 3, *Ap. Bar* . XX. 2 („*De aceea am luat acum Sionul, ca să pot vizita lumea mai repede la vremea ei*”). În acest din urmă pasaj, căderea Ierusalimului este considerată ca grăbind Sfârșitul. Dorința nerăbdătoare după Sfârșit este caracteristică apocaliptiștilor; vezi *de exemplu* 4 Ezra IV. 33 și următoarele.

[8] Epoca viitoare este „ *Epoca celor drepți* ” (pentru expresie, cf. și cap. XVII al Cărții noastre); a fost „pregătită” pentru ei (4 Ezra VIII. 52) și o vor moșteni (4 Ezra VII. 17). Pentru metafora creșterii în acest context, cf. 4 Ezra iv. 29, 35; comunitatea celor drepți a fost deja „semănată” (1 Enoh LXII. 8; cf. și 1 Enoh X. 16, „ *planta dreptății se va arăta* ”), dar creșterea ei deplină va deveni vizibilă abia după judecată.

[9] Judecata asupra păgânilor va fi executată chiar prin intermediul Israelului; cf. 1 Enoh XC. 19. În Midrash *rabba* despre Rut II. 19, o zicală atribuită lui R. Eliezer b. Iacob spune: „ *Răzbunarea asupra națiunilor lumii este în mâinile israeliților* (Ezech. XXV. 14)”.

[10] O zicală transmisă în numele lui R. Eleazar b. Pedath sună astfel: „Așa cum Cel Sfânt... a adus (urgii) asupra Egiptului, El va aduce (urgii) asupra acestei națiuni (nelegiuite) [*adică* a Romei], așa cum se spune [Isaia XXIII. 5]: «Precum la vestea din Egipt, așa vor fi îndureraţi la vestea lui *Sov* »” (citiți *S* ~ *r* „adversar”, care trebuie înțeles ca însemnând „Roma”): vezi Midrash *Tanhuma* , ed. Buber, II. 30; Bacher, Pal. *Amov* ~ *er* II. 87. Pentru o descriere a urgiilor, vezi capitolul următor.

[11] Din cauza păcatelor oamenilor, mânia lui Dumnezeu trebuie să se abate asupra pământului la judecată; cf. *Jubilee* xxiii. 22, etc. Ideea că un timp de mare calamitate și suferință va preceda imediat Epoca Mesiană este o caracteristică permanentă în Apocalipsă; cf. de *ex* . Matei XXIV. 8, Marcu XIII. 8 („durerile nașterii lui Mesia”).

[12] *adică va supraviețui „ necazurilor ”* mesianice . Termenul „ *a supraviețui* ”, „a fi lăsat” (@Ê BgD48g4B`:g<@4 , *Vulg. qui residui sumus* , 1 Tes. IV. 15), a devenit unul tehnic în Apocaliptic în această privință; cf. 4 Ezra al VI-lea. 25, IX. 7, XIII. 16-24, 26, 48.

în secret de către Mine,[1] *grăbind*[2] *în*[3] *slava Numelui Meu la locul pregătit mai dinainte pentru ei, pe care l-ai văzut devastat în imagine*;[4] *și vor trăi și vor fi întăriți prin jertfe și daruri de dreptate și adevăr*[5] ***în Epoca celor drepți*** *și se vor bucura în Mine neîncetat*;[6] *și îi vor nimici pe cei ce i-au distrus și îi vor insulta pe cei ce i-au insultat*,[7]

„*Și pe cei care i-au defăimat îi vor scuipa în față, fiind batjocoriți de Mine, în timp ce ei* (*cei drepți*) *Mă vor vedea plin de bucurie, bucurându-Mă cu poporul Meu și primindu-i pe cei care se întorc la Mine*[8] [*în pocăință*].[9]

Vezi, Avraam, ce ai văzut,
Și ascultă ce ai auzit,
Și [*ia pe deplin cunoștință de*][9] *ceea ce ai ajuns să știi*.
Du-te la moștenirea ta,[10]
Și iată, Eu sunt cu tine pentru totdeauna.”

Pedepsirea păgânilor și adunarea lui Israel (Capitolele XXX-XXXI)

XXX. Dar în timp ce El încă vorbea, m-am trezit pe pământ. Și am spus: „*O, Veșnice, [Cel Puternic]*,[11] *Nu mai sunt în slava în care eram (când) eram sus și ceea ce sufletul meu tânjea să înțeleagă în inima mea, nu înțeleg*.”

[1] *Numărul drepților aleși este predeterminat*. Această idee reapare în mai multe forme în Apocalipsă. Se pare că aici se înțelege că numărul drepților aleși care vor supraviețui necazurilor mesianice a fost fixat dinainte și este un secret cunoscut numai de Dumnezeu. Acești drepți vii se vor bucura de binecuvântarea ***noii Ere pe pământul renovat*** (în Ierusalim). Nu se spune nimic despre învierea morților drepți pentru a împărtăși această fericire. În capitolul XXI, aceștia din urmă se bucură de o existență binecuvântată în Paradisul ceresc. Cartea noastră se pare că nu știe nimic despre o înviere. Pe de altă parte, în Apocalipsa VI:11, numărul *morților drepți* (martirii) este cel predeterminat. O altă aplicație a aceleiași idei este la întregul număr al omenirii care se va naște, care este predeterminat; cf. *Ap. Bar* . XXIII:4. Pentru cei care supraviețuiesc perioadei de calamitate și se împărtășesc cu fericirea noii Ere, vezi 4 Ezra VI:25, VII:27, IX:7 și următoarele, *Ap. Bar* . XXIX:2; dar în niciunul dintre aceste pasaje nu se spune că *numărul lor* ar fi fost fixat dinainte.

[2 3] Cf. 4 Ezra VII. 98. AK, *până la.*

[4] Prin *locul pregătit dinainte* (cf. Apoc. XII, 6) se înțelege aici Ierusalimul (*pe care l-ai văzut devastat în*

© Biblioteca Spirituală

imagine), probabil oraşul renovat pe un pământ renovat. Expresia *loc pregătit dinainte* sugerează cu siguranţă Ierusalimul ceresc (cf. *Apoc. Bar* . IV, 2-6), care, conform Apoc. XXI, 2, 9 şi următoarele, trebuie să coboare din cer pe pământul renovat. Dar acest lucru nu este sigur. Cartea noastră poate să nu aibă în vedere nimic mai mult decât Ierusalimul pământesc transformat şi glorificat.

5 Cultul sacrificial într-o formă purificată va fi reînviat în noul Ierusalim; cf. 1 Enoh XXV. 6 („*mireasa lui*" = ? a tămâiei). Rugăciunea pentru restaurarea Templului şi a cultului este o caracteristică centrală a Liturghiei evreieşti.

6 Odată cu restaurarea cultului, cei drepţi se vor bucura de privilegiul de a vedea în mod continuu slava lui Dumnezeu.

7 9 8 9 Cf. *Jubilee* XXIII. 30 şi vezi nota p. 80? Păgâni care sunt convertiţi. S omite.

10 Cf. Gen. XV. 15 (*Te vei duce în pace la tatăl tău*); AK, *al meu.*

11 S omite.

Şi El mi-a zis: „*Ceea ce doreşti în inima ta*[1] *îţi voi spune, pentru că ai căutat să vezi* ***cele zece urgii*** *pe care le-am pregătit pentru neamuri şi le-am pregătit mai dinainte*[2] ***la trecerea ceasului al doisprezecelea***[3] ***al pământului***. *Ascultă ce-ţi dezvălui şi aşa se va întâmpla*:[4] ***prima***[5] (*este*) *durerea unei mari strângeri;*[6] ***a doua***, *incendiul multor cetăţi*;[7] ***a treia***, *distrugerea şi ciuma animalelor*[8]; ***a patra,*** *foametea întregii lumi şi a locuitorilor ei* [9]; ***a cincea*** *prin distrugere printre conducătorii ei,*[10] *distrugere prin cutremur*[11] *şi sabie*; ***a şasea***, *înmulţirea grindinei şi a zăpezii*;[12] ***a şaptea***, *fiarele sălbatice vor fi mormântul lor;* ***a opta***, *foametea şi ciuma vor alterna cu distrugerea lor*; ***a noua***, *pedeapsa prin sabie şi fuga*[13] *în necaz*; ***a zecea***,[14] *tunete şi glasuri*[14] *şi cutremur distrugător*.[15]

1 AK, *al meu*.

2 Acestea au fost, de asemenea, predeterminate.

3 *adică* ultima oră a Epocii prezente.

4 Este proprietatea lui Dumnezeu să anunţe dinainte ce urmează să se întâmple şi apoi să le aducă la îndeplinire; cf. Iustin Martirul, *Apologia* I. 14 (*sfârşit*): *Căci aceasta ... este lucrarea lui Dumnezeu să declare că un lucru va veni cu mult înainte de a fi în fiinţă şi apoi să aducă la îndeplinire acel lucru conform aceleiaşi declaraţii* . Cf. şi 4 Ezra IX. 6 (redarea lui Gunkel a „*timpurilor Celui Preaînalt*"): *începutul lor este în cuvânt* (*adică* cuvântul profetic) şi în semne prevestitoare, *dar sfârşitul lor în fapte şi minuni*.

5 Cele zece „*urgii*" enumerate aici marchează perioada tulburătoare ***care precede apariţia noii Ere***; ele corespund „*semnelor*" care sunt o trăsătură comună în escatologia tradiţională; cf. 4 Ezra IV. 52-v. 13, VI. 13-28 , IX. 1-6, XIII. 16 şi următoarele, *Ap. Bar.* XXV-XXVII, XLVIII. 30-38, LXX., 1 Enoh XCIX. 4 şi următoarele, 7-10, c. 1-6 (Dan. XII.). Primul dintre pasajele din Ezra tocmai citate oferă un bun exemplu al conţinutului acestor descrieri. Acesta descrie o perioadă de frământări şi destrămarea generală a forţelor morale şi religioase; ***puterea mondială păgână*** (*adică* Roma) *va fi distrusă*; *vor exista semne prevestitoare în natură, haos general în societate; naşteri monstruoase şi premature, eşecul mijloacelor de subzistenţă şi conflicte interne; şi înţelepciunea şi priceperea vor fi pierit de pe pământ*. Cu pasajul nostru care descrie ***zece plăgi*** poate fi comparat *TB Sanh*. 97 *a*, ***care împarte perioada în şapte ani***; ***în primul*** *va fi ploaie peste un oraş şi nu va fi ploaie peste altul* (*cf.* Amos IV. 7); ***în al doilea*** săgeţi ale foametei; ***în al treilea*** o mare foamete în care bărbaţii, femeile, copiii şi cei pioşi vor pieri, iar Tora va fi uitată; ***în al patrulea*** abundenţă şi foamete; ***în al cincilea*** mare abundenţă, oamenii vor mânca şi vor bea, iar Tora se va întoarce; în ***al şaselea*** glasuri anunţând venirea lui Mesia; ***în al şaptelea*** război, iar la sfârşitul acestuia va veni *Mesia ben David*. În Noul Testament, pe lângă pasajul apocaliptic din Matei XXIV. 8-31 şi paralele, există un paralelism marcat cu Apocalipsa celor şapte trâmbiţe (Apocalipsa VIII. 6-IX. 21, X. 7, XI. 14-19), dintre care şase marchează judecăţi parţiale, în timp ce ***a şaptea anunţă judecata finală.*** Mai multe dintre „*trâmbiţe*" anunţă judecăţi precum plăgile egiptene.

6 *adică* durere chinuitoare, boală.

7 Căderea focului este unul dintre prevestirile Sfârşitului în *Apocalipsa* XXVII. 10; cf. grindina arzătoare a celei de-a şaptea plăgi egiptene (Exod IX. 23 şi următoarele) şi „*prima trâmbiţă*" (Apocalipsa VIII. 6-7); cf. şi Apocalipsa XI. 19 *b* („*grindină mare*").

8 Cf. a cincea plagă egipteană (mucilagă printre vite, Exod IX. 1 şi următoarele).

9 Cf. 4 Ezra VI:22, *Ap. Bar* . XXVII:5-6, Matei XXIV:7.

10 Cf. *Ap. Bar* . XXVII. 3, 4 Ezra IX. 3.

11 Cf. *Ap. Bar* . XXVII. 7.

12 Cf. Ex. IX. 23 şi următoarele.

13 14 Cf. Matei XXIV. 16. K, „*voce de tunet.*"

15 Cf. Apoc. XI. 19 *b*. [Poate pasajul cel mai apropiat de textul nostru este *Ap. Bar* . XXVII. 1-13.]

XXXI. „*Şi atunci voi suna trâmbiţa*[1] *din văzduh şi-L voi trimite pe Alesul Meu*,[2] *având în el toată puterea Mea, o singură măsură*[3]; *şi acesta va chema*[4] *poporul Meu dispreţuit dintre neamuri*,[5] *şi voi arde cu foc*[6] *pe cei*[7] *care i-au insultat şi care au domnit printre*[8] *ei în (această) Epocă*.

„*Şi îi voi da spre dispreţul Veacului viitor pe cei ce m-au acoperit cu batjocură*;[9] *şi i-am*

© Biblioteca Spirituală

pregătit să fie hrană[10] *pentru focul* ***Hadesului*** *şi pentru* ***zborul neîncetat prin aer****, în lumea de dincolo de pământ*[11] [*corpul plin de viermi*. [12]] *Căci asupra lor vor vedea dreptatea Creatorului — şi anume cei care au ales să facă voia Mea şi cei care au păzit în mod deschis poruncile Mele*.[13] *porunci*,[14] (*şi*) *se vor bucura de căderea oamenilor care au mai rămas*,

[1] Trâmbiţa este suflată pentru a anunţa intervenţia divină şi venirea mântuirii; nu este o chemare directă către exilaţi să se întoarcă (cf. Volz, p. 310); cf. Binecuvântarea a X-a în *Sh Rugăciunea m Ç n ' 'Esr '* (Cântăreţul, p. 48): *Sunaţi din cornul cel mare pentru libertatea noastră; ridicaţi steagul ca să adunaţi pe exilaţii noştri şi adunaţi-ne din cele patru colţuri ale pământului.*

[2] Acest titlu al lui Mesia este unul favorit în „*Similitudinile*" din 1 Enoh; cf. 1 Enoh XLVIII. 9, LV. 4, etc. Reapare ca titlu mesianic în Luca IX. 35, XXIII. 35 şi datează din Isaia XLII. 1.

[3] *adică* o măsură a tuturor atributelor divine - el reflectă în puţin totalitatea caracterului divin. Aceasta este o concepţie exaltată, dar nu pare să implice mai mult decât faptul că Mesia este un om înzestrat divin, plin de puterea Duhului Sfânt (Isaia XI:1), care îl eliberează de păcat (*Psalmul* XVII:36 şi următoarele). El nu este descris ca o fiinţă angelică supranaturală, precum ***Metatron***. El este trimis de Dumnezeu la timpul hotărât; cf. *Psaltul* XVII:23, Galateni IV:4, Ioan XVII:3.

[4] Reţineţi că Mesia este cel care îi cheamă aici pe israeliţii alungaţi dintre neamuri (deci şi *Ps. Sol* . XVII: 28, Matei XXIV: 31, 4 Ezra XIII: 39). Mai des, acest lucru este îndeplinit de Dumnezeu Însuşi (cf. rugăciunea citată în nota[1] de mai sus).

[5] Cf. Isaia LX. 4.

[6] Pedepsirea celor necredincioşi prin foc din mâinile lui Dumnezeu este o trăsătură comună în escatologie. Este vorba despre focul mâniei divine, care se bazează pe Maleahi IV. 1 (III. 19); cf. „*şuvoiul de foc*" şi „*suflarea de flăcări*" pe care Mesia le emite din gura sa pentru a-şi distruge duşmanii în 4 Ezra XIII. 10 (interpretat figurativ în versetele 36 şi următoarele). A adaugă *prin el* (după *ce voiesc*), *adică* prin Mesia; K, *prin ei*.

[7] *adică* naţiunile păgâne.

[8] *adică* „peste". Cf. *Ap. Bar* . LXXII. 6 („***Dar toţi cei ce au domnit peste voi... vor fi daţi sabiei***").

[9] Cei ce au disprețuit vor fi disprețuiți; cf. *Înţelepciunea* IV. 18, Daniel XII. 2, *Ps. Sol.* II. 32 şi următoarele („*Epoca viitoare*" este *Epoca celor drepţi*). Se face referire la posibili evrei renegaţi, care fac obiectul părţii rămase a acestui capitol.

[10] Cf. Malachia IV. I (III. 19).

[11] Aici par să se amestece două concepţii; există (1) ideea de „focul Hadesului" (sau al *Iadului*), care este situat sub pământ (căci „***Hades***" = *Iad* în acest sens: cf. *Ps. Sol*. XV. 11); acest foc le consumă trupurile; (2) combinată cu aceasta este ideea de a rătăci (zbura) neliniştit (în mod corespunzător în aer sau în întunericul exterior); cf. 4 Ezra VII. 80. În *TB Shabb* . 152 *b* se spune că sufletele celor răi nu primesc loc de odihnă până la judecată. Aici (la cuvântul *pământ*) se termină S. Restul textului (tipărit cu litere mici) se găseşte atât în A, cât şi în K.

[12] În Iuditha XVI. 17, „*foc şi viermi*" îi aşteaptă pe duşmanii păgâni ai lui Israel; cf. Eclesiastul VII. 17, 1 Enoh XLVI. 6 („*întunericul va fi locuinţa lor şi viermii le va fi patul*"), Isaia LXVI. 24. Aici se referă probabil la evreii renegaţi.

[13] [14] A, *al tău*. Cf. Isaia LXVI. 24, 4 Ezra VII. 93.

care au urmat idolii şi uciderile lor.[1] *Căci vor putrezi în trupul viermelui rău* ***Azazel*****,** [2] *şi vor fi arşi cu focul limbii lui* ***Azazel***;[3] *căci nădăjduiam că vor veni la Mine*,[4] *şi nu vor iubi şi nu vor lăuda pe străin* (*zeul*),[5] *şi nu se vor alipi de Acela pentru care nu le-a fost sortit*,[6] *ci (în schimb) L-au părăsit pe Domnul cel puternic*."

Concluzie (Capitolul XXXII)

XXXII. „De aceea, ascultă, Avraam, şi vezi; iată, ***a şaptea ta generaţie***[7] (*va*) merge cu tine şi vor pleca într-*o ţară străină şi îi vor înrobi şi îi vor maltrata*[8] *ca şi cum* ***ar fi un ceas al Veacului nelegiuirii***[9] „*dar pe neamul căruia îi vor sluji îl voi judeca*."]10

NOTE SUPLIMENTARE

I

Eu sunt cel căruia i s-a poruncit să dezlănţuiesc Hadesul ca să-l distrug pe cel ce se uită la morţi.

Această propoziţie obscură, care apare în discursul lui ***Iaoel*** din capitolul X, lipseşte din S. Textul slav sună astfel: *Az esm' povel vy razreshiti ada, istliti divyaš ... ca mertvym.*

Dr. St. Clair Tisdall sugerează următoarea redare—

Mi s-a poruncit să dezlege Hadesul, să mă întorc la corupţie (prin) privirea spre morţi.

[1] Evreii renegaţi la care se face referire aici sunt descrişi ca idolatri (cf. Ezechiel XX. 16, Ieremia VII. 9); iar cei drepţi se bucură de „căderea" lor; cf. 1 Enoh LVI. 8 („*Şeolul îi va devora pe păcătoşi în prezenţa aleşilor*"), XCIV. 10 („*Creatorul tău se va bucura de nimicirea ta*"), XCVII. 2 („*îngerii se bucură*" de ea), Isaia LXVI. 24. Observaţi că idolatria şi crima sunt aici conjugate; cf. Faptele Apostolilor XV. 29 (conform unei interpretări a textului).

[2] Cf. Apocalipsa greacă *a lui Baruh* IV. (*dragonul din Hades, care devorează trupurile celor nelegiuiţi*). În 2 Enoh

© Biblioteca Spirituală

XLII. 1 se spune că păzitorii porţilor Iadului sunt „*ca nişte şerpi mari.*”

[3] Aici, Duhul Rău este identificat cu Iadul; limba lui îi devorează pe cei necredincioşi; şi el însuşi este „*cărbunele aprins al cuptorului pământului*” (cap. XIV). Iadul (Gheena) este în esenţă un loc de foc; cf. Isaia XXX. 33 şi *Mekilta* până la Exod XIV. 21.

[4] în pocăinţă.

[5] *adică* probabil ***Azazel***.

[6] Aceasta indică în mod clar că este vorba despre evrei renegaţi. Pentru o referinţă similară, cf. 4 Ezra VIII. 25-31. Se pare că un număr mare de evrei au căzut, după căderea Ierusalimului, în indiferenţă sau chiar în apostazie făţişă; cf. referinţele rabinice la „*poporul ţării*” (*'am h ~ -' ~ res*).

[7] Incluzându-l şi pe ***Avraam***, ***cele şapte generaţii*** pot fi numărate astfel: ***Avraam, Isaac, Iacov, Levi, Chehat, Amram, Moise***.

[8] Cf. Gen. XV. 13.

[9] *î. e.*? 100 de ani; cf. cap. XXVIII, sfârşit.

[10] Cf. Gen. XV. 14. K se încheie cu următoarele cuvinte: *Şi iată ce a zis Domnul: „Ai auzit, Avraam, ce ţi-am vestit? Ce se va întâmpla poporului tău în zilele de pe urmă?” Şi Avraam a auzit cuvintele Domnului şi le-a primit în inima sa.*

Dr. Tisdall explică sensul astfel: „*Vorbitorul are puterea de a «preda putrezirii» trupurile morţilor privindu-le. Verbul [redus prin «a privi»] denotă strict uimirea, admiraţia.*”

Dl. Landsman scrie astfel: „Verbul * *diviyati** este folosit în slavonă, însemnând «a fi feroce», «*a se înfuria*»; * *divyaš ... as* * înseamnă astfel «a se holba» la cineva în aşa fel încât acesta este speriat de ferocitatea privirii. Poate fi tradus aşa cum îl traduce Dr. Tisdall, dar se armonizează această redare şi interpretare cu contextul?” Dl. Landsman continuă sugerând că al doilea rând se referă la Moartea personificată; cf. Ps. XLIX. 14 („*Moartea le va fi păstorul*”) şi Apoc. XX. 13, 14, unde „*Moartea şi Hadesul*” sunt „*aruncate în lacul de foc*”. Apoi traduceţi - *Eu sunt cel căruia i s-a poruncit să dezlege Hadesul, să-l distrug pe cel* [***adică Moartea***] *care îi îngrozeşte pe morţi* ...

Aceasta oferă un sens admirabil şi probabil este corect. Iaoel susţine astfel că a fost însărcinat să abolească terorile Hadesului şi ale Morţii.

II.

Şi când au terminat ei [Heruvimii] de cântat, s-au privit unii pe alţii şi s-au ameninţat unul pe altul. Şi s-a întâmplat ca atunci când îngerul care era cu mine a văzut că se ameninţau unul pe altul, m-a părăsit şi a alergat la ei şi a întors faţa fiecărei ***făpturi vii*** *de la faţa care îl întâmpina imediat, pentru ca ele să nu-şi vadă feţele ameninţându-se reciproc. Şi i-a învăţat cântecul de pace care îşi are originea în Cel Etern* (cap. XVIII).

Pe lângă ilustraţia dată în nota[10] (p. 40) cu privire la acest pasaj, se poate cita următorul extras din *Apocalipsa lui Moise* (*Gedulath Moshe*), tradusă de Dr. Garter în *The Journal of the Royal Asiatic Society* din iulie 1893, p. 576 („*Viziuni ebraice despre iad şi paradis*”):

Moise s-a dus în ***al cincilea cer*** *şi a văzut acolo cete de îngeri, jumătate de foc şi jumătate de zăpadă; iar zăpada este deasupra focului fără a-l stinge, căci Dumnezeu face pace între ei [aşa cum se spune: „El face pace în locurile Sale înalte”, Iov XXV. 2], şi toţi slăvesc pe Cel Atotputernic*. Cf. şi Midrash *Debarim rabba* (către Deut. XX. 10), unde, referindu-se la acelaşi pasaj din Iov (XXV. 2), se spune: ***Mihail*** [care prezidează apa] *este în întregime zăpadă,* ***Gabriel*** *este în întregime foc şi ei stau unul lângă altul fără a fi vătămaţi de niciuna dintre părţi* (aşa şi *Midrash rabba* către Cant. III. 11); cf. şi 2 Enoh XXIX. 2.

ANEXA I
LEGENDA A UNEI CONVERSII A LUI BRAM DIN IDOLATRIE
(Cf. capitolele I-VIII ale cărţii noastre)

Apariţia din idolatria predominantă a devenit devreme tema legendei, care a îmbrăcat diverse forme şi a fost răspândită. Acestea sunt adunate, cu referinţe complete, în lucrarea lui Beer, *Leben Abrahams* (Leipzig, 1859), capitolele I şi II, şi sunt bine rezumate în *JE* . I. 84-87 („*Avraam în literatura apocrifă şi rabinică*”).

Cele mai vechi dovezi literare par a fi nişte extrase din opere alexandrine evreieşti citate de Josephus sub numele de Hecateu şi Berosus, din secolele al III-lea şi al II-lea î.Hr., şi rezumate de el (*Ant.* I. 1, 7): [*Avraam*] *a fost o persoană de mare sagacitate atât pentru a înţelege toate lucrurile, cât şi pentru a-şi convinge ascultătorii, şi nu se înşela în opiniile sale; din care motiv a început să aibă noţiuni mai înalte despre virtute decât alţii şi s-a hotărât să reînnoiască şi să schimbe opinia pe care toţi oamenii o aveau atunci despre Dumnezeu; căci el a fost primul care a îndrăznit să publice această noţiune, că* ***există un singur Dumnezeu, Creatorul Universului****; şi că, în ceea ce-i priveşte pe ceilalţi [zei], dacă aceştia contribuie cu ceva la fericirea oamenilor, fiecare dintre ei îşi oferă acest lucru numai conform numirii sale şi nu prin propria putere. Această opinie a lui a fost*

© Biblioteca Spirituală

derivată din fenomenele neregulate care erau vizibile atât pe uscat, cât şi pe mare, precum şi din cele care se întâmplă soarelui, lunii şi tuturor corpurilor cereşti, astfel: „Dacă [*a spus el*] *aceste corpuri ar avea putere proprie, cu siguranţă s-ar ocupa de propriile mişcări regulate; dar, din moment ce nu păstrează o astfel de regularitate, ele arată clar că, în măsura în care cooperează în avantajul nostru, nu o fac prin propriile abilităţi, ci pentru că sunt supuse celui care le porunceşte, căruia singur trebuie să-i oferim pe bună dreptate onoarea şi mulţumirea noastră." Pentru aceste doctrine, când caldeenii şi alte popoare din Mesopotamia au stârnit o revoltă împotriva lui, el a considerat potrivit să părăsească acea ţară; şi la porunca şi cu ajutorul lui Dumnezeu, a venit şi a locuit în ţara Canaanului.*

O altă atestare timpurie a legendei apare în ***Cartea Jubileelor***, datând probabil de la sfârşitul secolului al II-lea î.Hr. Aici se relatează (cap. XI. 16-XII) că Avraam, în copilărie, „*a început să înţeleagă erorile pământului*" şi, la vârsta de *paisprezece ani*, pentru a nu fi prins în idolatrie, practicată în legătură cu astrologia de întreaga casă a lui ***Nahor***, s-a separat de tatăl şi familia sa şi s-a rugat lui Dumnezeu să-l salveze „*de erorile copiilor oamenilor.*" A devenit inventatorul unei metode îmbunătăţite de semănat a seminţelor, prin care acestea erau păstrate împotriva jafurilor corbilor. Apoi a făcut eforturi să-şi întărceze tatăl de idolatrie, dar Terah, deşi recunoştea că fiul său avea dreptate, s-a temut să facă o renunţare publică şi i-a spus lui Avraam să tacă. Neavând mai mult succes cu fraţii săi, Avraam s-a sculat noaptea şi a dat foc casei idolilor. Fratele său, Haran, în încercarea de a-i salva, a pierit în incendiu şi a fost îngropat în Ur din Caldeea.

Aici întâlnim o trăsătură care a oferit un *motiv* pentru diferite forme ale legendei - şi anume focul care a ars idolii şi casa lor. Aceasta derivă, de fapt, din sensul etimologic al lui *Ur* = „*foc*"; astfel, „*Ur al Caldeilor*" este interpretat ca însemnând „*focul Caldeilor*". În Cartea noastră, focul coboară din cer şi arde casa şi tot ce se află în ea (inclusiv Terah).

Avraam singur scapă. În alte forme ale legendei, Avraam este aruncat în foc (de Nimrod) şi este păstrat în mod miraculos. Relatarea lui Filon despre convertirea lui Avraam (*de Abrahamo*, § 15) este următoarea:[122]

Caldeenii erau, mai presus de toate naţiunile, dependenţi de studiul astronomiei şi atribuiau toate evenimentele mişcărilor stelelor, prin care îşi imaginau că toate lucrurile din lume erau reglate şi, în consecinţă, amplificau esenţa vizibilă prin puterile pe care le conţin numerele şi analogiile numerelor, fără a ţine cont de esenţa invizibilă apreciabilă doar de intelect. Dar, în timp ce erau ocupaţi să investigheze aranjamentul existent în ele cu referire la revoluţiile periodice ale soarelui şi lunii şi ale celorlalte planete şi stelele fixe, precum şi la schimbările anotimpurilor anului şi la simpatia corpurilor cereşti cu lucrurile pământeşti, au fost conduşi să-şi imagineze că lumea însăşi era Dumnezeu, în filosofia lor nelegiuită comparând creatura cu Creatorul.

Omul [Avraam] *care fusese crescut în această doctrină şi care studiase mult timp filosofia caldeenilor, ca şi cum s-ar fi trezit brusc dintr-un somn adânc şi şi-ar fi deschis ochiul sufletului şi ar fi început să perceapă o rază pură de lumină în loc de întuneric profund, a urmat lumina şi a văzut ceea ce nu mai văzuse niciodată înainte, un anumit guvernator şi îndrumător al lumii stând deasupra ei* (6"JgÃ*g< . . . J@á 18 cm J4< º<4`P@< 6" 6L$gD<ZJ0< ¦NgFJäJ") *şi îndrumându-şi propria lucrare într-un mod salutar şi exercitându-şi grija şi puterea în numele acelor părţi ale acesteia care sunt demne de supraveghere divină*.

Legenda este citată sau menţionată în multe locuri din literatura rabinică. Următorul extras din *Bereshith rabba* XXXVIII. 19 (despre Gen. XI. 28) este un bun exemplu:

Şi Haran a murit în prezenţa tatălui său ***Terah***. R. Hiyya bar R. Idi din Joppa a spus: „*Terah era făcător şi vânzător de idoli. Odată, a ieşit undeva şi l-a pus pe Avraam să vândă în locul lui. Un om a venit şi a vrut să cumpere (un idol) şi el (Avraam) i-a zis*: «*Câţi ani ai?*» Şi el a răspuns: «*Cincizeci sau şaizeci de ani*.» [Avraam] i-a zis: «*Vai de omul care are şaizeci de ani şi se închină (la o imagine) veche de o zi!*» Şi (cumpărătorul) s-a ruşinat şi a plecat. Altă dată a venit o femeie, purtând în mână o farfurie cu făină fină. «*Iată-te*», a zis ea. «*Adu-o* (ca ofrandă) înaintea lor (*adică* înaintea zeilor).»" [Avraam s-a ridicat, a luat un bâtă în mână şi a sfărâmat toate chipurile şi a pus bâta în mâna celui mai mare dintre ele. Când s-a întors tatăl său, i-a zis: „*Cine le-a făcut una ca asta?*" El [Avraam] i-a zis: „*De ce să-ţi ascund (problema)? O femeie a venit cărând o farfurie cu făină fină. Şi ea mi-a zis*: «*Iată-te: adu-o (ca ofrandă) înaintea*

[122] Traducerea lui Yonge, vol. II, p. 417.

© Biblioteca Spirituală

lor.» Am adus-o înaintea lor. Atunci unul a zis: «*Voi mânca primul*», iar altul a zis: «*Voi mânca primul*». Cel mai mare dintre ei s-a ridicat, a luat un bâtă şi le-a sfărâmat.» Şi [Terah] i-a zis: «*De ce mă vei păcăli? Cum ar putea ei să înţeleagă (ceva)?*» [Avraam] i-a zis: «*Să nu-ţi audă urechile ce spune gura!*» [Terah] l-a luat şi l-a dat lui ***Nimrod***. Acesta din urmă i-a zis: «*Ne vom închina focului.*» Avraam i-a zis: „*Dar ar trebui (mai degrabă) să ne închinăm apei.*" ***Nimrod*** i-a zis: „*Ne vom închina apei*". [Avraam] i-a zis: „*Dacă este aşa, ar trebui să ne închinăm norului care poartă apa*". ***Nimrod*** i-a zis: [„*Ne vom închina] norului*". El i-a răspuns: „*Dacă este aşa, ar trebui să ne închinăm vântului: acesta împrăştie norul*". [***Nimrod***] i-a zis: [„*Ar trebui să ne închinăm] vântului.*" El a răspuns: „*Ar trebui să ne închinăm omului, care îndură, (sfidă) vântul*". El a răspuns: „*Îmi vorbeşti: eu mă închin numai focului (şi) iată, te voi arunca în mijlocul lui; atunci, fie ca Dumnezeul pe care îl venerezi să vină şi să te izbăvească de el.*" ***Haran*** stătea acolo cu îndoială. El a zis: „*În orice caz, dacă Avraam va fi victorios, voi spune că sunt de părerea lui Avraam; dar dacă Nimrod va fi victorios, voi spune că sunt de părerea lui Nimrod*". Când Avraam s-a coborât în cuptorul aprins şi a fost eliberat, ei i-au spus: „*De partea cui eşti?*" El le-a răspuns: „*A lui Avraam*". L-au apucat şi l-au aruncat în foc. Şi i s-au ars măruntaiele şi s-a întâmplat că a murit în prezenţa tatălui său. Acesta este sensul versetului: „*Şi Haran a murit în prezenţa tatălui său Terah.*"

O altă versiune a aceleiaşi legende (cf. *Tanna debe Eliyaha* II. 25 şi vezi *JE* . I. 86) sună astfel:

Terah era fabricant de idoli şi îi avea de vânzare. Într-o zi, când Avraam a fost lăsat responsabil de magazin, un bătrân a venit să cumpere un idol. Avraam i-a dat unul deasupra, iar el a plătit preţul cerut. „*Câţi ani ai?*", a întrebat Avraam. „*Şaptezeci de ani*", a răspuns el. „*Nebunule*", a spus Avraam; „*cum poţi adora un zeu atât de tânăr decât tine? Te-ai născut acum şaptezeci de ani, iar acest zeu a fost făcut ieri.*" Cumpărătorul a aruncat idolul şi şi-a primit banii înapoi. Ceilalţi fii ai lui Terah s-au plâns tatălui lor că Avraam nu ştia cum să vândă idolii şi s-a hotărât ca el să fie preot pentru acesta din urmă. Într-o zi, o femeie a adus o ofrandă pentru idoli şi, cum ei nu voiau să mănânce, el a exclamat: „*Au gură, dar nu vorbesc; au ochi, dar nu văd; urechi, dar nu aud; mâini, dar nu mâner. Fie ca ei să fie făcătorii lor şi toţi cei ce se încred în ei!"* (Psalmul CXV: 5-8); şi i-a zdrobit în bucăţi şi i-a ars. Atunci Avraam a fost adus înaintea lui ***Nimrod***, care a spus: „*Nu ştii că eu sunt zeu şi conducătorul lumii? De ce mi-ai distrus chipurile?*" Avraam a răspuns: „*Dacă eşti zeu şi conducătorul lumii, de ce nu faci soarele să răsară la vest şi să apune la est? Dacă eşti zeu şi conducătorul lumii, spune-mi tot ce am acum la inimă şi ce voi face în viitor?*" ***Nimrod*** a fost uluit, iar Avraam a continuat: „*Tu eşti fiul lui Cuş, un muritor. Nu ai putut să-ţi salvezi tatăl de la moarte şi nici tu însuţi nu vei scăpa de ea.*"

O altă formă a legendei, după ce relatează natura minunată a naşterii lui Avraam, alarma lui ***Nimrod*** la auzul raportului astrologilor şi magicienilor în legătură cu aceasta şi încercarea sa de a-l mitui pe ***Terah*** să renunţe la copil, care, sub supravegherea unei doici, fusese ascuns de tatăl său într-o peşteră, unde a rămas câţiva ani, continuă (cf. *Midrash hagadol* despre Geneză, ed. Schechter, p. 189 şi următoarele):

Când Avraam a ieşit din peşteră, mintea lui se întreba despre crearea lumii şi era concentrat asupra tuturor luminilor lumii, să se închine lor şi să le slujească, pentru a şti care dintre ei era Dumnezeu. A văzut luna, a cărei lumină strălucea noaptea de la un capăt al lumii până la altul şi al cărei alai [de stele strălucitoare] era atât de numeros. El a spus: „*Acesta este Dumnezeu!*" (şi) s-a închinat la ea toată noaptea. Dar când, în zori, a văzut soarele răsărind şi, la răsăritul său, luna se întunecă şi puterea ei slăbeşte, a spus: „*Lumina lunii vine numai din lumina soarelui şi lumea este susţinută numai de lumina soarelui*" şi astfel s-a închinat soarelui toată ziua. Seara, soarele a apus şi puterea lui a scăzut, iar luna, stelele şi constelaţiile au apărut (din nou). A spus [Avraam]: „*Cu adevărat, există un Domn şi un Dumnezeu peste acestea.*"

O formă particulară a legendei apare în *Antichităţile biblice* ale lui Pseudo-Philo VI. 5-18.[123]

Conform acestei relatări midraşice, Avram, împreună cu alţi unsprezece bărbaţi ale căror nume sunt date, a refuzat să coacă cărămizi pentru construirea ***Turnului Babel***. În consecinţă, au fost prinşi de locuitorii ţării şi aduşi în faţa prinţilor, iar din cauza refuzului lor persistent de a lua parte la construirea Turnului, au fost condamnaţi la ardere. Li se acordă un răgaz de şapte zile la mijlocirea lui ***Jectan***, „*primul prinţ al căpitanilor*", dar la sfârşitul acestui timp, dacă nu şi-au răzgândit deja, urmau să fie predaţi pentru execuţie. ***Jectan,*** un prieten secret, le reuşeşte să evadeze în munţi, iar unsprezece dintre bărbaţi scapă, dar ***Avram*** refuză să fugă şi rămâne în urmă. La sfârşitul celor şapte zile, „*oamenii ţării*" cer ca bărbaţii închişi să fie aduşi. ***Jectan*** explică faptul că unsprezece dintre ei „*au ieşit din închisoare şi au fugit noaptea*", dar ***Avram*** este scos la iveală, este aruncat în foc, dar este eliberat în mod miraculos de Dumnezeu,[124] care provoacă un cutremur care sparge cuptorul şi împrăştie focul, care „*i-a mistuit pe toţi cei ce stăteau împrejur în faţa cuptorului; şi toţi cei ce au fost arşi în ziua aceea au fost 83.500. Dar Avram n-a fost nimeni căruşi de puţin rănit de arderea focului.*"

Din cele prezentate, este evident că legenda a luat forme diferite. Naraţiunea tocmai citată este complet independentă de restul, cu excepţia episodului cuptorului aprins. Forma dată şi în Cartea noastră este în mare măsură independentă. Nicăieri altundeva nu întâlnim detalii despre zeii-idoli *Merumat* şi *Barisat*. Cuptorul aprins este, de asemenea, absent, iar arderea idolilor este

[123] Editat pentru prima dată în limba engleză de Dr. MR James şi publicat în această serie.

[124] Conform lui R. Eliezer b. Jacob, Mihail a fost cel care l-a eliberat pe Avraam din foc; dar opinia predominantă era că era Dumnezeu Însuşi; cf. *Bereshith rabba* XLIV. 16.

© Biblioteca Spirituală

efectuată de foc din cer. În acelaşi timp, în capitolul VII al Cărţii noastre, în discursul lui Avraam către Terah despre pretenţiile de divinitate ale focului, apei, pământului, soarelui, lunii şi stelelor, există un paralelism marcant cu relatările rabinice. Este clar că forma legendei din Cartea noastră se datorează unei abordări independente şi libere a materialului legendar, multe caracteristici noi fiind introduse în acest proces.

Legenda apare şi în diferite forme în literatura patristică şi mahomedană. Pentru prima, cf. *Clem. Recognitions*, I. 32 şi următoarele, Augustine, *De Civitate* XVI. 15; iar pentru cea de-a doua, cf. *JE* ., I. 87 şi următoarele („*Avraam în legenda mahomedană*"). Vezi în continuare Fabricius, *Codex pseudepigraphus . Vet. Test* . (ediţia a 2-a, Hamburg, 1722, pp. 335-428), Bonwetsch, pp. 41-55. Formele evreieşti ulterioare ale legendei (aşa cum sunt păstrate în Midraşimul târziu) au fost adunate şi traduse în germană de Wünsche, *Aus Israels Lehrhallen* (1907), I. pp. 14-48 (textele ebraice originale sunt tipărite în principal în *Beth ha-Midrash de Jellinek*); cf. şi G. Friedlander, *Rabbinic Philosophy and Ethics* (1912), pp. 47 şi următoarele.

ANEXA II[125]

Toţi Paleai încep povestea lui Avraam astfel:

*„Dar **Terah** l-a născut pe Avraam": şi **Terah** a început să facă aceeaşi lucrare pe care a văzut-o (făcută) în cazul tatălui său, **Nahor**, şi s-a închinat zeilor şi a adus jertfe înaintea lor, viţei şi juninci şi a făcut tot ce era plăcut Diavolului. Când Avraam, însă, a văzut aceasta şi, din cauza aceasta, a căzut într-o mare reflecţie, a spus în sinea lui: „Aceşti dumnezei sunt lemn, prin care tatăl meu Terah este înşelat, şi aceşti dumnezei n-au suflet în ei înşişi; şi având ochi nu văd, şi având urechi nu aud, şi având mâini nu mângâie, şi având picioare nu se duc, şi având nasuri nu miros şi nu este glas în gura lor. De aceea sunt de părere că, într-adevăr, tatăl meu **Terah** este înşelat. Dar Avraam gândindu-se astfel...*

Apoi, unele dintre manuscrise continuă:

Avraam (*sau I*), *însă, într-o zi a plănuit zeii* etc. (ca în cap. I.); dar restul continuă cu cap. VII.: [*Gândindu-se astfel, Avraam*] *a venit la tatăl său* etc.

ANEXA III [3]

O parte din Apocalipsa noastră este conţinută într-o formă prescurtată în manuscrisul Kukulevic, descris de V. Jagic în lucrarea sa „*Contribuţiile la istoria literaturii poporului croat şi sârb"* (*Prilozi k historji knjizevnosti naroda hrvatskoga i srbskoga*), *Agram* 1868.

Manuscrisul datează din anul 1520 şi include la paginile 37 şi următoarele părţi din *Apocalipsa lui Avraam*, într-o formă mult abreviată, dislocată şi modificată în comparaţie cu tradiţia reprezentată de manuscrisele ruseşti. Aceasta reprezintă aparent o recenzie sud-slavă independentă a cărţii noastre. Se prezintă astfel:[126]

Un cuvânt al dreptului Avraam, aşa cum Dumnezeu l-a iubit pe Avraam. El s-a născut; în şaizeci de ani [adică *la vârsta de* 60 de ani] *El* [*Dumnezeu*] *i-a dat* (*lui Terah*) *un fiu,* (*chiar lui Terah*) *care a crezut în idoli, a fabricat idoli şi le-a dat nume. Avraam s-a dus şi a vândut idolii. Într-o zi, Avraam s-a întins pe câmp şi a văzut stelele cerului şi tot ce* (*făcut*) *de Dumnezeu, a cugetat totul în inima sa şi a spus: „O, mare minune! Aceşti idoli nu i-au făcut: cerul şi pământul şi tot ce le-a făcut Dumnezeu, noi, însă, suntem oameni fără minte care nu cred în Creatorul cerului şi al pământului, ci credem în pietre şi lemn şi în lucruri deşarte, dar văd şi înţeleg că Dumnezeu este mare, care a creat cerul şi pământul şi întreaga lume."*

Într-o zi, tatăl său a cioplit idoli şi i-a spus lui Avraam să pregătească mâncare. Şi Avraam a luat un zeu şi l-a pus lângă foc, în spatele oalei, şi i-a zis: *Dacă eşti zeu, ia aminte la oală şi la tine însuţi." Şi apoi oala a dat în clocot şi a ars capul zeului. Şi Avraam s-a apropiat şi a văzut-o, a râs mult de ea şi i-a zis tatălui său: „Tată, aceşti idoli nu sunt buni, nu se pot apăra singuri, cum ar trebui să ne protejeze pe noi?" Şi tatăl său s-a mâniat şi a zis: „Ni s-au întâmplat rele, fiule, nu mă simt supărat." Şi atunci Avraam s-a ridicat şi a luat idolii, i-a încărcat pe un măgar şi i-a dus pe stradă ca*

---

[125] 2 Vezi Bonwetsch, p. 9. [3] Vezi Bonwetsch, pp. 9-11.

[126] După cum reiese dintr-o traducere germană a Dr. L. Masing din Dorpat (în Bonwetsch, pp. 10 şi următoarele).

© Biblioteca Spirituală

să-i vândă. Şi a văzut o mlaştină mare şi le-a zis idolilor: „Dacă sunteţi zei, luaţi seama la măgar să nu vă înece." Şi măgarul a intrat în mlaştină şi s-a scufundat în mocirlă. Şi Avraam le-a zis: „Dacă aţi fi zei buni, (*atunci*) *v-aţi proteja... şi v-aţi proteja şi pe voi înşivă; dar, din moment ce sunteţi zei răi, trebuie să suferiţi răul." Şi i-a luat şi i-a zdrobit.*

Şi s-a întors la tatăl său şi a spus: „Tată, îţi spun adevărul; aceşti zei nu sunt buni şi greşeşti că crezi în ei." Atunci tatăl său a aruncat un cuţit asupra lui, iar Avraam s-a dat la o parte şi a fost nedumerit în mintea lui. Şi a mers în ***ţara Mesopotamiei, Chaldeea****, şi nu ştia pe ce drum să meargă. Atunci* ***îngerul Uriel*** *a venit la el, prefăcându-se* (*la înfăţişare*) *ca un călător. Şi Avraam i-a zis îngerului: „Spune-mi, frate, de unde eşti şi unde te duci?" Îngerul i-a zis: „Mă duc în ţara Chaldeea." Şi Avraam a zis: „Şi eu merg cu tine." Şi îngerul i-a zis: „Vino, frate!" Şi Avraam a văzut un vultur mare* (*şi*) *foarte negru stând şi dând din cap spre Avraam; iar Avraam, trecând pe lângă el, a fost cuprins de o mare frică şi nu a spus nimic.*

Şi îngerul i-a zis: „Frate, nu vorbeşte decât despre Dumnezeu." Şi îngerul l-a învăţat tot timpul ***să nu vorbească decât despre lucruri dumnezeieşti****. Şi îngerul i-a zis: „Vulturul acela era într-adevăr Diavolul însuşi şi a vrut să te facă să te întorci."*

Şi a locuit Avraam în ţara aceea ***cincisprezece ani****; acolo a locuit,* (*şi*) *acolo au venit la el tatăl său şi fratele său Lot, şi acolo a luat* ***Avraam*** *pe nevastă-sa* ***Sara****.*

Şi îngerul a venit la Avraam şi i-a spus să plece din această ţară şi să meargă în ***ţara Haldeei*** (sic), „*căci acolo ţi-a poruncit Domnul să locuieşti*." Avraam a făcut în consecinţă. Naraţiunea continuă apoi pe baza relatării date în Gen. XX.

Este evident că aceasta este în mare măsură o remodelare independentă a materialului vechi. Dar conţine reminiscenţe clare atât ale părţii legendare, cât şi ale celei apocaliptice a Cărţii noastre.

Descărcaţi cărţi spirituale gratuite de la – „*Noua revelaţie a lui Isus Hristos*"
Sursă: https://archive.org/details/@noua_revela_ie_a_lui_iisus_christos